

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

ల్యాండ్

VOL 12 వ వసంతంలో
133 ISSUES నూటఁ ముహై
మూడవ సంచిక
పూర్తి చేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

133

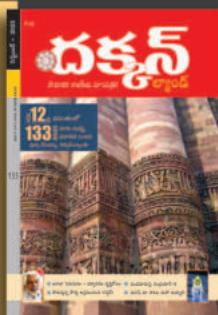

- జనాభా పెరుగుదల - పర్యావరణ ధృతికోణం
- చంద్రమామహై చంద్రయాన్-3
- పొడుస్తున్న పొద్దు అస్తమించింది (గద్దర్)
- మనిషే మా పాలిట మహో మమ్మారి!

VOL 12 వ వసంతంలో

133 ట్రై నూట ముపై
మూడవ సంచిక
పూర్తి చేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

పన్నెండు వసంతాల ప్రస్తావం...

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో ఆవిర్భవించిన ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ మాసపత్రిక 2023 సెప్టెంబర్ సంచికతో 133 నెలలు పూర్తి చేసుకుంది. ఈ కాల వ్యవధిలో తెలంగాణ భావజాలాన్ని వ్యాపి చేసి, పునర్నీర్చాణ అవసరాన్ని చాది చెప్పేందుకు ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ ఇష్టాటి వరకు వెలువడిన సంచికలను (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022) సంకలనాలుగా (12 నెలలకు ఒక సంకలనంగా) రూపొందించి పారకుల కోరిక మేరకు అందిస్తున్నాం. భవిష్యత్తులో కూడా వచ్చే సంచికలను సంకలనాలుగా తీసుకు వస్తామని తెలియ జేస్తున్నాం. ఆసక్తి కలవారు ఒక్క సంకలనాన్ని రూ. 400/-లకు పొందవచ్చు (పార్టీల్ చార్ట్లు అదనం).

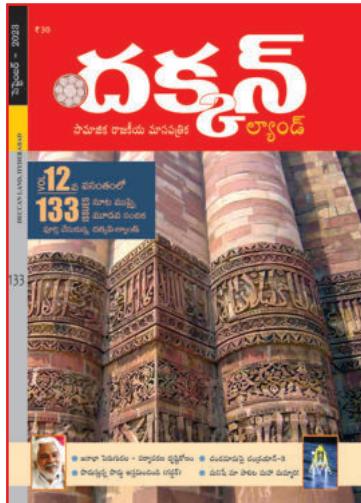
ఆన్‌లైన్ డార్టా చెల్లింపుకోసం:

సంకలనాలు లాందేంరుకు మా బిరుదామూ:

ఎడిసర్, దక్కన్ ల్యాండ్
3-6-712/2, స్ట్రీట్ నెం. 12,
హైదరాబాదు-500029, తెలంగాణ
ఫోన్: 9030626288
Email: desk.deccan@gmail.com
Website: www.deccanland.com

NAME : DECCAN LAND
BANK : KOTAK MAHINDRA BANK
ACCOUNT NO : 7111218829
IFSC CODE : KKBK0000555
BANK CODE : 000555
MICR CODE : 500485007

కుతుబ్ మిసార్

1993లో UNESCO చే గుర్తింపు

న్యూయిర్లీలో కుతుబ్ మిసార్ పదమూడిఁ శతాబ్దం ప్రారంభంలో నిర్మించబడింది. రెడ్ శాండ్ స్టోన్ టపర్. 725 మీటర్ల ఎత్తులో ఉంది. ఆల్రైట్ యాంగ్సులర్, రొండెడ్ షూటెంగ్సులో ఉంటుంది. పరిసరాల్లోని ఆర్థియాలాజికల్ ఏరియాలో మరకొన్ని భవనాలున్నాయి. సీటిలో ముఖ్యమైనవి బాగా పెద్దదేశ అలాయ్ దర్వజ్ గేట్, రెండు మసీదులు. ఈ మసీదుల్లో ఒకటిన కువత్ ఉల్ ఇస్లాం అనేబి ఉత్తరాది ప్రాచీన మసీదుల్లో ఒకటి. గతంలో ఉన్న కట్టడాల మెటీలియర్లు ను తీలిగి ఉపయోగించి ఈ మసీదును నిర్మించారు. ఇక్కడ ఉన్న తుప్పు పట్టసి ఇనుప ప్రంభం ప్రాచీన భారతీయుల లోహ విజ్ఞానికి నిదర్శనంగా నిలిచింది.

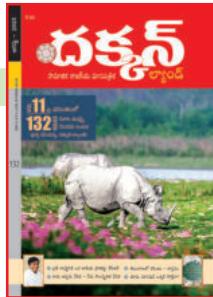

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.

Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్స్

దక్కన్ ల్యాండ్ ముఖుచిత్తం మంత్రముగ్రం

12 వ నంతంలోకి అడుగెడుగుతున్న దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు స్వాగతం. 132వ సంచిక కవర్ పేజీ 'కజిరంగా నేషనల్ పార్క్' చిత్రంతో ముద్రించడం చాలా ఆనందం. వారసత్వ సంపద గురించి ఎన్నో విషయాలు ప్రచురిస్తున్నందుకు దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

- యాదగిరి, హైదరాబాద్

వాతావరణ మార్పులపై అవగాహన

21వ శతాబ్దం ఎదురోపులసి వచ్చిన సంట్టోభాలతో నీటి కొరత, కరువులు, భారీ స్థాయిలో వలసలు, ఘర్షణలు భవిష్యత్తులో ఏమి జరుగునున్నదనే విషయాన్ని అవగాహన చేసుకోవాల్సింది రాజకీయనేతలు, శాస్త్రవేత్తలు, సామాజిక కార్యక్రతలే కాకుండా ప్రతి ఒకరూ తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉండని రచయిత సీతారామారావు చాలా వక్కగా పర్యాపరణంటే తెలిపారు. విషట్లు నివారణలో ప్రభుత్వాలే కాకుండా ప్రజలు కూడా భాగస్వాములు అయితే నియంత్రించ గలమని ప్రతి ఒకరూ అంగీకరించి వాతావరణ మార్పులపై అవగాహన పెంచుకోవాలి.

- ప్రవీణ్, భద్రాద్రి కొత్తగూడెం

చందమామపై చంద్రయాన్-3

భారత అంతరిక్ష పరిశోధనా సంస్థ (ఐఎసో) తక్కువ బడ్జెట్లో ఫునమైన విజయాలను సాధించి అగ్ర రాజ్యాల సరసన నిలబడింది. చంద్రయాన్-3 విజయపంతంగా కళ్లులో ప్రవేశపెట్టిన శాస్త్రవేత్తల అంకురిత దీక్షలకు, పట్టుపీడని లక్ష్యాధనకు నిదర్శనం. 3 లక్షల 84 వేల కీలోమీటర్ల దూరం గల పంచుని పైకి 4 వేల కిలోల బరువుగల చంద్రయాన్-3 రాకెట్ ప్రయోగం విజయం సాధించింది.

- రాఘువాచారి, నెల్లూరు జిల్లా

పరిశోధకులకు సుభవార్త

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) అమోదం పాంచినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, జీత్తాపిక, పరిశోధకులు తమ పరిశోధనాభూతక, విష్ణువురాత్మక రచనలసు ప్రచురింపజేసి వినియోగించుకొపడం ద్వారా ప్రాముఖ్యం చేసుకొపడానికి ఈ సదవకాశాన్ని సంఖ్యానియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

దక్కన్ ల్యాండ్ |

నాటి చీకటి రోజులు - నేటి వెలుగులు

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పడితే కరెంటు సమస్య ఎలా అని ప్రతి ఒకరిలో దిగులు ఉండేది. అలాంటి చీకటి రోజుల నుంచి వెలుగులు జిమ్మెలే చేసిన తెలంగాణ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ముందు ఆలోచన అమోఘం. విద్యుత్ రంగంలో ఉండే విభాగాలు, పవన విద్యుత్, జల విద్యుత్, ధర్మర్ల విద్యుత్, సౌలార్ విద్యుత్ల గురించి రచయిత తుల్లారాసింగ్ రాకూర్ చాలా క్లూపుంగా వివరించినదుకు వారికి ప్రత్యేక అభినందనలు. త్రాన్స్కో సబ్-స్టేషన్లు, డిస్ట్రిక్టుల గురించి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడుకు ముందు, ఏర్పడిన తరువాత జరిగిన అభివృద్ధి గురించి, బోరుబావుల రెతుల కరింటు కష్టాలు కడగండ్లు, నాటి వాస్తవాలను నేఱి విద్యుత్ శాఖ పనితీరును చాలా వివరంగా తెలియజేసినదుకు వారికి ప్రత్యేక అభినందనలు.

- రమణ, వరంగల్

ప్రతీ రాష్ట్రానికి ఒక జాతీయ నీటి ప్రాజెక్టు

నీటి దోషింపైనే ప్రధాన ప్రాతిపదికగా జరిగిన తెలంగాణా రాష్ట్ర సాధనా ఉద్యమం ఆ రోజుల్లో ఎలా జరిగిందో మనకు తెలిసిన విషయమే. అపారమైన జలరాసులు నిరపయోగంగా సముద్రంలోకి వెళ్లిపోతున్నాయని కేసీఆర్ ఆవేదన వ్యక్తం చేసి, దేశంలో పెద్ద మెట్రో నగరమైన చెచ్చెకి తాగునీటిని అందించలేని దొర్ఘన్ స్థితి ఏమితి అని, ఆ బాధ్యత ఈ దేశానికి లేదా అని కేసీఆర్ మధునపదుతూ... మన ప్రత్యేక రాష్ట్రంలో కాకేస్వరం ప్రాజెక్టును అతి తక్కువ సమయంలోనే పూర్తి చేయగలగారు. నీటి మీద వారికున్న ప్రత్యేక ప్రధ్యతో అనేక ప్రాజెక్టులకు మోక్కం కలిగిన్నారు.

- దివాకర్ రెడ్డి, సిద్ధిపేట

ప్రకృతివరణం

మనుషుల్లాగే మాకు ప్రకృతి జన్మనిచ్చింది. జీవించడానికి అన్ని సౌకర్యాల్ని కలిగించింది. మీరు నమ్ముతున్న ఆ దైవమే మాకు జీవం పోసింది. అలాంటప్పుడు మమ్మల్ని ఎందుకు వేటాడుతున్నారని జంతువుల పక్కన లచ్చయ్య సార్ సమాజాన్ని ప్రశ్నించడం చాలా అభినందనీయం.

- వికార్, నల్గొండ

దక్కన్ ల్యాండ్కు ISSN అమోదం

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరుసామా :

“చంద్రయాన్” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రదించవచ్చిన అఫీస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com

- ఎడిటర్

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 12 సంఖిక: 1 పేజీలు: 60

సెప్టెంబర్ - 2023

సంపాదకులు

మణికొండ వేదకుమార్

9848044713

edit.deccan@gmail.com

సహకియ సంపాదకులు

కట్టా ప్రభాకర్

సర్పుళీహన్

హాచ్. మోహన్లాల్

వాణిజ్య ప్రీక్షానులు

సయ్యద్ ఖాజర్ భాష

9030626288

ఘాట్లోర్గాఫర్

టి.ఎస్.ప్రా

కవివేజీ

కతుబ్ మినార్

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్ - 500 020.

కార్యాలయ దీరునామా

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayathnagar, Hyderabad - 500 029

TELANGANA

Mobile: 9030626288

Fax: 040-27635644

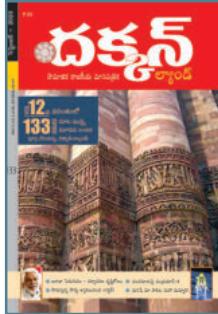
E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు

సలహాలు, సూచనలు అందించిన

వివిధ రంగాల నిపుణులకు మా కృతజ్ఞతలు.

లోపలి పేజీల్లో...

జనాభా పెరుగుదల -
పర్యావరణ దృష్టికోణం

ఇంజనీర్,
దార్శనికుడు
సర్ మోహామ్మద్ గుండం
విశ్వేశ్వరాయ

కతుబ్ మినార్	దక్కన్ ల్యాండ్	6
ముగాబోయిన గొంతులో జీవమౌహరు పోసిదరో.... (ఎఫెలోరయల్) వేదకుమార్. యం	7	
చందులూపుల్లో సరుకొత్త చరిత్రకు శ్రీ కారం @ చంద్రయాన్-3 పుట్టా పెద్దచిబులేసు	9	
పాత బాకీ	పరపస్తు లోకిశ్చేర్	13
శిథిలమైన త్రిలింగేశ్వరాలయం!	ఈమని లోవనాగెర్డి	16
జనాభా పెరుగుదల - పర్యావరణ దృష్టికోణం	డా. అర్. సీతారామారావు	17
పత్రిక ముఖాచిత్రమే దక్కన్ ల్యాండ్ గుండె చప్పుక్కు!	డా. లచ్ఛయ్య గాండ్ల	19
ఉమ్మడి నీజామాబాద్ జిల్లా కీలా మరియు ఖనిజసంపద	కమలుం మహేందర్రీడి	21
తెలంగాం - మిషన్ భగీరథి	Er. ఎం. నరసింగరావు	23
కతుబ్ మినార్	జీవీతి పాండె శర్మ	27
పాదుస్థున్న పొట్టు అస్తుమించింది	ఎసికె. శ్రీపాల	29
గంగా జీన తెప్పాబోచీ-ఉర్దూ ప్రభావం	సామిదీ జగన్రీడి	33
ఇంజనీర్, దార్శనికుడు సర్ మోహమ్మదుండం విశ్వేశ్వరాయ	శ్రీధర్ రావ్ దేశ్ పాండె	35
స్వాల్ఫారాయకం. తెలుగులో తీర్పు	మంగాల రాజేందర్ (జింబో)	39
అల్సీ మా డీసు	శ్రీరామోజు హరగోపాల్	41
బతుకమ్మ తోటిది తీజ్	ఆచార్య సూర్యాధసుంజయ్	44
మనిషీమాపాలిం మహా మమ్మాల్!	డా. లచ్ఛయ్య గాండ్ల	45
తెలంగాం లింట్ర్ ఆటగొరిప పాతకం దక్కన్ ల్యాండ్	డా. ఆయాచితం శ్రీధర్	47
పక్కలు .. రైతు నేస్తాలు! ..	ఎం.వి.బాబు	48
ఇ.ఎవ్.రాములు 75వ జయితిన వల్లిత్తువం	కట్టా ప్రభాకర్	49
నిబద్ధతకు నిలుపుటద్దం - దక్కన్ ల్యాండ్	కోట్ల వెంకట్సుర్రీడి	51
త్రైమీలెన్ ఫాటో ఎగ్గిబం	సయ్యద్ ఖాజర్ భాష	52
కలీంగర్ జల్లా గ్రామ నామాలు	డాచ్చర్ మండల సామ్మి	53
పెదురు వీస్ట్రోంలో భాల్తె రెండో స్థానం	కొత్తుల్ సచిన్	55
పల స్థానంలో కూరగాయల సాగు	అనబోయిన సామ్మి	56
ఉమ్మడి సాత్ము (కథ)	వల్లూరు శివపూర్	57
వస్తుసంరక్షణ (కథ)	పి. భవాని	58

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అన్వయితున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నించితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను పర్యావరణ, వారసత్వ సంపద, సంస్కృతి, జీవవైద్య అభిప్రాయ వేదికగా, రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశ్లేషణావేదికగా తీర్మిదిదాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల నిపుణులకు మా కృతజ్ఞతలు.

కళాబాటసారి సాయచంద్

తెలంగాణ సమాజం ఓ గొప్ప కళాకారుడిని

కోల్పోయింది. సాయ చంద్ కుటుంబానికి అందగా ఉంటాం:

- సీఎం కేసీఆర్

ఉద్యమకారుడిగా, గాయకుడిగా తనదైన ముద్ర వేసిన రాష్ట్ర గిడ్డంగుల కార్పోరేషన్ శైర్ప్రైన్ సాయచంద్ (39) గుండెపోటుతో కన్స్యూమూశారు. నాగ్ర్ కర్మన్లో జిల్లా కార్యకొండలో తన ఫామ్ హాస్టల్ గుండెపోటుకు గుర్తానారు. హైదరాబాద్ గవ్హిబోలి కేర్ అనుపత్రిలో చికిత్స పొందుతూ మరణించారు. ఆయనకు భార్య, ఇద్దరు పిల్లలు ఉన్నారు.

1984లో వనపర్తి జిల్లాలోని అమరచింత గ్రామంలో జన్మించిన సాయచంద్. తన పాటలతో తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఊపిరిగా నిలిచారు. తండ్రి వెంకట్రాములు మార్గంలో నడుస్తూ.. అభ్యర్థయ భావాలు కలిగిన వ్యక్తిగా పేరు తెచ్చుకున్నారు. ప్రజా సమస్యలపై పాటలు రాస్తూ.. ప్రజలను చైతన్య వరిచారు. మరిదశ తెలంగాణ ఉద్యమంలో ధూంధాం కార్యక్రమాలతో ప్రజల్లో ఉద్యమకాంక్షను రిగిలించారు.

ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత బీఅర్ఎస్‌లో క్రియాశీలకంగా వ్యవహరించారు.

ప్రభుత్వ పథకాలను తన ఆట పాటలతో ప్రజల్లో ప్రచారం చేశారు. 2018 ఎన్నికల్లో సీఎం కేసీఆర్ నిర్వహించిన అన్ని సభల్లోనూ తన పాటలతో చైతన్యం నింపారు సాయచంద్. సాయచంద్ ఎం.వి తెలుగు చదివినప్పటికీ నిఘంటువుల భాషకు భిన్నంగా జానపదుల భాషతోనే తన పాటలకు పుటం పెట్టుకున్నాడు.

కొత్తతరం ప్రజా గాయకుల్లో సాయచంద్ ఒక గాన సునామి. ఒక సాంస్కృతిక విస్మేటనం. మరిదశ తెలంగాణ ఉద్యమ గమనానికి సాయచంద్ ఒక సాంస్కృతిక రహదారిగా భాసిల్లాడు. తెలంగాణ ఉద్యమ సముద్ర గర్జంలో దాగిన బదచానలాన్ని తన పాటల కరెంటు తీగెలతో మోసుకెళ్లి ప్రతిపత్తును జగజ్జీవుమానంగా వెలిగించాడు. సాయచంద్ గొంతెత్తితే 'కోటి రత్నాల వీళ' మీటినట్టుంటుంది. సాయచంద్ పాట వింటే సమరోత్సాహం రగులుతుంది. బహిరంగసభ కండ్లు ఎరుపెక్కుతాయి.

భగభగమంటూ ప్రజలకోటి ఉక్కు పిడికిలి బిగిస్తుంది. అతని ఉపన్యాసం నిప్పుల ఉప్పెనలా సభాసదులను ముంచెత్తుతుంది.

మరిదశ తెలంగాణ ఉద్యమం సాయచంద్ జీవన ప్రస్తావాన్ని మరో మలుపు తిప్పింది. తెలంగాణ ఉద్యమ నాయకుడు కేసీఆర్ ఆమరణ నిరాపోరదీక్షతో రగులుకున్న ఉద్యమగ్రిజ్ఞాలల వెలుగుల్లో, శ్రీకాంతాచారి లంటి అమరవీరుల బలిదానాల ఉధిగ్రు సందర్భంతో సాయచంద్ ప్రభావశీలమైన ప్రజాగాయకుడిగా రూపుద్దుకున్నాడు. మిట్టపల్లి సురేందర్ రాసిన 'రాతి బొమ్మల్లోన కొలువైన శివుడు' అనే పాటను సాయచంద్ ఆలపిస్తుంటే తెలంగాణ వెంత్తం ఒక బాధాసరితాగ్రమై బాపురుమన్నది. కేసీఆర్తో పాటు కోట్లాదిమంది తెలంగాణ బిడ్డల గుండెలు కాస్తి ఊటచెలిమలై ఉప్పొంగాయి. గోరలీ వెంకన్ రాసిన 'వాగు ఎండిపాయెరో' అన్న పాట సాయచంద్ పాడుతుంటే ప్రేక్షకుల హృదయాలు దుండుభి నదులయ్యాయి.

అమరుల గురించి పాడినా, అంందేద్వర్ గీతం ఆలపించినా గుండెను సముద్రంగా మార్చే పరమ ఆర్థమైన అగ్నికంర గానం సాయచంద్ సాంతం. ఉద్వేగభరితమైన పాటతో, ఉత్సేజకరమైన మాటతో ఒక సాంస్కృతిక సౌధాన్ని నిర్మించి, లక్షలాది మంది ప్రజలను గంటల తరబడి అందులో బంధించే సమోహనశక్తి సాయచంద్లో కనిపిస్తుంది. అందుకే అతనిపాట ప్రపాహం అమరచింత నుంచి అమెరికా వరకు ప్రతిధ్వనించింది. తాత చెన్నయ్య ఆలపించే భజన పాటలతో, తండ్రి వెంకటరాములు పాడే ప్రజాగీతాల చరణాల జాడల్లో, అమరచింత నేర్చిన ఆపటాటల ఒరవడిలో సాయచంద్ బుడిబుడి నడకలు నేర్చుకున్నాడు. అరుణోదయ కళాకారులైన కానూరి, నాగన్నల గాన కళా వారసత్వాన్ని అందిపుచ్చుకున్నాడు. ఆరేండ్ర ప్రాయం నుంచే పాటలు పాడే సాయ పాటల పోతీలో 'నీ కన్నీరు నా కన్నీరు కలిగినోళకు పన్నీరా యే' అనే పాట పాడి బాల

(తరువాయి ఇప్ప పేజీలో)

మూగబోయిన గొంతులో జీవమెవరు పోసెదరో...

గద్దర్ పాట ఒక మానవీయస్వర్ప. ఒక కరుణగీతం. ఒక ఆగ్రహ స్వరం. అతని మాట ఒక చిరుగజ్జెల మూట. అతని చూపు వున్నమి వెన్నెల కాంపిధార. అతని కరచాలనం ఒక భరోసా. అతని ఆలింగనం బలాన్ని యిచ్చే ఒక సమ్మక్తం.

గద్దర్ తనకు తానుగా ఒక ఉద్యమం. సమ్మాహనం అతని నేర్పరితనం. పాట అతనికి కేవలం కళారూపం కాదు అది ఒక యుద్ధ పరికరం.

అంబేడ్కర్ భావజూల నేవధ్యమన్న ఒక దళిత కుటుంబంలో విరల్గా పుట్టాడు. పేదరికం మధ్య పెరిగాడు. ఇంజనీరింగ్ చదువుతూ 1969లో తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొన్నాడు. ఆ ఉద్యమం విఫలమయ్యాక చదువుకు స్ఫోటింగ్ చెప్పి చిన్నచిన్న శాఖకరీలలో పనిచేస్తూ గ్రామీణ జీవితాల్లో ఆనుపాసంగా వచ్చే అలవాటుతో పాటలు పాడుతూ బుర్రకథలు చెప్పున్న సమయంలో దర్జకులు బి.నరసింగరావుగారు నిర్వహిస్తున్న ఆర్ట్రలవర్స్ వార్ల్కోఫ్స్ వంతో అల్లారి సీతారామరాజు బుర్రకథ చెప్పించారు. విరల్లో వన్న స్మాజిణుత్తుక ప్రతిభను గుర్తించిన నరసింగరావుగారు అతనిని ప్రజా కళల రహదారి పట్టించారు. ‘అపుర రిట్లోడ్ పాటను రాయించారు. 1972లో విరల్ను గద్దర్గా విష్టవోద్యమానికి పరియం చేసారు. ప్రజాకళాకారుడిగా గద్దర్కి పంచెకట్టు, కాలికి గజ్జె, గొంగలి, రుమాలు, చేతికర వంటి ఆపోర్యాన్ని రూపకల్పన చేసారు. గద్దర్ ప్రజాకళాకారుడిగా ఉంటునే బి. నరసింగరావు తీసిన ‘మా భూమి’, ‘రంగలకం’ సినిమాలకు పాటలు రాయించే పాటు నటించారు.

జననాట్యమండలికి సాంస్కృతిక సేనానిగా తన కళాకారుల బృందంతో విష్టవోద్యమ ప్రచారం కోసం తెలంగాణ, ఆంధ్ర, రాయలీసు, ఉత్తరాంధ్ర ప్రాంతాలలో కాక దేశంలోని అన్ని రాష్ట్రాల్లో ప్రదర్శనచేయాడు. నిర్వంధం పెరిగిన సమయంలో అజ్ఞత జీవితానికి వెళ్లాడు. బయటకు వచ్చిన తర్వాత వెంకటాపూర్వులో ‘మహాబోధి’ పారశాలను ఏర్పరిచాడు. 1997లో గద్దర్పై కాల్పులు జరిగాయి. ఆరు తూటాల్లో ఐదు బయటికి తీయగా ఒక తూటా శరీరంలో మిగిలే ఉండిపోయింది.

తెలంగాణ మలి ఉద్యమం ప్రారంభం నుంచి మరుగ్గ పాల్గొన్నారు. 2010లో ప్రజాప్రంత్ అధ్యక్షునిగా ఉద్యమకారులతో, మేధావులతో కలిసి క్రియాశీలంగా పాల్గొన్నారు. పార్లమెంటులో తెలంగాణ బల్లు ప్రవేశపెట్టాలనే ప్రజాప్రంత్ డిమాండుకు విరివిగా ప్రచారం కల్పించారు. ప్రజా తెలంగాణ అవగాహనతో వుంటూ తెలంగాణ ఉద్యమం యిచ్చిన ప్రతి కార్యక్రమంలో కలిసి పని చేసారు. 2011లో దర్జకుడు శంకర్ సినిమా ‘జైబోలో’ తెలంగాణాలో ‘పొదుస్తున్న పొద్దుమీద’ పాట తెలంగాణ ప్రజల్ని కార్యాన్నిఖండించి చేసింది. తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఎన్నో పాటలు రాశారు.

తెలంగాణ వీరుడ్క ప్రభుత్వం చేపడుతున్న అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను గమనిస్తూ వచ్చారు. అంబేడ్కర్ విగ్రహ నిర్వాణంలోనూ, సచివాలయానికి అంబేడ్కర్ పేరు పెట్టడంలోనూ, పార్లమెంటు భవానికి అంబేడ్కర్ పేరు పెట్టాలని కేసీఆర్ చేసిన డిమాండ్కూ మద్దతు ప్రకటించారు.

2012లో విష్టవోద్యమానికి దూరంగా జరిగారు. పార్లమెంటరీ విధానం వైపు మొగ్గ చూపారు. ఓటు ద్వారా రాజ్యాధికార సాధన సాధ్యమన్నారు. వివిధ రాజకీయ పక్షాలతో వేదికను పంచుకున్నారు. ‘దేశాన్ని రష్యించు, రాజ్యాగాన్ని రక్షించు’ అనే నినాదంతో ప్రజాస్వామిక ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు.

గద్దర్లోని పరిజూమాలు తనలోని వ్యాపిక భావసలకు అడ్డుకాలేదు. తను ఎప్పటికే పీడిత జనుల పక్షాన, అనమానతలు లేని సమాజ ఆకాంక్షలనే చివరికి పరకూ నిలిచాడు.

ఆ జన యోధునికి - సాంస్కృతిక సేనానికి - నివాళు...

వెదకుమార్క్.ఎం.

(మణికౌండ వెదకుమార్)

ఎడిటర్

(మహాజీ తరువాయ)

గద్దర్లూ కదం తొక్కాడు. మైదాబాదీలో ఉన్నత చదువు అభ్యర్థిస్తానే, మరొక వైపు విద్యార్థి నాయకునిగా, యువ గాయకునిగా ప్రజా పోరాటాల్లో పాలుపంచుకున్నాడు.

కేసీఆర్ రాసిన ‘పలసలతో వలవల విలపించే కరువుజిల్లా పాలమూరు’ అనే పాట ఆలపిస్తున్ఱటి అభిల జనావళి గుండె బరువెక్కేది. తాను పాడే పాటలో పరివ్యాప్తమైన భావోత్సేజాన్ని, ఉద్యమావేశాన్ని నంపూర్జంగా ఆవాహన చేసుకొని ఆ భావప్రకంపనలను తన గళంలో ఒంపుకొని, గానంలో నింపుకొని, సాయిచంద్ ప్రేక్షకులను మంత్రముగ్గులను చేశాడు. తెలంగాణ గాయాలను ఎంతో ఆర్థంగా అలపించిన సాయిచంద్ తెలంగాణ ఉద్యమ విజయాలను, రాష్ట్ర ప్రగతి గేయాలను కూడా మరింత ఆత్మవిశ్వసంతో గానం చేశాడు. తెలంగాణ నాయకులకు తలలోని నాలుకలూ విలసిల్లాడు.

సాయిచంద్ గొప్ప గాయకుడే కాదు, ప్రభావశీలమైన కవి కూడా. తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో జైలు నిర్వంధాలను పరమానందంగా భరించాడు. తనవారా లాలీదెబ్బలు తిన్నాడు. ‘కంరంపై కత్తిపెట్టి, కణతపై తుపాకీ పెట్టి / కడసారిగా పలకమంటే, పలికే చివరిమాట కూడా జై తెలంగాణ’ అంటూ రాజ్యం గుండెలదిరేలా వేయి గొంతుకలతో నిప్పుల నినాదాలను అఱవణవల్లో ప్రసరించాడు. ‘పారిన వీరుల రుధిరం తెలంగాణ తల్లికి నుదుటి తిలకమైందని’ అమరుల త్యాగచింతనతో అభివర్షించాడు. ‘తంగేడు బతుకమ్మ తలమీద గౌరమ్మ’ అనే తన గీతంతో విశ్వవిభ్యాతమైన పూలపండుగా పరిమళాలను వెదజల్లాడు.

‘అనురాగాల పల్లవి అమ్మ ప్రేమ / మమతల కోపెల మణిదీపం’ అంటూ సాయిచంద్ కన్న తల్లి మణిమ్మును తీయని ఆత్మియతను అక్కరబద్ధం చేశాడు. ‘నాన్న నాన్న నీ మనసెంత మంచిదో నాన్న’ అంటూ నాన్న వ్యక్తిత్వాన్ని అద్భుతమైన పాటగా మలిచాడు. ‘కష్టమంత భర్దంగా కడుపులోనే దాచుకొని, కన్నేళున కంటిరెపు దాటనీయని’ తండ్రి మహేశున్నత పాత్రమ సాయిచంద్ అద్భుతంగా తనపాటలో బొమ్మకట్టించాడు. అమ్మాన్నాన్నల బౌన్నత్యాన్ని కీర్తిస్తూ విశ్వ జనిన దృష్టించే సాయిచంద్ రాసిన, అలపించిన ఈ పాటలు ఎంతోమందిని కదిలించాయి. తల్లిదండ్రుల యాదిని గుండెల్లో కుమ్మరించాయి.

‘గంప కింద మూసి పెట్టిన కోడి కూతలిని/ ఆ తూరుపమ్మ పొత్తిళ్లలో పాద్మ పాదుస్తది/ ఊరి నట్ట నడుమ ఉన్న రాబి చెట్టుమీద పక్కల పిలుపులతో పల్లె తెల్లవారుతంది’ అంటూ ఉండోదయ దృశ్యాన్ని కళాతత్వ శోభితంగా వర్ణించాడు. ‘వేము కళాకారులం/

కళాబాటసారులం/ కళయే మా జీవితం/ కళకే మేమంకితం/ గాత్రమే జీవన సూత్రంగా బతుకుతాం’ అంటూ సాయిచంద్ ఉదాత్మమైన కళాకారుల జీవన స్థితిగతులను, వారి అసాధారణ ప్రతిభా పాటవాలను సమున్నతంగా చిత్రించాడు.

మా ఆకలి కదుపులపై కంజిర దరువేస్తాము/ మా ఎండిన దొక్కలపై దప్పులు మోగిస్తాము/ మా శేగులు తీగెలుగా కిస్సెర వాయిస్తాము/ మా ఊపిరితిత్తులతో మురళిని పలికిస్తాము/ మా పెదవులపై పదముల నాట్యం చేయిస్తాము/ మా పల్లె జానపదుల పల్లకినే మోస్తాము’ అంటూ తన పాటలో సాంప్రదర్శమైన గేయకావ్య స్ఫూర్తిని సాయిచంద్ చాటిచెప్పాడు. పాట లు పాడే క్రమంలో కళాకారులు అనుభవించే మేధిపరమైన వేదనను, ప్రమగతమైన కష్టమష్టాలను అభివ్యక్తి సుందరంగా సాంఘచంద్ విశ్లేషించాడు. జానపదుల సంగీత, సాహిత్య, కళావారసంత్య మహత్తును చాటిచెప్పాడు.

సాయిచంద్ తెలంగాణ ఉద్యమ చైతన్యంతో పాటు దళితోద్యమ స్ఫూర్తిని కూడా తన పాటల్లో పలికించాడు. దళిత తాత్మిక భావజాల సమన్వితమైన గీతాలు రచించాడు. ‘బాబా అంబేద్కరా మా బతుకులకు భాస్కరా/ మీరే లేకుంటే మేమేమై పోతుంటి వేశా’ అంటూ అంబేద్కర్ బహుమఖీన ప్రాశస్త్యాన్ని కీర్తిస్తూ ఆ విజ్ఞానమూర్తి, సాహసమూర్తి, త్యాగమూర్తి లేకపోతే దళితులు బుగ్గయి పోయేవారని

సాయి పాదుతుంటే అశేష జనసముదం జైభీమ్ అంటూ పోతెట్టింది. ప్రతిభావంతుడైన గాయకునిగా, కవిగా, వక్తగా, వర్తమాన వాగేయకారునిగా ప్రజాకోటి హృదయఫిరంపై కొలుపుతీరిన సాయిచంద్ అత్యున్నతమైన ఆ పీటాన్ని విడునాడి అందరినీ దుఃఖి సాగరంలోముంచి భస్మసింహసనాన్ని అధిరోహించాడు. ‘పాటమ్మ అడిగినాది నాకొడుకు ఏడని? పల్లె అడిగినాది నా బిద్దుయాడని’ అని అరుణోదయ రామారావు స్తుతిలో సాయిచంద్ విలపించినట్టుగానే ఇప్పుడు యావత్త తెలంగాణ కలవరిస్తున్నది నా కళాబాటసారి సాయిచంద్ ఏడని?

సాయిచంద్ మరణంపై బీఅర్ఎవ్ నేతలు, అభిమానులు, కళాకారులు సంతాపం తెలిపారు. మీ స్వరానికి మరణం లేదు.. పాట ఉన్నత వరకు మీరు మాతోనే ఉంటారు.. అంటూ సోపల్ మీడియా వేదికగా సాయిచంద్ ఉన్న అనుబంధాన్ని గుర్తు చేసుకున్నారు.

- దక్కన్ మ్యాండ్

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

చంద్రమామాపై సరికొత్త చరితకు శ్రీకారం

@ చంద్రయాన్ - 3

చరితకు గతంలోనే కాదు, భవిష్యత్తులో కూడా ఉనికి ఉంటుంది. ఒక జ్ఞాపకంగా, ఒక స్ఫూరణగా, ప్రేరణగా, అనుభవ పారంగా చరిత్ర జీవిస్తునే ఉంటుంది. ఆ అర్థంలో చంద్రయాన్ - 3 ప్రస్తుతం ఇక ఒక ఘన చరిత్ర.

2019, సెప్టెంబర్ 7న చంద్రునిపై చంద్రయాన్ - 2 స్పాష్టల్యాండింగ్ కావడంలో విషయమైనప్పుడు అస్ట్రో క్రైర్యున్ శివ్యన్ కన్సీరు పెట్టుకొన్న విషాద దృశ్యాన్ని మనం వీక్షించాం. నేడు పడితేచిన కెరటంలా జాబిల్లి దక్షిణ ద్రువంపై చంద్రయాన్ - 3 విజయ వంతంగా అడుగిడినప్పుడు ప్రతి భారతీయుని మోముపై విజయదరహసం తొణికిన లాడింది. చంద్రుని దక్షిణద్రువంపై ల్యాండింగ్ చేయించడం అగ్రదేశాలైన అమరికా, రష్యా, చైనాలకు కూడా సాధ్యం కాలేదు. ఇటివలే చంద్రయాన్ - 3 కన్నా మంచే చంద్రుని దక్షిణద్రువంపై ల్యాండర్ను దించాలని మన మిత్రుడేశం రష్యా ఉన్వీళ్లూరింది. అఱుతే రష్యా చంద్రునిపైకి ప్రయోగించిన లూనా - 25 వ్యోమ నౌక గత ఆగస్టు 19న చంద్రునిపై ల్యాండింగ్ అవడంలో విఫలమైంది. ఇలాంటి కీప్ప పరిస్థితుల్లో చంద్రుని దక్షిణ ద్రువంపై చంద్రయాన్ - 3 అడుగిడడం ప్రతి భారతీయుడు, అమాటక్కాస్తే యావత్తీ మానవాశి గర్యించాల్సిన సందర్భమని చెపు వచ్చు.

ఈ నేపథ్యంలో చంద్రయాన్ - 3 గురించి, దానివల్ల మానవాశి ఒనగూరే ప్రయోజనాల గురించి మనమూ తెలుసుకుండాం.

చంద్రయాన్ - 3 విజయం సాధించడంతో ఇస్ట్రో శాస్త్రవేత్తల సంబరాలు

శీఎస్‌ఎల్యీ-సీ 11 వాహక నోక ద్వారా చంద్రయాన్ - 1 విజయవంతంగా చంద్రుని కక్షల్లో అడుగిడింది. చంద్రయాన్ - 1లో మొత్తం 11 సైంటిఫిక్ ఉపకరణాలు (Scientific Instruments)

తరువాతి కాలంలో అక్షాబడ్ర్ బర్ 22, 2008న

ఉన్నాయి. వీటిలో ఒకటైన మూన్ ఇంప్రెస్ ప్రోబ్ సహకారంతో చంద్రుని ఉపరితలంపై నీటి జాడలను గుర్తించడం ద్వారా చంద్రయాన్-1 సంచలన ఘలిశాలను నమోదుచేసింది.

తదుపరి 11 సంఖ్యల అనంతరం జూలై 22, 2019న జీవెన్ ఎల్వీఎంకె 111-ఎం1 అన్న వాహక నొక ద్వారా చంద్రయాన్-2ను ప్రయోగించడం జరిగింది. చంద్రయాన్-2 లో “విక్రమ్” అనే ల్యాండర్, ప్రగ్యాన్ అనే రోవర్ ఉన్నాయి. నెలరోజుల అనంతరం ఆగస్టు 20న చంద్రయాన్-2 చంద్రుడికి క్రూసు చేరింది. 2019, సెప్టెంబర్ 7న చంద్రయాన్-2 నుండి విక్రమ్ ల్యాండర్ విడిపోయింది. అయితే సాంకేతిక లోపాల కారణంగా చంద్రుడి ఉపరితలంపై సాష్ట్ ల్యాండింగ్ కావడంలో విఫలమైంది.

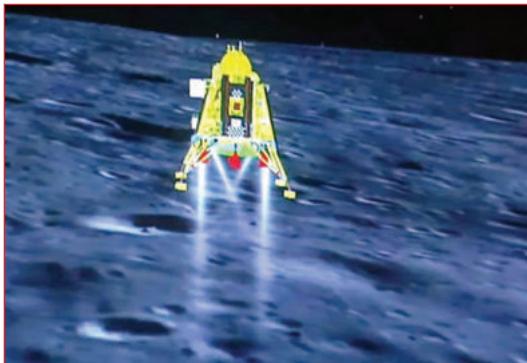
చంద్రయాన్ 3 ప్రాథమికమైన ప్రయోగాలు:

చంద్రయాన్-3ని చంద మామ కక్షలో ప్రవేశ పెట్టేందుకు అత్యంత శక్తివంతమైన ఎల్వీఎం-3 ఎం4 రాకెట్‌ని ఇస్రో ఉపయోగించింది. ల్యాండర్, రోవర్, ప్రాపల్న్ మాట్యూల్ అనే 3 భాగాలతో కూడిన చంద్రయాన్-3 గత జూలై 14న ఎల్వీఎం-3 ఎం4 రాకెట్ ద్వారా విజయవంతంగా ప్రయోగించారు.

చంద్రయాన్-3ని భూమిచుట్టూ ఉన్న 170x36,500 కి.మీలోల దీర్ఘవృత్తాకార కక్షలో ఎల్వీఎం3 రాకెట్ ప్రవేశపెట్టింది. ఆ కక్షలో అది 14 రోజుల పాటు తిరిగింది. శాస్త్రవేత్తలు క్రమంగా కక్షను పెంచుకుంటూ వెళ్ళారు. ఈ విన్యాసాలను ట్రాన్స్‌లూనార్ ఇంజెక్షన్స్ (టీఎల్ఎస్) గా పేర్కొంటారు. తరువాత చంద్రుడి దిశగా లూనార్ ట్రాన్స్‌ఫర్ ట్రాజెక్టరీలోకి చంద్రయాన్ -3ని పంపించారు. లూనార్ ఆర్బిటర్ ఇనర్స్ ద్వారా ఇంజన్స్ ను మండించి చంద్రయాన్-3 వేగాన్ని తగ్గించారు. ఘలితంగా దానిని జాబిల్ గురుత్వా కర్మణ శక్తి ఒడిసిపెట్టింది. అప్పటి నుండి అది చంద్రమామ కక్షలో తీరగడం మొదలుపెట్టింది. అంతి మంగా చంద్రుడి చుట్టూ 100 కి.మీ. ఎత్తులో ఉన్న కక్షలోకి దీన్ని ప్రవేశ పెట్టడం జరిగింది. దీని తరువాత దశలో అది చంద్రుడి ఉపరితలాన్ని ముద్దాడింది.

విజయవంతంగా ల్యాండింగ్:

ప్రపంచమంతా ఊహిపిబిగబ్లో ఎదురుచూసిన ఆ అమృత ఘడియలు రానే వచ్చాయి. ఆగస్టు 23న సరిగ్గా 6.04 నిఱలకు

చంద్రమామ దక్షిణ ధ్రువం వై విజయవంతంగా దిగిన విక్రమ్ ల్యాండర్

ప్రగ్యాన్ రోవర్

భయానక 17 నిమిషాల (Terrible 17 Minutes)ను అధిగమించి, గ్రోండ్ స్టేషన్ నుండి ఎలాంటి ఆదేశాలు లేకుండానే కృతిమ మేధ సహకారంతో తనను తాను నియంత్రించుకుంటూ చంద్రుడి దక్షిణధ్రువంపై చంద్రయాన్-3 విజయవంతంగా ల్యాండ్ అయి భారతదేశ కీర్తి ప్రతిష్ఠ లను, విశ్వాంతరాలకు చాటింది. టెక్నాలజీ రంగంలో మేము మొనగాళ్ళమని మీసం మెలేసిన అమెరికా, రష్యా, చైన్ లాంటి దేశాలు కూడా చంద్రుడి దక్షిణధ్రువాన్ని చేరుకోలేనిది, మనదేశం సాధించి చూపేందుకు కారణ భూతమైన భారత అంతర్లిక్ పరిశోధనా సంస్థ (ఐస్పో) కృషిని, ఎంత కీర్తించినా వెలితిగానే ఉంటుందేమో!! అందుకే భారత దేశంపోటు ప్రపంచమంతా జయపోగూ ఇస్పో నినాదాలు మారుమోగాయి.

దక్షిణధ్రువంపైనే ఎందుకంత అనక్కి?

చంద్రుడి పైకి విభిన్న దేశాలు పంపిన లూనార్ మిపన్స్ అన్ని కూడా అక్కడి మధ్యారేఖా ప్రాంతంలోనే దిగాయి. మనదేశం మాత్రం చంద్రయాన్-3 కోసం, ఇంతవరకు వెలుగుచూడని దక్షిణధ్రువానికి దగ్గర్లోనీ 70 డిగ్రీల అక్షాంశం వద్ద నున్న ప్రాంతాన్ని ఎంచుకుంది. ఇలా ఎంచుకోవడం వెనుక బలమైన కారణాలున్నాయి. అక్కడ ల్యాండింగ్ ద్వారా విశ్వ ఆవిర్మావం గురించిన కొత్త విషయాలను తెలుసుకునే అవకాశంతో పాటు, రాబోయే కాలంలో మానవ ఆవాసాల ఏర్పాటుకు మార్గం సుగమమయ్యే అవకాశాలుంటాయన్నది శాస్త్రవేత్తల విశ్వాసం.

ప్రధానంగా చంద్రుడి పై దక్షిణధ్రువం ప్రాంతంలో భౌతిక పరిస్థితులు ఎంతో ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి. చంద్రుడి ఉత్తరధ్రువంతో పోలిస్ట్రే దక్షిణధ్రువం ప్రాంతంలోని కొన్ని భాగాలు శాస్త్రవ్యతింగా చీకట్లో ఉంటాయి. వందలకోట్ల ఏత్తుగా ఆప్రాంతాలను సుర్క్యాకాంతి స్పృశించలేదు. అందువల్ల అక్కడి మూలకాలు సౌర రేధియో ధార్మికత కారణంగా తలత్తె మార్పులకు లోనుకుండా ఉంటాయి. వాటిని పరిశోధిస్తే విశ్వాసికి సంబంధించిన అనేక నిగూఢ రహస్యాలు తెలిసే అవకాశాలున్నాయి. అక్కడి పురాతన శిలలపై పరిశోధన జరుడం ద్వారా విశ్వ ఆవిర్మావం, తొలినాటి సౌరకుటుంబ చరిత్ర గురించి కొత్త వివరాలు తెలుసుకోవచ్చు.

దక్షిణధ్రువం వద్ద నున్న చీకటి బిలాల్ ఉపోగ్రత మైన్స్ 248 డిగ్రీల సెల్వియస్‌గా ఉంటుంది. ఆస్ట్రాలీస్ శీతల ఉపోగ్రతలతో అవి కోల్డ్‌ట్రావ్స్‌గా పనిచేస్తాయి. అంటే వాటిలో నీరు హిమరూపంలో

సిరంగా ఉండే అవకాశాలున్నాయి. అందువల్ల కొన్ని బిలాల్లో గణనీయ వరిమాణంలో మంచునిల్వలు ఉండవచ్చని భావిస్తున్నారు.

ఉండడం వల్ల జీవజాలాల మనుగడ గురించి అన్యేషిస్తూ పరిశోధనలు సాగిస్తారు. అందువల్ల చంద్రయాన్-3 ఫూర్తిగా కొత్త ప్రదేశాన్ని శాస్త్ర సమాజం ముందు ఆవిష్కరించనున్నది. భవిష్యత్తోలో చేపటబోయే మానవ సహాత, రోబోటిక్ యాత్రలకు ఈ దేఱా ఉపకరిస్తుందని పరిశోధకులు భావిస్తున్నారు.

సాప్ట్ ల్యాండింగ్ అంటే!

సాప్ట్ ల్యాండింగ్ దశను భయానక 17 నిమిషాలు (17 minutes of terror)గా శాస్త్రవేత్తలు అభివర్తిస్తారు. భూమికి ఆకర్షణ శక్తి ఉన్నట్టే, చంద్రుడికి కూడా ఆకర్షణశక్తి (భూమిటో పోలిస్టే చాలా తక్కువ) ఉంటుంది. చంద్రయాన్-3 లోని విక్రమ్ల్యాండర్ మామూలుగా చంద్రుని ఉపరితలంపై దిగినట్లయితే, ల్యాండర్ అధిక పీడనంతో మంటలు, గ్రౌస్ ను విరజిమ్ముతూ దిగాల్సి వస్తుంది. దీనివల్ల దుమ్ము రేగి కెమెరా అధ్యాలను, సెన్సర్లను కమ్మేస్తుంది. ఇతర పరికరాలూ దెబ్బతింటాయి. దాంతో పాటు చంద్రుని గురుత్వాకర్షణ శక్తి కారణంగా వేగ నియంత్రణ చేసుకోకపోతే ల్యాండర్ కుప్పకూలే ప్రమాదం ఉంది.

అలా కాకుండా వేగాన్ని నియంత్రించుకుంటూ చంద్రుని ఉపరితలంపై విక్రమ్ ల్యాండర్ నెమ్మిదిగా దిగినట్లయితే దాన్ని సాప్ట్ ల్యాండింగ్ అందురు. దీనికి 17 నిఱాల సమయం పడుతుంది. దీనినే భయానక 17 నిమిషాలు అని అంటారు. గత ఆగస్ట్ 23న విక్రమ్ ల్యాండర్ ఈ భయానక 17నిఱాల దశను విజయవంతంగా అధిగాంచి నురక్కితంగా ఉపరితలంపై సాప్ట్ ల్యాండ్ అయింది.

పరిశోధనలు ఎంతకాలం!!

విక్రమ్ ల్యాండర్ చంద్రుడి ఉపరితలంపై సాప్ట్ ల్యాండింగ్ కావడంతో ఒక ప్రధాన అంకం ఘర్షింది. తదుపరి శాస్త్రవేత్తల నిర్దేశాలనుసరించి ల్యాండర్ లోపి నుండి ప్రగ్యాన్ రోవర్ వెలుపలికి వచ్చి, సైంప్యానిష్టును ద్వారంపోగా ఉపయోగించు కుంటూ, జాబిల్లి ఉపరితలంపైకి అది చేరుకుంటుంది. ఆ పరిసర ప్రాంతాల్లో 14 రోజుల పాటు (చంద్రుడిపై ఒక్క పగలుతో సమానం) వివిధ రకాల పరిశోధనలు నిర్వహిస్తుంది. అక్కడికక్కడే రసాయనిక విశేషణలు కూడా చేస్తుంది.

విక్రమ్, ప్రగ్యాన్ల జీవితకాలం 14 రోజులే. చంద్రుడిపై సూర్యార్థి ఉన్నంత సేవే (1 లూనార్ పగలు) వాటిలోని అన్ని

వ్యవస్థలూ స్క్రమంగా పనిచేస్తాయి. సూర్యాస్తమయం అయ్యాక-మొత్తం అంధకారంగా మారుతుంది. ఉప్పేగ్రత్తులు మైనస్ 180 డిగ్రీల సెల్లియన్సుకు పడిపోతాయి. అలాంటి పరిస్థితుల్లో ల్యాండర్, రోవర్లోని అన్ని వ్యవస్థలు మనగడ సాగించలేవు. ఒకవేళ మళ్ళీ సూర్యోదయం అయ్యేదాకా, బాగుంటే మాత్రం మరో 14 రోజులు పనిచేసే అవకాశం ఉండని ఇస్టో క్లోర్స్ ఎన్. సోమనాథ్ తెలిపారు.

చంద్రయాన్ -3 వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు:

జాబిల్లి ఉపరితలంపై చంద్రయాన్-3కి చెందిన విక్రమ్ ల్యాండర్ సాప్ట్ ల్యాండింగ్ కావడంతో మానవాళికి బహుళ ప్రయోజనాలు ఒనగూరే అవకాశం ఉండని శాస్త్రవేత్తలు విశ్వస్తున్నారు.

“బిరు ఉన్నపాడిదే బిరె” అన్నది తెలుగు నాట ఉన్న సామెత. భామండలంపై ఉన్న సమస్త ఇంధన వనరులను తన అదుపొళ్ళల్లో ఉంచుకోవాలని, కాదని ఎదురుతిరిగిన దేశాలపై యుద్ధానికైనా సిద్ధిచేసన్నది అగ్రదేశం అమెరికా ఆలోచన కాగా, దానికి న వ .

ఉజ్జీలైన రప్పే, చైనాలు కూడా తామేం తక్కువ కాదన్నట్లు వ్యవహరిస్తున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో చంద్రునిపై ఆధిపత్యానికి కూడా అవి పోటీ వడుతున్నాయి. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో చంద్రునిపై ల్యాండర్ను దించడం ద్వారా ఇండియా మేమూ రేసులో ఉన్నాం అంటూ ఆ మూడు దేశాలకు గట్టి పొచ్చరికలు పంచినట్లయింది.

చంద్రుడు ఎప్పుడూ ఒకవైపే సూర్యుడిని చూస్తూ ఉంటాడు. రెండోవైపు సూర్యకీరణాలు సోకక నిరంతరం చీకిటిగానే ఉంటుంది. అందువల్ల అక్కడ మంచు చాలా ఎక్కువగా చిరకాలం నిలిచి ఉంటుంది.

సూర్యకాంతి సోకని ఈ దృష్టింద్రువ ప్రాంతంలో 380 నుండి 410 కోట్ల సంఖారాల క్రితం ఉల్లులు, తోకచుక్కలు ఫీ కొట్టడం వల్ల ఏర్పడిన చంద్రిలాల్లోనూ భారీ పరిమాణంలో నీరు ఉండవచ్చు. ఈ నీరు చంద్రుడిపై మానవ నివాసానికి ఉపకరిస్తుంది.

చంద్రునిపై గల నీటిని ఆమ్లజని, ఉదజనిగా విదగ్గిట్టి ఇంధనంగా మార్పడం భాగించే కొన్ని శతాబ్దీల పాటు ఇంధన అవసరాలు తీర్చువచ్చు. చంద్రునినీ కేంద్రంగా చేసుకొని భవిష్యత్తో ఇతర గ్రహాలకు ప్రయోచించే వ్యోమ నౌకలకు ఇంధనాన్ని అందివచ్చు. తద్వారా ఇంధన భర్యు భారీగా తగ్గుతుంది.

భూమికి, చంద్రుడికి గతం ఒకటే. భూమి క్రమంగా జీవరాశ లకు నివాస యోగ్యంగా మారగా, చంద్రుడిపై ఇంకా పురాతనయుగ పరిస్థితులే కొనసాగుతున్నాయి. చంద్రమామను పరిశోధిస్తే భూమి తొలినాళ్ళలో ఎలా ఉండేదో తెలుసుకోవచ్చు.

**చంద్రయాన్ -3 విజయం సాధించడంతో
హర్షం వ్యక్తం చేస్తున్న ప్రధాని మౌద్ద**

భూమిపై ఉండే కాలుఘ్యం, వాతావరణ పొరలు చంద్రుడి మీద ఉండవ కాబట్టి, అక్కడి నుండి పెలిస్తోపుల ద్వారా సుదూర విశ్వంతారాళంలోకి స్పష్టంగా చూడవచ్చు. తద్వారా సుదూరతారలు, గ్రహాల ఉనికిని కనిపెట్టవచ్చు.

చంద్రుడి పై మానవుడు నివసించడానికి పరిస్థితులు అనుకూలించినట్లయితే భూమిని పోలిన కుజాడు లాంటి ఇతర గ్రహాల మీద కూడా ఆవాసాలను ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు. అక్కడ అంతరిక్ష కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేసి సుదీర్ఘకాలం పరిశోధనలు జరపవచ్చు.

చంద్రునిపై కేవలియం-3 నీల్చలు ప్రముఖంగా, ఉంటాయన్నది శాస్త్రవేత్తల అంచనా. అది వాస్తరూపం దాల్చితే భూమిపై శతాబ్దాల పాటు ఇంధన అవసరాలు తీర్చువచ్చు. సర్కన చోటును ఎంపిక చేసుకొని తప్పినట్లయితే చంద్రగర్భంలోని స్వాండియం, ఇత్తీయం, లాంధానైడ్లు వంటి రేర్ ఎర్ మెటల్స్ ఉనికిని కనిపెట్టవచ్చు. ఇందుకేసం ప్రగాం రోవర్లో సిస్ట్మీటర్ల ఏర్పాటు చేశారు.

భూమితో పోలిస్తే చంద్రుడి గురుత్వాక్రణ శక్తి అరోవంతే ఉంటుంది. గాలికూడా ఉండదు. అందువల్ల భూమితో పోలిస్తే చంద్రమామ నుండి రాకెట్ ప్రయోగాలు చేయడం చాలా సులువు.

చంద్రుడిని కేంద్రంగా చేసుకొని దాని వాతావరణ స్థితి గతులపై విభిన్నశాస్త్ర, సాంకేతిక ప్రయోగాలు జరువుతూ గ్రహంతర ప్రయాణాలకు శీకారం చుట్టువచ్చు. సరికొత్త లోహమిక్రమాలను, ఏపరిత వేడి తట్టుకొనే సాధనా సామాగ్రిని పరీక్షించి, వినియోగించి నట్లయితే అంతరిక్ష అన్వేషణ సుసాధ్యమవుతుది. ముఖ్యంగా రోబోలతో పనిచేయించడం, సుదూర గమ్యాలను అన్వేధించడం, ప్రమాదకర ప్రాంతాల్లోనూ సమాచార సేకరణకు వీలవుతుంది.

చివరిగా:

అంతర్జాతీయ అంతరిక్ష మార్పోర్ట్లో ప్రస్తుతం రెండు శాతంగా ఉన్న భారత వాటాను, ఈ దశాబ్దం చివరికల్లూ తొమ్మిదిశాతానికి పెంచాలని కేంద్ర ప్రభుత్వం లక్షిస్తోంది. ప్రస్తుతం భారత జీడీపికి అంతరిక్ష రంగం ద్వారా సమకూరుతున్న 0.25 శాతం వాటాను, 2040 కల్లు రెట్టింపు చేయాలని కూడా (0.50శాతం) కేంద్రం భావిస్తోంది. జీడీపితో పాటు 30 లక్షల కొత్త ఉద్యోగాలను సృష్టించే

చంద్రయాన్-3 విశేషాలు:

ప్రాజెక్ట్ వ్యయం-613 కోట్లు చంద్రయాన్-3 మొత్తం బరువు-3900 కిలోలు అందులో ప్రాపుల్న మాడ్యూల్-2148 కిలోలు ల్యాండర్:

పేరు: విక్రమ

బరువు: 1749 కిలోలు (రోవర్తో కలిపి)

జీవితకాలం: 14 రోజులు

పేలోడ్స్ లు: 3

రోవర్:

పేరు: ప్రగాం

బరువు: 26 కిలోలు

జీవితకాలం: 14 రోజులు

పేలోడ్స్ లు: 2

ఎల్వీఎం-3 ఎం4 రాకెట్ విశేషాలు:

పొడపు: 43.5 మీ॥

వ్యాసం: 4 మీ॥

లిఫ్టోఫ్: బరువు: 640 టన్నులు

దరలు: 3

పేలోడ్ సామర్థ్యం: దిగువ భూకక్షలోకి 8వేల కిలోలు

భూస్థిర బదిలీ కక్షలోకి: 4 వేల కిలోలు

సత్తూ భారత అంతరిక్ష పరిశ్రమకు ఉంది. ప్రపంచంలో ఇరవ పెద్ద అంతరిక్ష సంస్ అయిన ఇస్టో 34 దేశాల కోసం 381 ఉపగ్రహాలను ప్రయోగించి గణియంగా ఆదాయాన్ని ఆశ్చించింది.

అంతరిక్ష రంగంలో గ్లోబల్ పవర్గా ఎదగాలంబే ఉత్సత్తి అనుసంధాన ప్రోత్సాహక పథకం (పీఎల్స్) కింద భారత్, ఉపగ్రహ నిర్మాణ కేంద్రంగా రూపొందాలి. ఇతర దేశాల ఉపగ్రహా ప్రయోగాల కోసం రాకెట్లను తయారు చేసి ఇప్పాలి. ఉపగ్రహ, రాకెట్ విడిభాగాల పరిశ్రమలను స్థాపించాలి. భారతీయ అంకుర సంస్థలు అంతర్జాతీయ కంపెనీలతో భాగస్వామ్యం కుదుర్చుకొని సంయుక్త కంపెనీలను స్థాపించాలి. ఈరంగానికి నిపుణ మానవ వనరుగా మన యువతను తీర్చిదిద్దాలి. ఇందుకు ప్రభుత్వం పెద్ద మొత్తంలో నిధులు కేటాయించాలి. చంద్రయాన్-3 విజయంతో రాబోయే రోజుల్లో ఇస్టో చేపట్టే ఆదిత్య ఎల్-1, గగన్యాన్, శుక్రయాన్, మంగలయాన్-2 తదితర మిషన్లు కూడా విజయవంతం కావాలని, భారతీలో వర్షిలుతున్న ఈ సాంకేతిక ప్రగతి అంతరాల దొంతరలు లేని సామాజిక వురోగతికి, సౌభ్రాత్మకానికి పునాదులు వేయాలని ఆశిద్దం.

-పుట్ట పెద్ద ఓబులేసు, ద

సుగ్గుల్ అసిస్టెంట్, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పారశాల రావులకొలను, సింహాద్రిపురం, కడప m : 9550290047

దక్షన్ ల్యాండ్ | soubu.jmc@gmail.com

ప్రాచిన ధర్మాస్త్రాల ప్రకారం అప్పు తీర్మక పోవటం నేరమే కాదు పాపం కూడా. అప్పు తీర్మకుండా చనిపోతే ఆ ఆత్మ నరకానికి వెళ్తుంది. లేదా అప్పు తీసుకున్న కుటుంబంలో బానిసగానో లేదా నాలుగు కాళ్ళ పశువుగానో జనిస్తాడు. అందుకే కొడుకు, మనుమడు లేదా ముని మనుమడైనా ఒక “పవిత్ర ధర్మంగా” ఆ అప్పు తీర్మాలి. హిందూ న్యాయశాస్త్ర పరిభాషలో దీనిని “Doctrine of pious obligation” అంటారు.

X X X

నేను జీవితంలో అనేక ధక్కాముకీల్లు తిని, ఎత్తు వల్లాలు ఎక్కీదిగీ, కిందా మీదా పడీలేచీ, చివరాఖరికి చాలా అలస్యంగా అయితేనే అన్ని రకాలుగా సర్కున్నాక, స్నిమితపడి కుదురుకున్నాక ఒకరోజు దీపాలు వెలిగించే సంధ్యావేళ మా ఎనభై సంవత్సరాల అమ్మ నిమ్మకంగ ఒక మాట చెప్పింది.

“అరే పెద్దనాని నీకు డాక్టర్ ప్రతావ్ జ్ఞాపకం ఉన్నదారా” అని శురూ చేసింది.

“గదేందే గట్టడుగుతవ్. నాకు జ్ఞాపకం లేకపోవడేంది? చిన్నపుడు నన్ను సచ్చేటోచ్చి బతికించింది ఆ మహానుభావుడే గదా. గట్టట్లు మరుస్త అన్న” కొంచెం నిమ్మరంగా.

“ఆం ఆం ఆయనే ఆయనే, ఆయనకు మనం డెబ్బి రూపాయలు బాకీ” అన్నది ఆరామ్హ పాన్డాన్ డబ్బి తెరుసుకుంట.

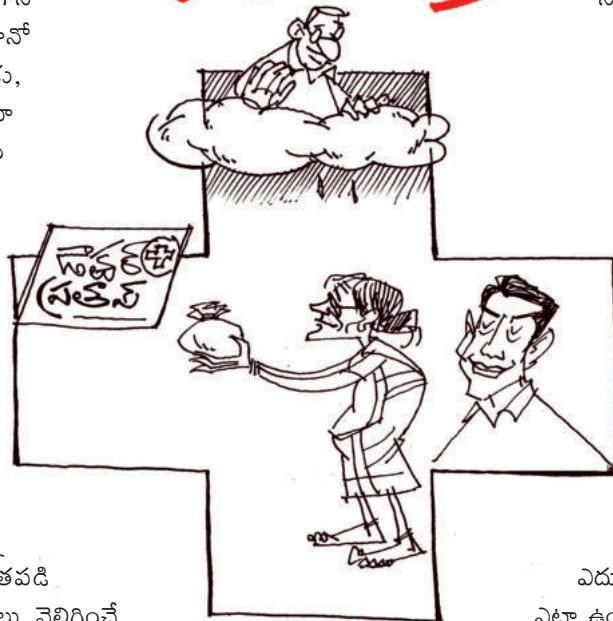
“ఇదెపోటి మాటనే. ముపై, ముపై ఐదు సంవత్సరాల కిందటి ముచ్చట గదా. అంత పాత బాకీ ఎత్తుతవేంది” అన్న కొంచెం విస్గ్.

“అగ్గో గట్టనకురా నానీ. అది మీ బాపు పెట్టిన బాకీ. అది కూడా నీకోసమే. నీకు టైఫాయిడ్ వచ్చినపుడు ఆ డాక్టరే కదా నయం చేసింది. అగ్గో దానికి సంబంధించిందే ఈ డెబ్బి రూపాయలు బాకీ. మీ బాపు చచ్చిపోయే ముందు కూడా ఒకటికి రెండుసార్లు నాకు చెప్పిందు. ఆ పాతబాకీ తప్పకుండా తీర్మాలిని.”

నాకు చిరుతుకొచ్చింది. “బాపు చచ్చిపోయే పదిహేనేంద్లు అవుతుండె. గిప్పుడు గంత పాతబాకీ సంగతేందే” అన్న కోపాన్ని దాచుకుంట. ఇంక మా అమ్మ దాంతో తన గతం జ్ఞాపకాల సందుగ మూతను పూర్తిగ తెరిచేసింది.

పోయినోళ్ల పోంగ మిగిలినోళ్లం. ముగ్గురు ఆడపిల్లల తరువాత మరో ముగ్గురు మగపిల్లలం మా అమ్మకు. పోయినోళ్లను కూడా

పోత ఏండ్ర

తెక్కుకుంటే మొత్తం పస్సెందు మందిమి. సగం మంది రోగాలతో, నొప్పులతో దేవనికి ప్రియ మయ్యింద్రు. ఆ రోజులలో ఉంచ అంటే రోగాలు ఆం అంటే రోగాలు. ఒక్కటికాదు సవాలక్క రోగాలు. దరిద్రమే అన్ని రోగాలకు మూలం అన్నట్లు అపరిశ్ర థ వాతావరణమే వాతీకి మూలం.

సరైన వ్రినేజీ సౌకర్యం లేక నల్లలు, దోషులు, ఈగలు పుష్పలంగా తిరుగుతుండేవి. ఇప్పనీ కాక సరైన తిండి లేకపోవటం మరొక కారణం. పొష్టికాహోరం అన్నది చాలా పెద్ద మాటగాని కనీసం తిండి కూడా అపురూపంగానే ఉండేది. పాలిచే తల్లులకైతే కారం వెతుకులే గతి బన ఆరోజులలో పిల్లలు బలంగా ఎట్లా ఎదుగుతారు? రోగాల బారిన పడకుండా ఎట్లా ఉంటారు?

“శతకోటి దరిద్రాలకు అనంతకోటి

ఉపాయాలన్నట్లు” మా చిన్నతనంల బట్ట కొంచెం వెచ్చబడి నెత్తినాప్పి శురూ కాంగనే ముందు “దిష్టి” తీసేవారు. గట్టి చిప్పురు పుల్లకు దూడి చుట్టి గ్యాసు నూనెలో ముంచి దానిని వెలిగించగానే అది భగభగ మండేది. జొరంతో మూలుగుతున్న మమ్మల్ని ఒక చెక్కపీట మీద సక్కంముక్కం కూచుండచెట్టి తలకాయ చుట్టూ మూడుసార్లు త్రిప్పి ఒక మూలకు దానిని విసిరేసి దానిమీద తుప్పుతుప్పుమని మూడుసార్లు ఉమ్మేసేవారు. ఓర్ధ్వలేని వారి కండ్లు పిల్లల మీద పడితే “దిష్టి” తగులుతుందని పెద్దల నమ్మకం.

ఈ “దృష్టిదోషం” భావన అన్ని ఇస్లామిక దేశాలలో ఉంది. ఉర్దూలో దీనిని “నజర్” అంటారు. కండ్ల నుండి వచ్చిన చెదు దూరం కావాలని “చెప్పే-బద్-దూర్” అని అంటారు.

“తెరి ప్యారీ ప్యారీ సూరత్ కో

కిసికీ నజర్ న లగే

చెప్పే-బద్-దూర్”

(ససురాల్ సీన్యాలో రఘీ పాట)

దిష్టి తీసిన తర్వాత కూడా ఘలితం లేకపోతే అలియాబాద్ దర్వ్జా దగ్గరుండే మాల్హీసాబ్ దగ్గరికి తీసుకపోయేవారు. ఆయన పండు ముసలి. తెల్లలీ పొదుగు గడ్డం, కళ్ళకు నల్లని సుర్య, తలపై గుండ్రని జాలీటోపీ, ప్రేళ మధ్యన తస్మీహాతో (జవమాల), దవళకాంతులు వెదజల్లే కుర్రా పైజామాలతో సూఫీ సాధువులా పవిత్రంగా ప్రశాంతంగా కనబడేవాడు.

ఉదయం ఆరుసుండి ఎనిమిది వరకు రెండు గంటలు మాత్రమే రోగులను చూసేవాడు. అది ఉచిత వైద్యం, పరిశుభ్రమైన ఆకుపచ్చని వేపమండలతో తలనుండి పాదాల దాకా శరీరమంతా నివిరేసాడు. ఆ వేపమండలతో హంగబట్టిన వీపువై మూడుసార్లు మెత్తగా కొట్టేవాడు. చివరికి ఒక వెడల్పైన సీమెండి పక్కింలో పసుపు నీళ్లు లేదా సున్నం నీళ్లు నిండుగా పోసి రోగి రెండు చేతులు అందులో కొంచెం సేపు ముంచేవాడు. అవి పవిత్ర మంత్ర జలం అన్నమాట. ఆ తర్వాత ఏదో మంత్రం లోలోపలే చదువుకుంటూ ఒక ఎర్రపట్టు దారానికి తావీజును కట్టి దానిని రోగి మెడలో శ్రేలాడిగేసేవాడు. ఆ తావీజు చాలా కాలం అట్లనే మెడలో ఒక అలంకారంగా ఊగుతూ ఉండేది. ఆ తావీజును చూసిన పంతుళ్లు బడికి ఎందుకు రాలేదని ఆ పిల్లల్ని అడగుకపోయేది. అది ఒక లీఫ్ లెటర్కోగా పినిచేసేదన్నమాట.

ఆఖరికి రోగం ముదురుతే మాత్రం మక్కాముసీదుకు ఎదురుగా ఉండే యూనానీ దవాభానాకు తీసుకపోయేవారు. గ్రీసుదేశాన్ని ఉన్నర్లో యూనాన్ అంటారు. అక్కడి సుండి వచ్చిందే యూనానీ వైద్యం, సైజాం జమానా నాటి దవాభానాలలో అదొకటి. ఆ దినాలల్ల ఉన్నానియూ దవాభానా, బొక్కలు దవాభానా (తర్వాత దాని పేరు నిమ్మగా ఎట్టిఅర్ కాలంలో మారింది). ఎగ్రగడ్లో వున్న పాగల్భానా, టి.బి. దవాభానాలు కూడా మహిమశార్.

యూనానీ వాకీంసాబ్లు ఇచ్చే మందులన్నీ అరబీమురబ్బాల్లాగ తియ్యగా తేనెలూరుతూ వుండేవి. చేదుమందులంటే భయవడే పిల్లలకు అదొక వరం. ఒక వేళ దవాభానాలో షరీర్ (అణ్ణిల్) చేసుకుంటే మాత్రం ఘాటఘాటా పాలు, దబుల్ రొట్టెలు, మోసంబీ పండ్లు, గోధుమ పుల్లాలు, ఆకుకూరలు, టమాటా రసం ఇచ్చేవారు. ఇన్ పేపంటుకు అంతా రాజవైభోగమే. ఒక్కపైసా కూడా వసూలు చేసే వారు కాదు.

అందుకే అలనాటి సర్పార్ దవాభానాలన్నీ మా మంచి దవాభానాలు. అప్పటికింకా కార్బోరేట్ అసుపత్రులు పుట్టలేదు.

“తండ్రి చేసిన బాకీ కొడుకు తీర్చాలిరా. అప్పుడే తండ్రికు విముక్తి కలుగుతది. పెద్ద కొడుకుగా ఇది నీ జీమేదారీ, నీబాధ్యత”. అని అమ్మ నా సెంటీమెంట్ మీద బలంగ డెబ్బుకొట్టింది.

నిజమే మా బాపు పేదోదే అయ్యండొచ్చుగాక, గానీ ఎవరికన్నా ఒక రూపాయి బాకీ ఉంటే ఆయనకి నిద్రపట్టేది కాదు. గుండెల్లో “దుక్కుదుక్కు” ఉండి రాత్రిపూట సరిగ్గా నిద్రపట్టేది కాదు. వడ్డిలకు తెచ్చిన అప్పులు ఆయన్ని పీడకలల్లా వెంటాడి వేధించేవి. ఒకటో తారీభు జీతాల రోజు వస్తువుండంటే చాలు నిద్ర పట్టకపోయేది. వచ్చిన జీతంతో పాత అప్పులు తీర్చి, వడ్డిలు కట్టి మళ్లీ నెలంతా సంసారాన్ని ఎట్లా ఈద్దుకు రావాల్చా దేవుడా అనుకునేవాడు. ఇట్ల అంతటా అప్పులు పెట్టినట్లే దాక్కర్ దగ్గర కూడా అప్పు పెట్టేది.

“సరే లేవే. ఎట్లనో అట్ల దాక్కర్ గురించి తెలుసుకుంట. ఆ డెబ్బు రూపాయల సంగతి కాదుగని ఆయన్ని ఇంతకాలం తరువాత ఎట్ల వెదికి వట్టుకోవాలన్నదే అనలు నమస్య. ఉన్నదో ఊడిపోయిందో” అనుకుంట మజాక చేసి సీరియస్ వాతావరణాన్ని

కొంచెం తేలిక చేదామనుకున్న.

“ఆ డెబ్బు రూపాయలు ఏంది? దానికి వడ్డిలెక్క కట్టవా?” అని మా అమ్మ ఇంకో బాంబు పేల్చి పురుసత్కగా పాన్నన పంపు లేని నోట్లు దొడకు పెట్టుకుంది. ఆ మాట నాకు కూడా నివద్దే (నిజమే) అనిపించింది. ముప్పై ఐదేండ్లు గడిచినంక ఏం మొఖం పెట్టుకుని ఆ అసులు బాకీ ఉత్త డెబ్బు రూపాయలు ఎట్టిసుం? కావున తప్పుకుండా వడ్డి లెక్క వేయాల్సిందే. వడ్డితో సహా ప్రతి పైసా చెల్లించాల్సిందే. అప్పుడే బాపు ఆత్మకు శాంతి కలుగుతుందని నిర్ణయానికి వచ్చిన. సరే పైసల మాట కాదుగని ఆ డాక్కర్ను ఎట్ల వెతికి పట్టుకోవాలన్నదే లక్ష వరహాల సమస్యగా మారింది. నన్ను దయ్యంలాగ వెంటాడ సాగింది.

నా మనసులోని ముచ్చట అమ్మ కనిపెట్టినట్లుంది. “అరే పెద్దనానీ ఆ డాక్కర్ సాబీను ఎట్ల పట్టుకోవాలా అని ఆలోచిస్తున్నవ్ గద దూండేతో ఖుదా భీ మిల్లాపై” మరి అటువంపుడు ఆ డాక్కర్ ఒక లెక్కా” అన్నది తమలపాకును దొడకు ఆడించుకుంట.

ఎన్నై ఏండ్ల అమ్మ. పోంగ చిక్కినోళ్ల మొగపిల్లలకోసం ఎంత ఆరాపడిందో నాకు జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాకు ఆరేండ్లపుడు టైఫాయిడ్ వచ్చి రెండు నెలలు మంచం దిగిలే. ఒకరోజు పొద్దుబీపూట ఇంపై ఎవరూ లేరు. బాపు బడికి పోయినట్లుంది. అక్కలు, తమ్ముళ్లు కూడా ఎవరూ ఇంటై లేనట్లుంది. తను తలార స్నేహం చేసి తడిబట్టులతోనే నేను పండుకున్న అర్లతకు, నాముంచం దగ్గరకు వొచ్చింది. జాట్లునుండి తడినిళ్లు కారుతనే ఉన్నయి. రెండు చేతులూ జోడించి కండ్లు మూసుకుని పెరుమాండ్లకు దండం పెట్టుకుంట మనస్సులోనే ఏమేమా ప్రార్థించుకుంట నా మంచం చుట్టు ప్రదక్షిణలు చేసింది.

నేను జ్యోరం కండ్లతో అంత చూస్తే ఉన్న కమబోర్ (బలహీనం) తేఱి ఏమీ మాట్లడలే అడగలే కానీ బతికి బట్టకట్టి చరిత్ర పారాలు చదువుతుంట అప్పుడు తెలిసింది. హమమాయున్ ప్రాణాలకోసం తండ్రి బాబర్ తన కాదుకు మంచం చుట్టు ఎట్ల ప్రదక్షిణ చేసి అల్లాను ప్రార్థించిందో!

ఒక రోజు మా చార్ సా సాల్ పురానా ఘహర్ అలియాబాద్లకు ప్రవేశించిన. 1989ల మతకలహోలు జరిగి మా ఇంటి మీదికి దాడి జరిగినపుడు మేము ప్రాణ భయంతో మా వతన్, జన్మభూమి పాత నగరాన్ని వదిలిపెట్టి కొత్త నగరానికి వలన వచ్చినం. అయినా మా ప్రాణాలు పాత నగరంలోనే ఉంటయి. పాత నగరంలోకి ప్రవేశించటం అంటే అర శతాబ్దిం నాటి నా బాల్యంలకు పునఃప్రవేశం చేసినట్టే గదా! అమ్మ ఒంటలకు మళ్లీ చేరినట్టే గదా!! పాత జ్ఞాపకాల తలపోతలను తవ్వి మళ్లీ తలకెత్తుకున్నట్టే గదా!!!

సీదా అలియాబాద్ లోపల శంపీర్ గంజ్ పెద్దవులి తోట దగ్గర ఉండే దాక్కర్ ప్రతాప్ దవాభాన (క్లినిక్) దగ్గరికి పోయిన. అక్కడ ఒక బోర్డు దాక్కర్ ప్రతాప్ క్లినిక్ అని అట్లనే ఉంది కాని దాని క్రింద ఇంకో దాక్కర్ బోర్డు కూడా ఉంది. ఆయన మనుమడు కూడా అక్కడనే దాక్కర్ ప్రాక్సీన్ చేసున్నట్లు తెలిసింది.

ఆ డాక్కర్ను కలిసిన. సంగతంతా తెలుసుకుని నవ్వి సంతోషంగ

తాతగారి అడ్రెస్‌ను తెలిపిందు. నాకు నడిరోడ్సు మీదే యురేకా, యురేకా అని నాట్యం చెయ్యాలనిపించింది.

ఇంటికొచ్చి అమ్మకు సంగతి చెప్పిన. ఆమె భీ ఖుష్ నేను భీ ఖుష్. ఆయన అతా పతా దొరికి నందుకు కాదు. ఆయన బ్రతికి ఉన్నందుకు. అమ్మ వయస్సే ఎన్బెటి సంవత్సరాలు దాటే. ఆయన తొంటై పైనే ఉంటదు గర. ఇద్దరం కలిసి ముపై ఐదేండ్ర కిందటి డెబ్బె రూపాయల అనలుకు ధర్మ వడ్డి చౌపున లెక్కలు కల్పించినం. సుమారు నాల్గువేల చిల్లర వచ్చింది. ఆ చిల్లరను చిల్లరగ ఇస్తే మరీ చిల్లర వ్యవహరంగ ఉంటదని కొండ ఫిగర్ చేసి ఐదువేల రూపాయల పాకిట్ (కవర్) తయారు చేసినం. ఒక పెద్ద పూల దండ, గుల్ఫరస్టా (బోకీ), ఒక కాశ్చరి పట్టు శాలువ, జి. పుల్లారెడ్డి మిరాయి పొట్లం సరేరి. వాటి గురించి వేరే చెప్పాలిన సంగతి ఏముంది?

ఆదివారం పొద్దుచీ పూట అమ్మ తెల్ల చీర కట్టుకుంది. నెత్తిమీది నాలుగు పోచలతో శిఖ ముడేసింది. ఎంత చేత కాకున్నా నాతో కలిసి అటోలో ఆ డాక్టర్ సాఫ్ దగ్గరికి బయలుదేరింది. ఆ అటోల మూడో వ్యక్తి ఎవరో తెలుసా? “మా బాపు కూడా మా వెంబడే ఉన్నట్లు మాకు అనిపించింది.” నగరంలో ఒక మూలలో పున్న డాక్టర్ ఇంటికి చేరుకున్నం. ఆ ఇంటి వాళ్లు ఆయన రూపులకు మమ్మల్ని తీసుక పోయిందు.

పండుమునలి వసిపాపలా మారిపోయి ఆరాం కుర్చీల కూర్చున్నదు. ఆ రోజులలో ఒక డాక్టర్గ ఎంత దర్జాగ సూటు బూటుతో ఉండేటోడో! ఎంత గంభీరమైన గొంతో! ఇప్పుడు బ్రవ్వు చెముదు వచ్చేసింది. గొంతులు చించుకుని మేం ఎవరమో, మా బాపు పేరు చెపుతూ, మా పాత బాకీ కథ అంతా చెప్పొం. కాని ఏం ఫాయిదా? తన ట్రీట్ చేసిన కొన్ని వేల మంది పేపంటల్లో మేం ఎవరమో ఆయన గుర్తించనే లేదు. మేం తీసుకెళ్లిన ఆ కవరు ఆయన చేతులల్ల పెట్టి, శాలువ కప్పి, పూలదండ వేసి మిరాయి పొట్లం అందించి, సత్కరించి ఆయన పాదాలకు ఇద్దరం ఒంగి భక్తితో దండం పెట్టినం. ఆయన నవ్వుకుంట తన చల్లని బలహీనమైన చెయ్యిని నా తలపై అనించి “చల్లగా బతుకు బిడ్డ” అని దీవించాడు. నాకు కుంబివాడు ఏనుగు ఎక్కినంత సంతోషం కలిగి కండ్లల్లో నీళ్లు గింగురుమని తిరిగినయ్యు. ఇద్దరం ఇవతలికి వచ్చినం.

నేను పితృవాక్య పరిపాలకుడిని ఎప్పుడూ కాదు. పైగా

ఆయనను అనేకానేక చికాకులకు, చింతలకు, గురిచేశాను. చివరాఖరికి ఆయన క్యాన్సర్తో మృత్యుశయ్యాపై వుండి నా పెళ్లిని చూడాలనుకుంటే ఆ కోరికను కూడా నిరాకరించాను. పైగా అవి ఇందిరాగాంధీ విధించిన అత్యవసర పరిస్థితి చీకటిరోజులు. దేశమే జైలుగా మారిన గడ్డరోజులు. ఎప్పుడు పోలీసులు వచ్చి నన్ను అరెస్టు చేస్తారో, చేస్తున్న ప్రభుత్వ ఉద్దోగం ఎప్పుడు ఊదుతుందో అని ఆయన భయపడుతూనే బెంగతో కన్ను మూడాడు. హిందూ మతంలోని కర్మకాండలపై విశ్వాసం లేని నేను పెద్ద కొడుకునై వుండి కూడా ఆయనకు ధర్మశాస్త్రాల ప్రకారం అంత్యకియలు జరిపించక అందరి ఆగ్రహానికి గురి అయ్యాను.

అటువంచి నేను మా బాపును రుణ విముక్తిచ్చి చేశానేమోగానీ నేను మాత్రం పితృరుణ విముక్తిచ్చి అయ్యానా లేదా అన్నది నా ఆత్మ అంతరంగ అద్దం ముందు నిలబడి నన్ను నేను వేసుకునే ఒకే ఒక జవాబు లేని ప్రశ్న:

“పీచైపైతేనేం ఇప్పుడు మా బాపు ఈ భాషీపు ఎవరికి ఒక పైస బాకీ లేదు.”

కొసమెరురుపు:

లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి ప్రధాన మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు స్వంతంగా ఒక కారు కొనాలని అనుకున్నాడు. పాత ఫియట్ కారు ధర 12,000 రూపాయలు. ఆయన బ్యాంకు బ్యాలెన్స్ 7,000. మిగతా 5,000 పంజాబ్ నేషనల్ బ్యాంకు నుండి ఆప్పు తీసుకున్నాడు. 1966లో ఆయన చనిపోగానే తల్లి ఆదేశం ప్రకారం శాస్త్రి తనయుడు ఆ అప్పు తీర్చాడు.

ఇక పోతే ప్రస్తుతం మన పెద్ద మనుషులు ఎగ్గొట్టిన బ్యాంకు అప్పుల కథ.

విజయమాల్య 10,000 కోట్లు, నీరవ్ మోడి 11,400 కోట్లు, రోటోమార్క కొరారీ 3,695 కోట్లు. అన్ని బ్యాంకులకు కలిపి ఈ ఘురానా మనుషులు చెల్లించవలసిన బాకీలు 8,00,000 కోట్లు.

“మేరా భారత మహాన్”.

(చార్మినార్ కథలు-పుస్తకం నుంచి)

-పరవస్తు లోకేష్వర్,

m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

**JBR
ARCHITECTURE COLLEGE**
HYDERABAD

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbgroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

శిథిలమైన త్రిలింగేశ్వరాలయం!

పదిలపరచమని అడిగీలడిగీ అలసిపోయింది!!

నిజమే. చూడటానికి వచ్చిన వారంతా ఆహా, ఓహేశా అన్నవారే. అపురూపం ఈ ఆలయమని కనుబొమ్మలు ఎగురేసినవారే. అద్భుత వాస్తు శిల్ప విన్యాసానికి మచ్చుతునక అని అలనాటి తెలంగాణా శిల్పాల్మీ కొనియాడినవారే. ఎనిమిది శతాబ్దాల నుంచి ఈ మాటలు వినీ, వినీ, నేడో రేపో పడిపోవటానికి సిద్ధంగా ఉన్న తనను బాగు చేయమని అడిగీ, అడిగీ అలసిపోయింది ఆ ఆలయం, కాకతీయ శిల్ప కళానిలయం!

అదే త్రిలింగేశ్వరాలయం. పెద్దపల్లి జిల్లా, గోదావరి భానికి కూరచేటు దూరంలో నున్న జనగామ గ్రామంలో ముఖ్యటగా మునగదీసుకొని కూర్చున్న ఆలయం. తెలుగు నేలకు త్రిలింగదేశమన్న పేరు కలగటానికి కారణమైన ఆలయం. అది త్రికూటాలయం. ఎత్తైన దిబ్బమీద, సక్కతాకారంలో ఆరసుగుల ఎత్తున్న ఏడు వరసల ఊపేరం ప్రదక్షిణాపథంగా కొలుపైన ఆలయం. ప్రదక్షిణాపథంపై ఒద్దికగా కురురుకొన్న ఆలయం. మూడు గర్భాలయాలు, వాటికి ముండుగా మూడు అర్థమండపాలు, మూడు ఆలయాల్ని కలుపుతున్న నవరంగ మండపం, తూర్పు దిశగా ప్రధానాలయం, ఎదురుగా ఆలయంలో ప్రవేశించటానికి అటూఅటూ ఆహ్వానిస్తూ రెండు ఏనుగులు మధ్యలో మెట్ల వరుస, దానిపైన ప్రవేశ మండప అనవాళ్ల.

ఆలయం అపురూపమే. పరిస్థితి మాత్రం కడుదైన్యం. అధిష్టానం అదుపు తప్పింది. గోడలు బీటలు వారాయి. కష్టకు ముపు వాటిల్లింది. దూలాలు గాలిలో ఓలలాదుతున్నాయి. రెండు ఆలయాల్లో శిపలింగాలు దృశ్యాదృశ్యాలు. మూడో ఆలయంలో

శిపలింగం వంగిపోయి చూపరుల గుండెల్ని పిండేస్తుంది.

ఒక్కసారి ఆలయాన్ని చూస్తే, ఒక్కక్క స్థంభాన్ని పొందించి పొందించి, గోడను తీర్చిదిద్దారా, దానిపై వరుసలు తరిపె బట్టిన భరింజులగా మలిచారా, పైన అమర్చిన చూరును వడ్గంగులు చిత్రికెలతో మంత్రించారా, శిల్పులు తమశక్తియుక్కల్ని రాళ్లపై రంగరించి, రంగమండపాన్ని కల్పించారా, ద్వార బంధాలపై ఉల్లిపాలు తమ మునివేళ్లతో నాట్యమాడించారా, సూర్యుడు ఆస్తమించాక, సరస్సుల్లోని కలుపువూలు లేచి వెళ్లి కష్టకు అతుక్కపోయాయా అన్న భ్రమను కలిగిస్తుంది జనగామ త్రిలింగేశ్వరాలయం. త్రిలింగాలను చూడటానికి ఎక్కడో ఉన్న మహాంద్రగిరో, కాళేశ్వరమో, శ్రీకాళహస్తో వెళ్లిన పనిలేదు, ఇక్కడికి రండి చాలు, అని అహోనిస్తున్న అప్రతిష్ఠత కాకతీయ వ్యక్తప్రతి గణపతి దేవుని కాలంలో, సిద్ధహస్తుల్ని శిల్పులు, మధ్య భారత వాస్తు విశేషాలకు తెలంగాణా శిల్ప కళా కౌశలాన్ని జోడించి విలక్షణంగా నిర్మించిన త్రిలింగేశ్వరాలయ మది! అక్కడున్న అతిపెద్దమూలిక వాహనం మరుగున వడిన వినాయకాలయానికి వేలిముద్ర. ఎంతో మంది అమరజిల్పి జక్కప్పులు ఒక్కటి ముక్కుపతో నిర్మించిన ఈ త్రికూటాలయం కాలగతిన శిథిలమై, చిద్రమై, భద్రపరచమని వేడుకొంటుంది. రేపలికి ఉంటానో లేదో, ఈ రోజే వచ్చి చూచి వెళ్లండని గోడు వెళ్లబోసుకొంటుంది! కొన ఊపిరితో కొట్టుమిట్టుడుతుంది!!

-ఈమని శిపాగిరెడ్డి-స్థపతి

m : 9848598446
e : nagireddy@malaxmi.in

జనాభా పెరుగుదల - పర్యావరణ దృష్టికోణం

పర్యావరణ సమస్యలు, సంక్లిభాల విషయంగా ఎటువంటి చర్చ వచ్చినా ఏదో ఒక సందర్భంలో జనాభా పెరుగుదల గురించి కూడా ప్రస్తావనకు వస్తుంది. నేటికి 8 బిలియన్లకు జనాభా చేరింది. భూమి జనాభా విస్థోటనంతో పాటుగా నాగరికత విస్థోటనాన్ని కూడా చవి చూస్తున్నదని విశ్లేషణలు పేర్కొంటున్నాయి. చరిత్రకు ముందు యుగంలో ఐదు మిలియన్ ప్రజలు మాత్రమే ఉన్నారు. క్రీస్తుశకానికి అది 250 మిలియన్లయింది. 1650 నాటికి ఐదువందల మిలియన్లు 1850 నాటికి వెయ్యి మిలియన్లగా పెరుగుతూ వచ్చింది. గత రెండు శతాబ్దాలుగా అది పదింతలయింది. 2010 నుండి 2023 నాటికి ఒక బిలియన్ పెరిగింది. ఈ గణాంకాలు మానవాభివృద్ధిని మాత్రమే సూచించవు. పెరుగుదల వెంట తెచ్చుకున్న సమస్యలను, సాక్రాలను, గురించి కూడా మాట్లాడతాయి. యంత్రాల సంఖ్య, భవనాలు, ప్రయాణ సాక్రాలు, వంట పొత్రలు ఒకటనేమిటి నమస్త మానవ జావనానికి ఉపయోగపడే ప్రతి వస్తువు గురించి ఇవి చెపుతాయి. వాటి ఉత్పత్తి, వినియోగ చరిత్రను అవి వ్యాఖ్యానిస్తాయి. వీటన్నిచీ వెనుక ఉన్నది శాప్రాభివృద్ధి, సాంకేతిక అభివృద్ధి మాత్రమేనని మనం తేలికగానే గుర్తింగలం. సైన్సు అందు బాటులోకి తెచ్చిందేమిటి? ప్రకృతికి సంబంధించిన సరికొత్త జ్ఞానం, ప్రకృతి శక్తులను నడిపిన నడుపుతూ ఉన్న సాంకేతికతకు గల శక్తి, అధికారాలను వాటి ఆధిపత్యాలను కూడా ఒక మేరకైనా అర్థం చేసుకోగలం. భౌతిక సంపద స్థాషి భారీ ఎత్తున జరిగింది. ఆర్థిక, సాంస్కృతిక సామాజిక, రాజకీయ ప్రక్రియల సమృద్ధమైన విస్తృతి కూడా పెంపాందింది.

మానవదు తన పరిసరాలతో జరిపే పొరస్పరిక చర్చలో మనం చూడవలసిందేమిటి? అన్ని విధాలైన మానవ కార్యకలాపాల అంతిమ ఫలితం ఏమిటి? ప్రకృతి గురించి సైన్సు మానవులకు ఏమి బోధించిందో దాని ప్రకారం నడుపుకుంటున్నామా? నిజానికి సైన్సు మీద ఆధారపడి జీవితాన్ని సుఖమయం చేసుకుంటున్నాం. ప్రకృతి ఎట్లా పాచిచేస్తుంది? ఏ విధంగా ప్రవర్తిస్తుందనే జ్ఞానం పోగుచేసుకొని, ఆ జ్ఞానం ఆధారంగా సాంకేతికతను వృద్ధి పరచుకున్నాం. వృద్ధి పొందిన సాంకేతికతకో మనకు ఉపయోగకరంగా ఉండే పనులని నిర్వహించుకుంటున్నాం. ప్రకృతికి ఏది ఉపయోగకరమైందో అది తప్ప మిగణావ్నీ చేస్తూనే ఉన్నాం.

ముఖ్యంగా ఆధునిక కాల పరిస్థితులలో పారిత్రామిక, వ్యవసాయ ఉత్పాదన అంతా పెక్కాలజీపైనే ఆధారపడి సాగుతున్నది. అంతే తప్ప పెక్కాలజీ వృద్ధి వల్ల ప్రకృతికి మనంగా తలపెడుతున్న హాని గురించి ఆలోచించండం లేదు. ప్రకృతి నుండి ఎంత సంపదను మనం తేడెయ్యగలమో అనేది ఆర్థిక వ్యవస్థకుండే ఏకైక లక్ష్యం.

ఆశిష్టున్న లక్ష్యం మేరకు సంపదను ఉత్సాధించే పనులను చేపడుతూ ఉన్నాం. నిజానికి ఈ సంపద కూడా మానవులను ఉత్సాధించటానికి, వారి కార్యకలాపాల నిర్వహణకు కూడా అవసరమైనదే. మానవ కార్యకలాపాలను సైన్సు నడుపుతూ ఉన్నది. సైన్సు, పెక్కాలజీని ఆర్థిక వ్యవస్థ నిర్దేశిస్తా ఉన్నది. భూమిపై లభించే సహజవసరులను తడుణ మానవ అవసరాలను తీర్చడం కోసమే కాకుండా, తిరిగి మనుషులను ఉత్సాధించడానికి కూడా వినియోగిస్తా ఉన్నాం. అట్లాటే కొత్త సాధనాలు, పరికరాలు, కర్మగారాలు, రవాణ, ప్రసార వ్యవస్థలు, ఆనుపత్రులు, మూర్ఖీయంలు, కళారచనలు, యుద్ధసామాగ్రి తదితరమైనవి రూపొందించు కోవడానికి కూడా ఉపయోగ పెట్టుకుంటున్నాం.

ఆర్థిక వ్యవస్థకు, సైన్సు, సాంకేతికతలకు మధ్యగల సంబంధం రెండింటికి పరస్పరం ముఖ్యమైనదని, గమనించాలి. ఆర్థిక కార్యకలాపాలన్నీ సైన్సు, పెక్కాలజీ అందించిన ఉత్సాధక క్రమం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అలాగే ఆర్థిక వ్యవస్థ కూడా సైన్సు, పెక్కాలజీకి ప్రధాన ఆధారంగా ఉంటుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ అది ప్రకృతిచే రాజకీయ భావజాలం సైన్సు, సాంకేతికల పరివృద్ధికి ముఖ్యమైన ఆవరోధాలను విధించగల అవకాశం ఉంది. వెసులు బాట్లను కల్పించగల వీలూ ఉన్నది.

సంపదవృద్ధి, సాంకేతిక సామర్థ్యాల వృద్ధి మధ్యగల వేగంతమైన చర్చల వల్ల జనాభా పెరుగుదల ఒక విస్థోటనంగా మారగలదని చెపుతారు. జనన నియంత్రణ చర్చలు ఉద్దేశపూరితంగా చేపట్టనట్లయితే ఇది సమస్యగా మారుతుంది. 18వ శతాబ్దపు వ్యవసాయ, పారిత్రామిక విప్లవం కారణంగా సంపదపెరిగి మరణాల సంఖ్య తగ్గింది. జననరేటు మార్పులేకుండా ఉన్న కారణంగా జనాభా

పెరుగుదల సంభవించింది. ఆ తరువాత జీవన ప్రమాణాలు 19వ శతాబ్దింలో పెరగటం వల్లనూ జననరేటు తగ్గిన కారణంగా జనాభావృద్ధి నెమ్మిదించింది. ఈ మార్పుకు కారణం జైవికప్రొంది కాదు. ఇది సామాజికం. సామాజికమే అయినప్పటికీ ఈ కాలంలో పిల్లల పాత్ర మారుతూ వచ్చింది. జీవన ప్రమాణాలు సాపేక్షికంగా తక్కుపుగా ఉన్నపుటు, ఉడాపారణకు పారిశామిక విషపం ప్రారంభ దశలో - కుటుంబాల మనుగడకు పిల్లలు చేసే శ్రమ అవసరమైంది. బాల కార్బుకు శ్రమ సాధారణమైంది. కొంత జీవన ప్రమాణాలు పెరిగితే కుటుంబాల మనుగడ వయోజనల శ్రమతో సాధ్యపడింది కాబట్టి పిల్లల శ్రమ అవసరం లేకపోయింది. తప్పని నరి పారశాలలు స్థాపించబడటంతో పిల్లలు ఇంక ఎంతమాత్రమూ ఆర్థిక లాభాన్ని చేకూర్చేవారు కాదు. అప్పటికి సామాజిక సేవలు వ్యాపించాయి కనుక తల్లిదండ్రులు పిల్లల మీద ఆధారపడకుండానే గడిచిపోయే స్థితి వచ్చింది. పిల్లలను వార్ధక్య కాలానికి బీమాగా భావించవలసి వచ్చింది. కుటుంబ నియంత్రణ వద్దతులు ఏపీ పాటించకుండానే జననాల రేటు తగ్గింది. ఉత్సాహక కార్యకలాపాలలో గ్రామ శీల అభివృద్ధిలో అంతర్లీనగా జనాభా పెరుగుదల కూడా ఒక ముఖ్య లక్షణం అభివృద్ధి చెందుతా ఉన్నదశలలో కొన్ని దేశాలలో జనాభా విపరితంగా పెరుగుతున్నది.

పర్యావరణ వ్యవస్థలో భూ సంబంధాల పరంగా మానవులకు ఒక స్థానం ఉంది. వారు భూమి ఉత్సాహించిన ఆహారం తింటారు. మృక్కాలు ఇచ్చిన ఆక్రోజనాను పీలుస్తారు.

భూమికి ఆగ్నానికి వ్యర్థాలను, వ్యక్కాలకు కార్బన్ డై ఆక్రోజన ఇస్తారు. మానవ ప్రమేయం ఈ వక్రంలో ఇమిడినంత వరకు వారు పర్యావరణానికి చేయగల హోని అంటూ ఏమీ ఉండడు. ఈ చక్కియ లేదా వర్తుల క్రమం నుండి తొలగివస్తే మానవులంతటి ప్రమాదకారులు మరవ్వురూ లేరు. పర్యావరణ వ్యవస్థలో అంతర్భాగంగా మెలగవలసిన మానవుడు దాని నుంచి వైద్యలగినపుటు మాత్రమే అనర్థకారిగా మారుతూ ఉంటాడు ఒక సమతల్యత లోపించినపుటు మాత్రమే ప్రకృతికి విపరీతమైన నష్టాన్ని మనిషి కలిగించగలుగుతాడు. వ్యవసాయం, ఆడవుల పెంపకం, చేపల వేట ప్రత్యేకంగా ఒక ప్రత్యేకమైన పర్యావరణ వ్యవస్థ యొక్క ఉత్సాహక శక్తిని దోషించే చేయగలిగినటువంటివి. వ్యవసాయ పంటలు, కలప, మత్తుపరిశ్రమ తదీనాంతరాలకు ఒక ఆర్థిక విలువ పర్యావరణ వ్యవస్థలో ఉన్నది. కనుక సహజంగానే మనిషి ఆ ఆర్థిక విలువపైనే

దృష్టిని కలిగి ఉంటాడు. తన మనుగడ అవసరాలకు మించి వినియోగించడం, సంపద పోగుచేయడం దానిని మరింత ఆర్థిక లాభాలకు వినియోగించడం లాంటివి పర్యావరణ వ్యవస్థలకు కీడుకును తలపెట్టేవే తప్ప మరేమీ కాదు. ప్రకృతి నిజానికి చాలా విషయాలతో తనకు తాను సర్పుబాటు చేసుకోగలదు. కానీ మానవుల ఆర్థిక కార్బన్లాపం ప్రకృతికి తనను తాను సర్పుబాటు చేసుకోగల వ్యవధిని ఇప్పుడం లేదు. జనాభా భారం భూమండలం మీద ఎంత వేగంగా పెరిగినప్పటికీ పర్యావరణ స్పృహ, చైతన్యాలు మానవులుగా మనందరికి అవసరం.

ప్రకృతి వనరుల వినియోగం, మానవ వనరుల పరివృద్ధికి మధ్య ఏర్పడ్డ ఒక అసహజమైన వైషయం, అంతరం తొలగిపోయే మార్గాలను మనుషులుగా మనం పెతకాలి. జనాభా పెరుగుదల వనరుల కీళుతకూ, అంతిమంగా పర్యావరణ సంక్లోభాలకు మూల కారణమనీ ఒక వాదనను బారీ కామనర్ అంగీకరించడంలేదు.

జనాభా పెరుగుదలను సాకుడా చూపుతారని అందులో నిజం లేదని కూడా అంటాడు స్వేచ్ఛ వార్చాట్లను ఆవహించిన దోషభాయిష్ట సాంకేతిక పర్యావరణ సంక్లోభానికి మూల ప్రతినిధిగా ఉంటుందని నూచించాడు. ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న పారిప్రామిక వ్యవస్థలు ఆవరణ వ్యవస్థలపై అత్యధిక ఒత్తిడిని పెంచేవిగా ఉన్నాయని అంటాడు. అమెరికా సమాజాన్ని, పర్యావరణ సమస్యలను ఆయన ఈ దృక్కోళం నుంచే అధ్యయనం చేసి విశ్లేషించాడు. ఆర్థికంగా సమృద్ధితో ఉండటం, వర్యావరణ నుస్థితిలనేవి జమిలిగా మనలేవనే సిద్ధాంతాన్ని కూడా ఆయన సహేతుకంగా తిరస్కరిస్తాడు. పర్యావరణ సమస్యలు పరిష్కరించడమనేది సామాజిక ప్రగతికి, సామాజిక న్యాయానికి కట్టుబడి ఉండకుండా సాధించలేదుని కామనర్ భావన. అట్లాగే సామాజిక ప్రగతి, సామాజిక న్యాయం అనేవి పర్యావరణ పరిమితులను గౌరవించకుండా సాధ్యం కావనీ అంటాడు.

పర్యావరణ చైతన్యం, అవగాహనలను పెంపాందించుకోవడంలో పలు విషయాలను సాకులుగా చూపటం, కారణాలుగా పేర్కొనటం, వాటిని నిందార్పమైనవిగా చూపడం విషయంలో మెలకువ ఎంతో అవసరం.

- డా॥ అర్. సీతారామార్

m : 9866563519
e: sitametaphor@gmail.com

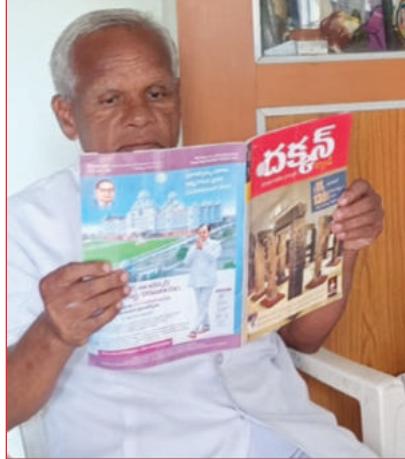

పత్రిక ముఖచిత్రమే దక్కన్ల్యాండ్ గుండె చప్పుళ్ళు!

మిలిటరం తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో 2009 నుంచి 2012 దాకా జరిగిన పోరాటాలు, బలిదానాలు ఓ కీలక ఘుట్టాలు. ఉద్యమాలకు జడిసిన కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం దిగిపచ్చి, తెలంగాణకు సుముఖతను తెలపగా, అంధ్రపొంత కాంగ్రెస్, రెండుకళ్ళ సిద్ధాంతం ప్రవచించిన బాబు 'యూటర్న్' తీసుకోగా కాలయావనకై ఓ వనికిమానికి శీక్షణ కమిటీని వేయడం తెలిసిందే! దీనికి నిరసనగా 29 సప్టెంబర్ 2009న ఎల్ఫినగర్ చౌరస్తాలో శ్రీకాంతాచారి అత్మాహూతి చేసుకొని అయిదు రోజులు మృత్యువుతో పోరాడి మరణించడం, తెలంగాణ వాదులకు (రాజకీయ నాయకులకు కాదు) తీరని బాధ కల్గించింది.

దీని పరంపరలో భాగంగా 20 ఫిబ్రవరి 2010న ఓయు ఎన్నిసి గేట్ దగ్గర సిరిపురం యాదయ్య అత్మాహూతి, 20 జులై 2011న పార్లమెంట్ సాక్షిగా యాదిరెడ్డి ఉరివేసుకోవడం, తెలంగాణ ఉద్యమానికి మరింత నివ్వను రాజేసినట్టియింది. మరోవైపు ఉద్యమకారుల్లో ఉద్యమం గాడితప్పుతున్నదని, విల్లలు బలిదానాల్ని ఎంచుకోవడం సరికాదని, ఉద్యమాన్ని తీవ్రతరం చేయాలని, అదీ రాజకీయాలకు అతీతంగా సాగించాలనే సంక్లయం పెరిగింది. ఈ ఉద్యేగమే సహాయ నిరాకరణకు, మార్చి 10, 2011న మిలియన్ మార్కెట్ దారి తీసింది. ఉన్స్పేస్ సాగర్ పై జరిగిన ఈ మార్కెట్, అన్ని రాజకీయ పార్టీలకు వఱకును ప్రట్టించాయి. దీని పర్యవసననే 42 రోజుల పాటు సకల జనుల సమ్మేళనంతో, అన్ని రాజకీయ పార్టీలను అలోచింపజేసాయి. రాజకీయ నాయకుల దివాలా కోరు తనాన్ని గుర్తించిన విద్యార్థి జెఎసీ ఉన్స్పేస్ నియాకేంద్రంగా ఉద్యమాల్ని మొదలుపెడుతే, తెలంగాణ రాజకుంటుందని గ్రహించిన ప్రభుత్వం 2012 సెప్టెంబర్ 17, నుంచి 30 దాకా క్యాంపస్‌ను ఓ కాన్సెంట్రేడ్ క్యాంపగా మార్చివేసింది. మహిళా విద్యార్థినులు అని కూడా చూడకుండా రబ్బర్ బుట్టను, వాటర్ క్యాస్టను ఉపయోగించి, రామాంజనేయులనే పోలీసు అధికారి మానవమృగంగా మారాడు. దీన్ని సపాళగా తీసుకున్న జెఎసీ, సెప్టెంబర్ 30న తెలంగాణ మార్కెట్ పేరున సాగరహిరం జరపడం తెలంగాణ ఉద్యమంలో మరో కలికితురాయే!

ఈ సుదీర్ఘ సంధి కాలంలో, సంక్షిప్త పరిస్థితుల్లో మణికాండ వేదకుమార్ గారు 'తెలంగాణ ఇసోర్స్ సెంటర్' ను ఏర్పాటు చేసి, ప్రతీ శనివారం పైదరాబాద్ నడిబోడ్యున గల సూల్లలో ఓ చర్చ కార్యక్రమాన్ని తనదైన డైలినో నడిపి, తెలంగాణ సాధనలో ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్ళను, సమస్యల్ని, తెలంగాణ గర్భశేకాన్ని, విశిష్టతను, గమనాలను, గమ్యాలను విభిన్నస్థాయి వ్యక్తులతో

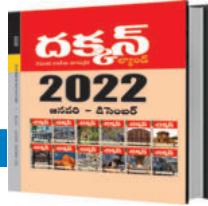

చర్చించేవారు. ప్రతీ కార్యక్రమానికి నలుగురు, ఐదుగురు నిష్ఠాత్మకులకు తగ్గకుండా, ఊకదంపుడు ఉపస్థితాలకు తావివ్వకుండా, సమస్యల మాలాల్ని, వాటి నేపథ్యాల్ని, సాధించే విధానాల్ని నిర్మిస్తు నమయంలో, క్లబ్సులో మాట్లాడేలా చూడడం వేదకుమార్ కార్యాధసుకు నిదర్శనం! ఓ వైపు ఉద్యమకారుడిగా, ఉద్యమాల్లో పాల్గొంటూ, తెలంగాణ ప్రజాప్రంటో క్రియాశీల పాత్రను పోసిన్నా, వివాదాలకు తావివ్వకుండా, తనవంతు కర్మయంగా ఉద్యమాన్ని నడవడం, ప్రతీఅంశాన్ని దాక్యమెంట్ చేయడం, తెలంగాణ అప్రియాన్ని భావి తురాలకు అందేలా చూడడం ఓ గొప్ప విషయం. ఏ వ్యక్తిగాని, సంస్థగాని, ఈ విధ వైపున కార్యాధసు భుజాన వేసుకోలేదంటే అతిశయోక్తి కాదు.

ఓ అడుగు ముందుకు, రెండడుగులు వెనక్కిలా ఊగినలాడుతూ కొనసాగుతున్న తెలంగాణ సాధన ఉద్యమానికి తాను ఓ దివిచిని వట్టాలనే కాబోలు, తెలంగాణ భావజాల వ్యాప్తికి ఓ అక్షర దీపికను 'దక్కన్'(ల్యాండ్) రూపంలో ముందుకు తెచ్చారు. అలా ఓ వైపు చర్చాకార్యక్రమాల్ని కొనసాగిస్తూ, వాటిని నికిప్పం చేయడంతో పాటు, తెలంగాణ భోగోళిక, చారిత్రిక, సాంస్కృతిక వారసత్వ సంపదల పరిక్షణకై ప్రత్యామ్నాయ మార్గాల్ని విభిన్న రచయితల, రచయిత్తులచే రాయించి, పత్రికను ఓ ఉద్యమ ఆయుధంగా వాడాడు. రాజకీయ వాదులు తప్ప, తెలంగాణ మనసా, వాచ కోరుకునే వందలాది వ్యక్తులకు చర్చ కార్యక్రమాల్లో, పత్రికలో అవకాశాన్ని కల్పించి, ఎందరో కొత్త రచయితల్ని ప్రోత్సహించాడు. ఒకబీ, రెండు కార్యక్రమాల్లో నడవక అలసిపోయే పరిశీతుల్లో వరుసగా TRC CHARCHA బీఆర్ఎసీ చర్చ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించడం, నెలా నెలా వప్పికను క్రమం తప్పకుండా ప్రచమించడం, సమాంతరంగా తెలంగాణ ఉద్యమంలో అందరిచే తన భుజాన్ని కల్పడం వేదకుమార్ నిజాయాతికి నిదర్శనమే!

తన జీవిత చరిత్ర అంటూ రాసుకుంటే, ఈ మాడు పోరాట మార్గాలు మాడు సంపుటాలు కావచ్చి. అలా వేదకుమార్ గారు నేను ఆర్ఎసీ క్రొన్ రోడ్డోలో రాస్తారోలో సందర్శంగా అరెస్టు కావడం, బోయగుడా పోలీస్ స్టేషన్లో బంధించబడడం యాధ్యచ్చికమే! తర్వాత గోపామహాల్ స్టేడియంలో బంధించబడ్డ వారిని, దెబ్బలు తిన్న నిజాం కాలేజీ విద్యార్థుల్ని కలిసి వెళ్ళి పరామార్ధం వేదకుమార్ నిజాయాతికి నిదర్శనమే!

ఇక పత్రిక పరంగా చూసినప్పుడు, ఇతర ఉద్యమ పత్రికలకు (అప్పటికీ మాడు మాస పత్రికలు తెలంగాణ ఉద్యమానికి వేడికలుగా

వనిచేస్తున్నాయి), దక్కన్ల్యాండ్కు ఓ విలక్షణమైన మార్గు కనపడింది. ఇప్పటికి దక్కన్ల్యాండ్ అనగానే నా మదిలో మెదిలే మొదటి సంవికనే! సాధారణంగా పత్రికలు కాలానుగుణంగా, సంచికలను అనుకూలంగా, లోపలి అంశాలను ఎత్తి పట్టేలా ముఖ చిత్రాన్ని ఎంచుకుంటాయి. కానీ, వీటన్నింటికి భిన్నంగా ప్రకృతి రమ్యతను కల్గించే వాటిని, భోగోళిక, చారిత్రిక సంపదాలను, కట్టడాల్ని (కాపురాజయ్య, వైకుంఠం తదితర చిత్రకారుల బొమ్మల్ని) ముఖచిత్రంగా వేసి పారకులనే ఆలోచించ చేసేలా, 'జోర' అనిపించేలా వేయడం ఇప్పటికి అబ్బర పరుస్తుంది. మనం నిత్యం చూసే వాటినే సుందరంగా, కళాత్మకంగా మన మనసును దోచేలా, ఆలోచించేలా చేయడం వేదకుమార్ నిశిత దృష్టికి తారాణం!

ప్రకృతి ప్రేమికుడైన నాకు, 'దక్కన్ నీలలతో' ముఖచిత్రంగా వెలువడిన సెప్టెంబర్ 2012 నాటి మొదటి సంవిక ఇప్పటికి నాకు మధుర స్వప్నమే! యాధ్యచ్ఛికంగా, తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగంగా, నేను మైదానాల నుంచి వరంగల వెళ్ళుతుండగా, స్టేషన్ ఫున్షన్స్ ఫూమ్హార్ దాటిన తర్వాత కుడిపక్కన ఒకదానిపై ఒకటి పేర్చినట్టుగా వున్న గ్రానెట్ శిలల్ని చూడడం, అవి దాదాపు ముఖచిత్రంలోని బొమ్మలా వుండడంతో నేను తెలియని అనుభూతికి లోనయ్యాను. అలా కొన్ని పత్రికలకు తప్ప. దాదాపు ఈ వదకొండు సంవత్సరాలలో ప్రతీ ముఖచిత్రం ప్రకృతి, పర్యావరణ అంతరాత్మను, చారిత్రిక సత్యాల్ని ఆవిష్కరించాయి. ఒకప్పుడు యువ మాసపత్రికకు వడ్డాడి పాపయ్య వర్ధచిత్రాలు ఎలా ఆకర్షణీయంగా వుండేవో, దక్కన్ల్యాండ్ పత్రికకు ముఖచిత్రాలు ప్రచురణకర్త అంతరంగాన్ని ఆవిష్కరించాయి. ఇదో నిరంతర తపసగా కొనసాగడం, వేదకుమార్ పట్టుదలకు, ప్రకృతి ప్రేమకు నిదర్శనం!

లోపలి పేజీల్లోని కథనాల్ని గూర్చి చాలా మంది వారి వారి అభిప్రాయాల్లో వ్యక్త పర్యాడం జరిగింది. కానీ, నన్ను ఆకట్టుకున్న అంశాలు మరో రెండున్నాయి. ఒకటి: రెండవ, మూడవ కవర్ పేజీలో కళాకారుల, చిత్రకారుల, ఫోటోగ్రాఫర్ల, కార్బూనిస్టుల, ఇతర కళారంగాలకు చెందిన మహోనుభావుల చిత్రాలను, ఫోటోలను నిక్షిప్తం చేసి, వారి జీవిత సత్యాల్ని గాధల్ని, బాధల్ని లోపలి పేజీల్లో కథనంగా రాయడం మరో విశేషం! అన్నింటికి మించి, ఇంతమంది సృజనాపరుల జీవిత విశేషాల్ని సేకరించి, అక్షరరూపం ఇప్పుడం ఆశామాషి కాదు కూడా! ఇక రెండోపది, సహారం పత్రికలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని క్రమం తమ్ముకుండా వేయడం, మనే పత్రిక ఇలాంటి ఆలోచనల్ని చేయలేక ఓ దశాబ్దం పాటు అధ్యాపకజ్ఞాలను నడిపి, అనుభవించిన బాధలు నాకు తెలుసు.

పీటితో పాటు, పిల్లలను ప్రోత్సహించడానికి, బాలచెలిమి పేరున పిల్లల సంబంధిత రచనల్ని, బొమ్మల్ని ప్రచురించడం అప్పోనించడగ్గ విషయం, చెప్పుకోతగ్గ మరో అంశం. తెలంగాణ

ఏర్పడిన తర్వాత జిల్లాల వారీగా పిల్లలచే రచనల్ని చేయించి, ప్రచురించి పిల్లల్లో రచనా వ్యాసాంగాన్ని, సృజనాత్మకతను పెంపాందించడం మామూలు విషయం కాదు. ఇప్పోస్తు మాటల కన్నా చేతలుమిన్న అనే నానుడిని స్ఫూర్తింపజేస్తాయి. పత్రికా పరంగానే కాకుండా, వేదకుమార్ గారు సమాజానికి దోహదపడే వ్యక్తుల్ని, అంశాల్ని గుర్తించి, తన వేడికల ద్వారా నలుగురుతో హంచుకోవడం మరో విశేషం. అలా ఓ సారి నల్ల మల్లారెడ్డి విద్యా సంస్థలు చేపట్టిన ప్రాథమిక స్థాయి విద్యార్థులు 'పలక' (అరగని పలక- తరగని బలపంగా...) ను పరిచయం చేయడం, ఆ సమావేశంలో కూడా నాలాంటి పారికి అవకాశం కల్పించడం మర్మపోలేనిది. ఇక తెలంగాణ ఏర్పాటు తర్వాత కూడా విద్యార్థంగం లాంటి సామాజిక అంశాల్ని చర్చకు పెట్టి, భాష, చరిత్ర పుస్తకాలు ఎలా వుంటే బాగుంటుందో, ఎవరు రాస్తే బాగుంటుందో కూడా చర్చించి, చర్చించిన అంశాల్ని పత్రిక ద్వారా బాహ్య ప్రపంచానికి తెలపడం, వేదకుమార్ బాధ్యతలకు నిదర్శనంగా చూడవచ్చు! ఈ సందర్భాలన్నీంటి లోను, తానూ బాధ్యతల్ని గుర్తెరుగుతూ, ఇతరులు కూడా తమ బాధ్యతల్ని గుర్తించాలనే సందేశాన్ని ప్రతీ సందర్భంలో వేదకుమార్ గుర్తింప చేయడం జరుగుతూనే వుండేది.

ఇలా అలుపెరగుకుండా, నిరాశపడకుండా, పత్రికతోపాటు తెలంగాణ కల్చర్ పేరున ఓ అంగ్రేష్ త్రిమూసిక పత్రికను (TRC Journal of Telangana Studies), ఫోరంఫర్మబెర్ ప్రైస్డరాబాద్ పేరున సేవ ముసి (Save Musi), సేవ ట్రీస్ (Save Trees), సేవ వాటర్ బెండ్స్ (Save Water Bodies), సేవరాస్ట్ (Save Rocks) లాంటి స్పష్టండ కార్బూకుల్ని తనదైన తైలిలో, నిబద్ధతతో నిర్వహించడం అందరితో అయ్యే పని కాదు.

'మార్గుకోసం' అంటూ మొదటి సంచిక సంపాదకీయంలో రాసుకున్నట్లు ప్రాంతియ తత్వంతో కాకుండా, ప్రాంతియ అభిమానతో, అభివృంచి మార్గరర్జుకంగా, ప్రజాభిప్రాయ వేదికగా, స్థానిక, ప్రాంతియ, జాతీయ, సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక గొంతుగా, హక్కుల ఉల్లంఘనకు, అధికార దుర్యానియోగానికి వ్యతిరేకంగా పోరాట రూపాన్ని, అలోచనల్ని రేకెత్తించే కాన్వాస్ (canvass) గా దక్కన్ల్యాండ్ ప్రతిచించిస్తుండన్న అక్షరసత్యాల్ని ప్రతి సంవికలో నిజంచేస్తూ కోవిడ్ మహమ్మార్లిని కూడా తట్టుకొని పత్రికను తిరిగి పునరుద్ధరించి, క్రమశిక్షణతో పత్రికను అందిస్తున్న వేదకుమార్ మరింత దృఢ సంకల్పంతో ముందుకు సాగాలని....

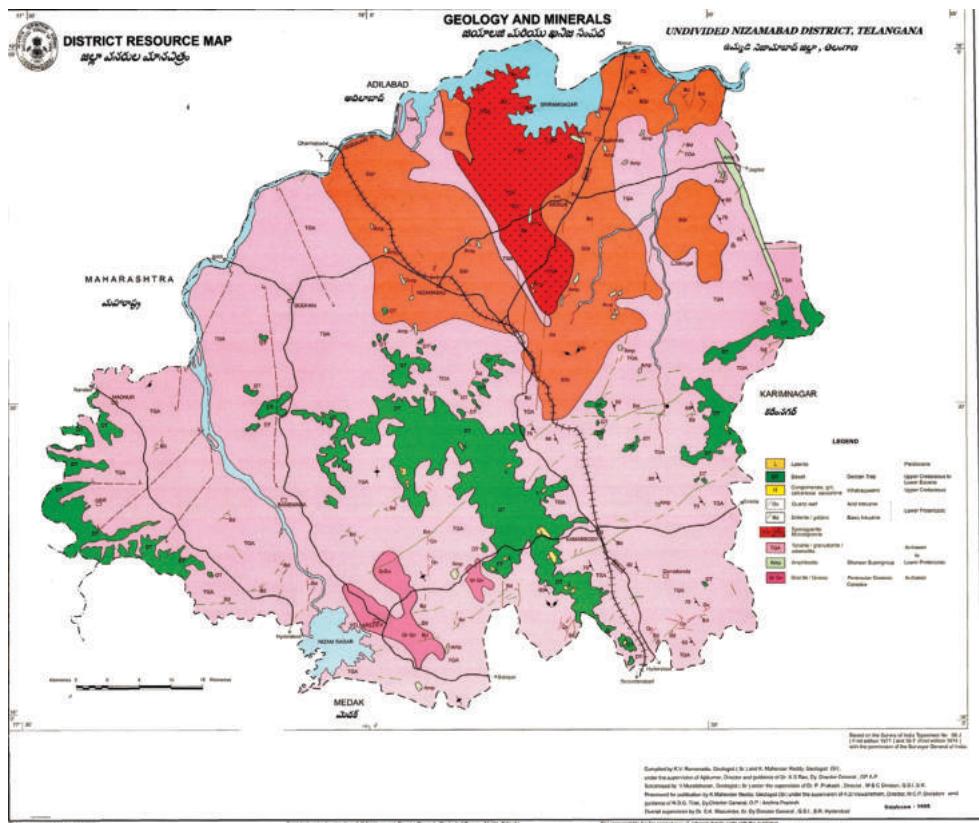
పత్రిక పన్నెండవ సంవత్సరంలోకి అడుగుపెడుతున్న శుభసందర్భాన్ అభినందనలు తెలుపుతూ....

- డా. లచ్చయ్య గాండ్ల,

m : 9440116162

e : drglachaiah@gmail.com

ఉమ్మడి నిజామాబాద్ జిల్లా శిలా మరియు ఖనిజసంపద

ఈ జిల్లాలోని ప్రాంతం 8043 చదరపు కిలోమీటర్లలో విస్తరించియున్నది. ఈ జిల్లాకు తూర్పు దివశలో కర్ణాంగనగ ఉత్తరాన ఆదిలాబాద్, డక్కిణాన మెడక్ జిల్లాలు కలవు. వశిష్ఠ ప్రాంతంలో మహారాష్ట్ర ప్రాంతం ఉన్నది. ఈ జిల్లాలోని ఎక్కువ ప్రాంతం ఎత్తు పల్లులుగా పుంటుంది. ఈ ప్రాంతంలో చాలా వరకు గ్రానైట్ శిలలు గుట్టలు, టార్స్, ఇన్సెల్ బర్జులు పెడిమెంట్ పెడిఫ్లైన్ కాంప్లెక్స్‌లో చూడగలం. అన్నింటికన్నా ఎత్తైన ప్రదేశం (664 మీటర్లు, ఎమ్మెన్సెల్ పైన) తుంపల్లి వద్ద మరియు అన్నిటికన్నా తక్కువ ఎత్తు గల ప్రదేశము (329 మీటర్లు, ఎమ్మెన్సెల్ పైన) సిరిపురం వద్ద వున్నది. ఈ జిల్లాలోని ముఖ్య నదులు గోదావరి, రాని ఉపనది మంజీరా మరియు వీటి డ్రైనేజీ నెట్వర్క్ నీటి అవసరాలని తీరుస్తున్నది.

డ్రైనేజీ ప్యాటర్లు చాలా వరకు సట్ డెన్డ్రిటిక్ గా గుర్తించబడినది. కానీ అక్కడక్కడా రెక్కిలీనియర్, ప్రైల్స్ ప్యాటర్లులను కూడా చూడవచ్చును. ఈ జిల్లాలోని 2/3వ భాగం మీదియమ్ భ్లక్ కాటన్ సాయల్ ఉన్నది. నిజామ్సాగర్ పరిసరాలలో రెడ్ సాండ్ సాయల్ మరియు సెంటల్ జోన్లో అక్కడక్కడా రెడ్ లోమీ సాయల్ని చూడగలము.

సీన్ మొటిక్యూనిక్ స్టేడీ ప్రకారం ఈ జిల్లాలోని ప్రాంతం జోన్-1, 2గా నిర్ధారించబడినది.

ఈ జిల్లాలోని భూభాగం స్థిరమైన ధార్మవార్ క్రేటాన్లోని ప్రాంతంగా గుర్తించబడినది. ఈ ప్రాంతంలోని శిలలు పలు రకాల గ్రానైట్, షైసెన్, ధార్మవార్ మెటమర్ఫిక్స్, బెసిక్ డోలరైట్, క్యూప్ వీన్, డక్కన్ బిసాల్ట్, లాటరైట్, ఆర్క్యున్ పీరియడ్కు

చెందిన గ్రానైట్ నైస్ కాంప్లక్స్‌లో పలురకాల గ్రానైట్ మరియు శైనెన్ వాటిలో ధార్వార్ సూపర్గ్రూవ్ కు చెందిన సిన్స్‌లోన్ శిలలు ఎన్కేపస్ బ్యాండ్స్, లెన్సెన్ రూపంలో చూడవచ్చును.

ఈ ఎన్కేపస్ చాలా వరకు మెటబోలిట్, అంఫిబోలిట్ మెటా ప్రైరాకిష్టోర్ట్, బ్యాండెడ్ మాగ్నోలిట్ కాప్రోజైట్ శిలలు. గ్రానైట్-నైస్ కాంప్లక్స్‌లోని శిలలు చాలా హాబిరోజీన్ స్వభావంతో కూడి ఉన్నవి. వీటి కెమికల్ కాంపోసిషన్ ప్రకారం గ్రానైట్-గ్రానైట్ నైస్ మాన్జోగ్రానైట్ కోవకు చెందినది. ఫిసికలగా చూస్తే గ్రానైట్ ఫింక్ గ్రానైట్ మరియు పార్పిరిలిక్ గ్రానైట్గా గుర్తించబడినవి. ఇవి కెమికల్ క్లాసిఫికేషన్ ప్రకారం కార్బ్రూడ్ - ఆల్బైన్ నుండి కొంతవరకు శోన్సోషైట్ కోవకు చెందినది. చాలా వరకు మాగ్నోషియమ్, మెటో అలూమినస్ నుండి పెర్ అలూమినస్, సిలికా సాటురెపిడ్ మరియు సోడిక్ స్వభావం కలిగియున్నది. వీటిని టెక్టానిక్లుగా పోష్ట్ ఓరోజెనిక్ మరియు సిన్ కొల్ఫిషన్గా గుర్తించబడినది. ఈ గ్రానైట్ యొక్క వయస్సు 2500 మిలియన్ సంవత్సరాలుగా నిర్ధారించబడినది.

ఈ శిలలోకి జన్మట్టుాడ్ అయిన బేసిక్ డైక్స్ చాలా వరకు దోలరైట్ మిశ్రమంలో ఉన్నవి. ఇవి లీనియర్గా నార్ట్-సార్ట్, ఈష్ట్ నార్ట్ ఈష్ట్ - వెస్ట్ సార్ట్ వెస్ట్, నార్ట్ వెస్ట్ - సార్ట్ ఈష్ట్ దిశలలో చూడవచ్చును. ఇదే ప్రకారం క్యార్బ్ రీప్స్/వీన్ కూడా ఈ శిలలో ఈష్ట్ నార్ట్ ఈష్ట్ - ఈష్ట్ వెస్ట్ - సార్ట్ ఈష్ట్ దిశలలో కలవు. ఇవి కొన్ని మీటర్ల నుండి కొన్ని కిలోమీటర్ల పొడవు మరియు రెండు మీటర్ల నుండి 30 మీటర్ల వరకు వెడల్పు ఉన్నవి.

జన్మప్రా త్రాపియన్ బెడ్స్ గ్రానైట్ నైస్ ఆర్క్స్ బెన్సమెంట్ పైన డక్కన్ త్రాప్ క్రింద చూడవచ్చును. ఇవి చాలా వరకు కంగ్లోమేరీట్ గ్రిట్, కాలీకేరియన్ సాండ్ సోన్ శిలలు, అప్పర్ క్రీపేశియన్ పిరియడ్ కు చెందినవి. వీటిపైన డక్కన్ త్రాప్ శిలలు, వోల్ఫానిక్ ఎరవుశన్ వల్ల ఏర్పడినవి. ఇవి అప్పర్ క్రీపేశియన్ నుండి లోవర్ ఇయోసీన్ పిరియడ్ కు చెందినవి. వీటిని కాంబినేటల్ తోలైట్ మరియు “అల్” ఎరవుశన్ గా గుర్తించారు.

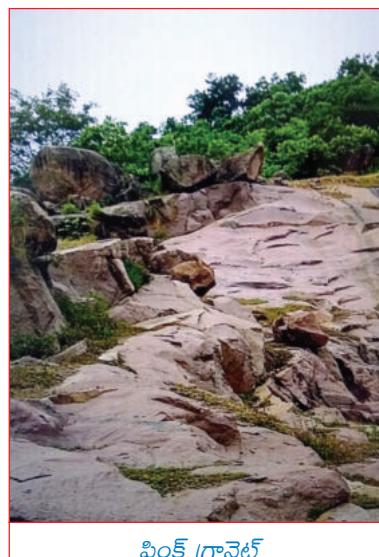
దక్కన్ త్రాప్ బసాల్ట్ ఫోల్స్ లు హోరిజన్టల్గా ఉన్నవి.

డోలరైట్ (నల్ల గ్రానైట్)

మాఫిల్ రెడ్ గ్రానైట్

ఫింక్ గ్రానైట్

భిన్జసంపద: ఈ జిల్లాలో డ్రైమెన్సన్ సోన్స్ గ్రానైట్, బసాల్ట్ల రూపంలో కలవు. వీటికి మినహా ఐరన్ టర్, క్యార్బ్, క్లైస్, మాంగనిస్, కంకర్ మైక్రా, టూల్స్ మరియు సోవసోన్ నిక్షేపాలు కలవు.

డ్రైమెన్సన్ సోన్స్: పలురకాల గ్రానైట్లు, బసాల్ట్ డెకోరేబిల్ సోన్స్ గా కన్స్ట్రోక్షన్ ఇండప్లైలో ఉపయోగిస్తున్నారు. గ్రె, పింక్, పార్పిరిలిక్ గ్రానైట్లు పుష్టలంగా ఉన్నవి. పార్పిరిలిక్లో రెండు రకాలు. కమర్సియల్గా వీటిని మాఫిల్ రెడ్, మరియు టాన్ట్రోన్ వెరైటీలుగా గుర్తించారు. డోలరైట్లు భ్లాక్ గ్రానైట్గా మార్చెట్ చేస్తున్నారు. కొన్ని వీటి ప్రముఖమైన లోకాలీస్, మోర్టాడ్, జావకంపేట, గాంధీనగర్, వాడాయలపల్లి, పోటపల్లి, మెరగట్ల మరియు దరపల్లి.

ఇరనెట్: ఈ భిన్జం చాలా వరకు క్యార్బ్జైట్లో కొమరపల్లి, వార్సాకొండ, లింగాపురం పరిసరాలలో ఉన్నది. కామారెడ్డి, బాన్స్ వాడ ప్రాంతాలలో ఇది లాటరైటలో దౌరుకును.

క్లైస్: ఈ క్లైస్ తిప్పోపూర్, బిక్సుర్, కర్ ప్రయాద మరియు కోససముద్రం వద్ద దౌరుకును. ఈ క్లైటెరై చాలా వరకు కెయెలినైట్ మరియు మాంట్ మొరిల్సైట్గా గుర్తించబడినది.

క్యార్బ్: ప్రముఖమైన క్యార్బ్ వీన్ బిక్సుర్కు తూర్పుదిశలో ఉన్నది.

అమెట్స్: వీటి వీస్ట్సు కామారెడ్డికి కంశాస్యంలో, లింగాయలపల్లి వద్ద మరియు దోన్కెలక్కి 2.5 కి.మీ. ఈశాస్య దిశలో చూడగలము.

మాంగనిసెట్: మాంగనిస్ భిన్జం పైరోలుషైట్ నిక్షేపాలు కామారెడ్డి ప్రాంతంలో రాజంపేట, కొండాపూర్ వద్ద దౌరుకును.

టూల్స్ మరియు సోవసోన్: చిన్న మొత్తంలో ఆర్యూర్ ప్రాంతంలో చౌటపల్లి వద్ద ఉన్నట్లుగా రిపోర్ట్ చేసారు.

కంకర్: ఇది భ్లాక్ సాయిల్, జన్మప్రా మరియు ఇంటర్ త్రాపియన్లో పుష్టలంగా దౌరుకును. ఇది సిమెంట్ ఇండప్లైలో క్లింకర్గా వాడతారు. మరియు లైమ్ ఎక్స్ట్రాక్షన్ కోసం వాడతారు.

మైక్రా: మసోడైట్ మైక్రా పెగ్మోలైట్లో ఆర్యూర్ ప్రాంతంలో ఆర్టిలేశియన్ సెడిమెంట్ యొక్క కాంటాక్ట్ వద్ద టూల్స్ లీన్తో పాటు దౌరుకును.

- కమతం మహిందర్ రెడ్డి,

m : +91 90320 12955

e: mahikam.reddy0@gmail.com

తెలంగాణ-మిషన్ భగీరథ

నీరే జీవాధారం! ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో గుక్కెడు నీళ్ళ కోసం అడవిశ్వలు పడిన కష్టాలను, వాగుల చెలమల నీటినే త్రాగిన గిరిజనల దీనస్థితిని, ఫోర్మెంట్ గరజాన్ని మింగి జీవచ్ఛివాలుగా మారిన నల్లగొండ అభాగ్యుల దుస్థితిని సమూలంగా మార్పుటానికి మిషన్ భగీరథ అంకురార్పణ జరిగింది. మిషన్ భగీరథ గౌరవనీయులైన ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావు గారి మానస పుత్రిక.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ప్రతీ ఒక్కరికి న్యచ్చమైన, సురక్షితమైన, శుద్ధిచేసిన తాగునీటిని అందించే లక్ష్యంతో తెలంగాణ ప్రభుత్వం మిషన్ భగీరథ అనే తాగునీటి పథకాన్ని అత్యంత ప్రాధాన్య పథకంగా ప్రారంభించింది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి 05.08.2014 న కరీనగర్లో జరిగిన సభలో ఈ ప్రణాళికను ఆవిష్కరించారు.

ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావు గారు సిద్ధిపేట ఎం.ఎల్.ఏ గా ఉన్నప్పుడు రూపొందించి, పూర్తిచేసిన సిద్ధిపేట సమగ్ర తాగునీటి పథకమే దీనికి స్వాది. 1996లో ప్రారంభించిన ఆ పథకం 186 ఆవాసాలకు విజయవంతంగా తాగునీటిని సరఫరా చేస్తోంది (ఇంటింటికి నల్లతో).

ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో తాగునీటి రంగం ఎదురొచ్చన్న అనేక సమస్యలను సమూలంగా పరిష్కరించే దిశలో మిషన్ భగీరథ చేపట్టాలని ఉద్దేశించబడినది. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో,

తెలంగాణ ప్రాంతం గ్రామీణ తాగునీటి రంగంలో ఎదురొచ్చన్న తీవ్రమైన కొన్ని సమస్యలు

- భోగోళికంగా గోదావరి, కృష్ణ నదుల మధ్య ఉన్న కూడా తెలంగాణ తాగునీటి అవసరాలకు భూగర్జు జలాలే ఆధారంగా ఉండేవి .

● చెందేళ్ళకోసారి తెలంగాణలో కరువు ఏర్పడేది. ఫలితంగా ప్రతీ ఏటా భూగర్జు జలాల మట్టం వేగంగా పడిపోయేది. తద్వారా నీటిలో లవణీయత, ఫోర్మెంట్, ఐరన్ రసాయనాలు ఎక్కువ మోతాదులో వుండి తాగడానికి వనికి రాకపోయేది. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని 1619 ఆవాసాల్లో ఈ సమస్య తీవ్రంగా ఉంది. భూగర్జు జలాల్లో అత్యధిక ఫోర్మెంట్ (1174 ఆవాసాలు), లవణీయత (232 ఆవాసాలు), నైట్రోజెన్ (162 ఆవాసాలు), ఐరన్ (51 ఆవాసాలు) భానిజాలు మోతాదుకు మించి ఉన్నాయి.

- తెలంగాణ తాగునీటి అవసరాల్లో ఉపరితల నీటి వనరుల (నదులు, చెరువులు) వాటా కేవలం 18% మాత్రమే. 82% తాగునీటి అవసరాలకు భూగర్జు జలాలే ఆధారం.
- కేవలం 18 శాతం ఇండ్లకు మాత్రమే నల్ల కనెక్షన్లు ఉండేవి. రోజుకు ప్రతీ ఒక్క వ్యక్తికి 20 నుంచి 40 లీటర్ల తాగునీరు సరఫరా జరిగేది.

తాగు నీరు

- ప్రతీ వేసవిలో 22-25% బోర్డ వెన్ (సుమారు 32,000 బోర్డ వెన్) పాదయ్యేవి. ఘలితంగా 15% ఆవాసాలకు (సుమారు 3000 ఆవాసాలు) ట్యూంకర్లతో తాగునీటిని సరఫరా చేయాల్సి వచ్చేది.
- ప్రతీ సంవత్సరం కిరాయాకి తీసుకునే సుమారు 10 వేల ప్రైవేట్ వ్యవసాయ బోర్డు దీనికి అదనం. అయితే రైతులు తమ వ్యవసాయ బోర్డును కిరాయాకి ఇవ్వడానికి అంతగా ఇష్టపడకపోయేది.
- తాగునీటి సమస్యను తాత్కాలికంగా పరిష్కరించడానికి ఎం.పి, ఎమ్ముళ్ళే నియోజకవర్గ అభివృద్ధి నిధులు, జిల్లా పరిషత్, మండల పరిషత్ జనరల్ ఫండ్సు , గ్రామ పంచాయాలీ నిధులు వెచ్చించాల్సి వచ్చేది.
- తాగునీటి సరఫరా కోసం ప్రత్యోమ్యాయ ఏర్పాట్లు చేయడానికి జిల్లాలోని మొత్తం పొలనా వ్యవస్థ పనిచేయాల్సి వచ్చేది. తాగునీటి సమస్య కారణంగా గౌరవనీయ ఎం.ఎల్.వి, ఇతర ప్రజా ప్రతినిధులకు ప్రజల సుంచి తీవ్రమైన వ్యతిరేకటను ఎదురోపాల్సి వచ్చేది.
- ❖ తాగునీటితో ముడిపడి ఉన్న అన్ని నమన్యలను నంమర్ఱంగా పరిష్కరించుటకే, అత్యంత ప్రాధాన్య పథకంగా (ప్లాగ్ షివ్ కార్బోక్యూమం) రాష్ట్రంలోని ప్రతీ ఒక్కరికి స్పష్టమైన, సురక్షితమైన, శుద్ధిచేసిన తాగునీటిని అందించే మిషన్ భగీరథును ప్రారంభించింది.
- ❖ మిషన్ భగీరథతో గ్రామాల్లోని ప్రతీ ఒక్కరికి రోజుకు 100 లీటర్లు, మున్సిపాలిటీల్లోని ప్రతీ ఒక్కరికి రోజుకు 135 లీటర్లు, మున్సిపల్ కార్బోషిషన్ పరిధిలోని ప్రతీ ఒక్కరికి రోజుకు 150 లీటర్లు తాగునీరు సరఫరా చేయడమే లక్ష్యం.
- ❖ కృష్ణా, గోదావరి పరిపాక ప్రాంతాల్లోని రిజర్వ్యాయర్లు, నదుల నీటిని ఉపయాగించుకుని తెలంగాణలోని ప్రతీ గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాలకు (జెట్లర్ రింగ్ రోడ్ ఆవల) సురక్షిత, తగినంత, శుద్ధిచేసిన తాగునీటిని ఇంటింటికి నల్లా ద్వారా సరఫరా చేయడమే మిషన్ భగీరథ లక్ష్యం.
- ❖ గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారి స్థాయిలో జెన్కో, ట్రాన్స్కో, ఇరిగేసన్, ఆరిషిబి, నేషనల్ ప్లౌవేలు, ఫారెస్ట్, ప్రైండ్రాల్డ్ మెట్రో హాటర్ వర్ష్ తదితర శాఖలతో జాయింట్ కోఆర్డినేషన్ సమావేశాలు నిర్వహించారు. దరిమిలా అతి తక్కువ వ్యవధిలో 13901 సర్వీస్ క్రాసింగ్లు (రైల్వే క్రాసింగ్స్), ఎన్.పెచ్ క్రాసింగ్స్, రోడ్ క్రాసింగ్స్, కెనాల్ క్రాసింగ్స్, నదులు, వాగుల క్రాసింగ్స్) అనుమతులు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.
- ❖ పనులు జరుగు సమయంలో అనేక క్రియాశీల చర్యలు,

సంస్కరణలు మరియు సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు అనుసరించ బడ్డాయి

- తాగునీటి అవసరాల కోసం 59.94 టీఎంసీ (2048 జనాభా అవసరాలకు 86.11 టీఎంసీ) నీటిని కృష్ణాగోదావరి నదులు, వాటిపై నిర్మించిన రిజర్వ్యాయర్ల నుంచి తీసుకోవాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం తగు కేటాయింపులు నిర్జయించింది. ఇందుకు తగ్గట్టగా ఆయా బేసిస్లలో ప్రధాన రిజర్వ్యాయర్లలో, మిషన్ భగీరథ కోసం అవసరమైన నీటిని నిల్వ చేయడానికి కనీసపు నీటిమట్టం స్థాయిలను కూడా నిర్జయించడం జరిగింది.
- తెలంగాణ భాగోళిక స్పూర్హాపాస్చి ర్ప్యులో ఉంచుకుని ప్రాజెక్టు డిజైన్. 98% తాగునీటి సరఫరా గ్రావిటి ఆధారంగానే అవుతుంది.
- ప్రతీ ఇంటికి సమాన స్థాయిలో, అవసరమైన ప్రైజర్ తో తాగునీటి సరఫరా కోసం ప్లో కంట్రోల్ వాల్వ్ ఉపయోగం
- గ్రామీణ మరియు పట్టణ ప్రాంతాల్లో అప్పటివరకు ఉన్న నీటి సరఫరా వ్యవస్థను ఈ ప్రాజెక్టుతో అనుసంధానించబడింది.

- ఖచ్చితమైన ప్రణాలీక, కలిమమైన నమయు పాలనతో మరియు సౌరవీయులైన ముఖ్యమంత్రి యొక్క నిరంతర ప్రోత్సాహం ఈ ప్రాజెక్ట్ 3 సంవత్సరాల రికార్డు సమయంలో 2018లో పూర్తి చేసుకుని, 100% నల్లా కనక్షన్లు ఇచ్చి 2019 నుండి ప్రతి గ్రామానికి, ఇంటింటికి ప్రతిరోజు

త్రాగు నీరందుతుంది

ప్రాజెక్టు స్పూర్హాపం

మొత్తం సెగ్మెంట్లు	- 26
నియోజకవర్గాలు	- 99
మొత్తం గ్రామీణ ఆవాసాలు	- 23,975 (ORR బయట)
గ్రామీణ నల్లా కనక్షన్లు (లక్ష్మల్లో)	- 57.01
పట్టణాలకు బల్కు సరఫరా	- 121

కల్పించిన మాలిక సదుపాయాలు :

కొత్తవి + పాతవి	
- 77 (21 కొత్తవి + 56 పాతవి)	
నీటి పుద్ది కేంద్రాలు	- 123 (54 కొత్తవి + 69 పాతవి)
సరీస్ రిజర్వ్యాయర్లు/ సంపులు	- 1,804 (1255 కొత్తవి + 549 పాతవి)
పైప్ లైన్ (లక్ష్మల కి.మీ.)	- 1.50 (1.25 కొత్తవి + 0.25 పాతవి)
గ్రామాలలో ఓవర్ పెండ్ టాంకులు	- 37,002 (19,233 కొత్తవి + 17,769 పాతవి)

- ప్రతిరోజు, నీటిశుద్ధి కేంద్రాలలో నీటినాణ్యతను నిశితంగా పరిశీలించి, అన్ని పరీక్షల అనంతరమే ప్రజలకు సరఫరా జరుగుతుంది. రాష్ట్ర వ్యవస్థలో ఉన్న 126 నీటి నాణ్యతా ప్రయోగశాలలో ప్రపంచాల్స్ ఆరోగ్యసంస్థ, బ్యారో ఆఫ్ ఇండియన్ స్ట్యాండర్డ్ ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా ప్రతీ రోజు అన్ని నాణ్యతా పరీక్షలు. నిర్దేశిత సమయాలలో నీటి నాణ్యత పరిశీలన జరుగుతుంది.
- భగీరథ నీటినాణ్యత, వినియోగంచై అవగాహన కార్బ్రూక్మాలు జరిగాయి. దబ్బా నీటి (ఆరోగ్య) వాడకంతో తల్లితే ఆరోగ్య సమస్యల గురించి వినియోగదారులలో అవగాహన కలిగినది..

ప్రశంసలు

- నేషనల్ వాటర్ మిషన్ అవార్డులలో 2019 సంతృప్తానికి గాను మొదటి బహుమతి, 2 లక్షల కాప్స్ ప్రైజు.
- మిషన్ భగీరథ పథకం అమలు తీరును కేంద్ర ప్రభుత్వం పరిశీలించి, 'రెగ్యులారిటీ కేటగిరీ' లో తెలంగాణ, దేశంలోనే నంబర్ వన్ గా గుర్తించి జల్ జీవన్ మిషన్ అవార్డుకు ఎంపిక చేసింది. డిల్టీలో అక్షోబ్రం రెండు, 2022 న జరిగిన అవార్డును తీసుకోవడం జరిగింది.
- ఇంబింబికి నల్లా పథకంలో తెలంగాణ, దేశంలోనే అగ్రభాగాన నిలచింది. కేంద్ర జలశక్తి శాఖ మంత్రివర్గయలు పార్ట్ మెంట్ లో ప్రశంసించి అన్ని రాష్ట్రాలు నస్పారి పొందాలని సూచించారు
- మాలిక సదుపాయలక్షునలో వినుత్తమైన పథకం అని మూడు సార్లు అవార్డు ఇచ్చిన హద్దీ
- ఆన్ లైన్ పర్యవేక్షణకు మొబైల్ అప్ వ్యాప్తి చేసినందుకుగాను 2018లో స్కోవ్ అవ్హ్.
- 22.05.2016 నాటి మనకీ బాత్ కార్బ్రూక్మంలో గౌరవనీయులైన భారత ప్రధాని నరేంద్ర మోదీ మిషన్ భగీరథ గురించి ప్రస్తావించారు. ప్రజలకు సురక్షితమంచినీరిని అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం గొప్ప ప్రయత్నం చేస్తుందని ప్రశంస.
- కేంద్రప్రభుత్వం, భారత ప్రధానమంత్రి, నీతి అయ్యాగ్,

15వ ఆర్థిక సంఘం ప్రశంసలతో పాటు పశ్చిమబెంగాల్, బీహార్, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు, మధ్యప్రదేశ్, ఉత్తరప్రదేశ్, చత్తీస్గఢ్, జార్ఖండ్, కర్ణాటక, ఒడిశా రాష్ట్రాల నుంచి ప్రజాప్రతినిధులు, ఇంజనీర్లు, ఉన్నతాధికారులు తెలంగాణ సందర్భంచి మిషన్ భగీరథ పథకమును ప్రశంసించారు.

వందకు వంద శాతం ప్లోర్స్ ప్రభావిత ఆవాసాలతో పాటు తాగునీటి నాణ్యత సరిగా లేని ఇతర ఆవాసాలన్నింటికి శుద్ధిచేసిన తాగునీటిని తెలంగాణ అందిస్తోందని 2020 సెప్టెంబర్ లో జరిగిన పార్లమెంట్ సమావేశాల్లో కేంద్ర జల్ శక్తి శాఖ ప్రకటించింది

మిషన్ భగీరథ సాధించిన విజయాలు

- గ్రామీణ మహిళల జీవన విధానంలో మార్పు :**
- ఇంతకుమందు, మహిళలు వీధిలో ఉన్న నల్లా, బోరింగ్ ల దగ్గర తాగునీళ్లు పట్టుకునేది. ఇందుకోసం చాలా సమయం పట్టేది. శుభ్రవైన తాగునీటి కోసం కొంతమంది మహిళలు చాలా దూరం పోయేది. ఇంటి అవసరాల కోసం ఇతర పనులు చేయడానికి స్టీలుకు అవకాశం ఉండేది కాదు. మిషన్ భగీరథతో ఇప్పుడు ఈ పరిస్థితి వ్యాప్తిగా మారింది. తాగునీటి కోసం మహిళలు వడుతున్న తీవ్పులు తొలగిపోయినఱు. ఫలితంగా ఆరోగ్య ప్రమాణాలు మెరుగుపడడంతో పాటు ఇంటి కోసం తమ వంతుగా మహిళలు ఎంతో కొంత సంపాదించే పరిస్థితులు వచ్చినఱు.

సీజన్ల్, నీటి సంబంధిత వ్యాధుల్లో తగ్గుదల
చేతిపంపులు, వీధి నల్లల దగ్గర ఎక్కువ కాలం నీళ్లు నిల్చు ఉండడంతో నీటి సంబంధిత వ్యాధులు (డయ్మెరియా, కలరా, జాండీస్, డెంగూస్) రావడానికి అస్యార్థం ఉండేది. నీటి నాణ్యత లేకపోవడం, నీటి కొరత కారణంగానే చాలా పరకు నీటి సంబంధిత వ్యాధులు వస్తాయి. అయితే మిషన్ భగీరథతో శుద్ధిచేసిన నీటిని సరఫరా చేయడంతో ఈ నీటి సంబంధిత వ్యాధుల చికిత్స కోసం పెట్టే ఖర్చులు మిషన్ భగీరథతో తగ్గాయి. దీంతో పాటు ఆరోగ్య ప్రమాణాలు మెరగుపడంతో ఉత్సాధకత పెరిగింది.

తాగు నీరు

నేపసల్ వాటర్ మిషన్ అవార్డు : 25.9.2019

జల జీవన్ అవార్డు : 02.10.2022

సూల్ విద్యార్థుల హోజు పెరుగుదల

- పిల్లల మరణాలకు దయేరియా ప్రధాన కారణం. వానా కాలంలో నీరు నిల్వ ఉండడం, పైవ్ లైన్ లీకేజీల కారణంగా దయేరియా ఎక్కువగా వచ్చేది. అయితే మిషన్ భగీరథతో ఇప్పుడు ఈ సమస్యకు పరిష్కారం దొరికింది. ఇంట్లు, సూల్ దగ్గరే శుభ్రమైన తాగునీరు అందుబాటులో ఉండడంతో ఆడపిల్లల్లో ఇన్ ఫెక్షన్ రేట్ భారీగా తగ్గింది. పిల్లల ఆరోగ్య ప్రమాణాలు మెరుగవడంతో సూల్లో విద్యార్థుల హోజు భారీగా పెరిగింది.

ఖ్లోరోసిన్, నీటి నాణ్యత సమస్యల పరిష్కారం

- 2014 కు ముందు ,రాష్ట్రంలో 1619 ఆవాసాల్లోని భూగర్భ జలాల్లో నీటి నాణ్యత సరిగా లేదు. ఆ నీట్లు తాగడానికి అన్సలు వనికిరావు. ఇందులో 1174 ఆవాసాల్లో ష్లోర్డ్, 232 ఆవాసాల్లో లవణీయత, 162 ఆవాసాల్లో నైట్రిట్, 51 ఆవాసాల్లోని భూగర్భ జలాల్లో ఐన్ భిన్నజాలు మోతాదుకు మించి ఉన్నాయి. ఉమ్మడి నల్గొండ, వరంగల్, కరీంనగర్, మహబూబ్ నగర్, వెదక్క, రంగారెడ్డి జిల్లాల్లో ష్లోర్డ్ తో తీవ్ర దుష్పరిణామాలు వచ్చాయి. తరాలుగా ప్రజలు ఎదురుచూటున్న ఈ బాధలన్నీ మిషన్ భగీరథతో తీరాయి. అన్ని ఆవాసాలకు శుద్ధిచేసిన తాగునీరు సరఫరా అవుతోంది.

మెరుగైన గ్రామాలు - ఇంధు

- మెరుగైన జీవన ప్రమాణాలకు సూచీలైన ఆరోగ్యం, విద్య ఉద్యోగం అనే మూడు అంశాలు శుభ్రమైన తాగునీటి లభ్యతపై ఆధారపడి ఉంటాయి. తగినంత నీటి లభ్యతతో గ్రామాల్లో పారిశుద్ధిం సౌకర్యాలు మెరుగయ్యాయి.

ఉపసంహారం

- నాణ్యతతో, నిర్దేశించిన పరిమాణంతో (గ్రామాలలో తలసరి 100లీ), ప్రతీ రోజు నిరాటంకంగా ఇంటింటికి తాగు నీటి సరఫరా జరుగుతుంది. తాగు నీటి రంగంలో అధ్యాత్మమైన, అనితరసాధ్యమైన వనితీరు కనపరుస్తూ మిషన్ భగీరథ దేశంలోనే ఆదర్శవంతంగా నిలచింది.

- Er. ఎం.నరసింగరావు

మాజీ చీఫ్ ఇంజనీర్

m : 9959020020

e: manikondanrao@gmail.com.

1993లో UNESCOచే గుర్తింపు పొందిన

కుతుబ్ మినార్

ప్రాంతం: న్యూదిల్మీ

గుర్తింపు : 1993

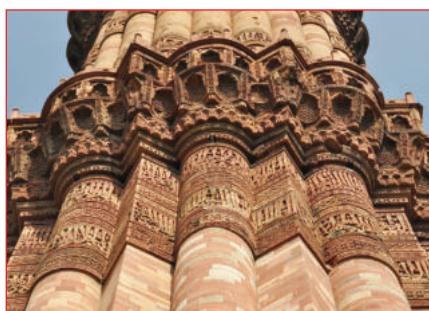
విభాగం: సాంస్కృతికం (ప్రపంచవారసత్య ప్రదేశాల జాబితా, యునెస్కో)

ప్రపంచవ్యాప్త గుర్తింపు:

ప్రధమాడో శతాబ్దం ప్రారంభంలో నిర్మించబడింది. రెడ్ శాండ్ స్టోన్ టపర్. 725 మీటర్ల ఎత్తులో ఉంది. ఆలర్ఫేట్ యాంగ్యూలర్, రోండెడ్ ఫ్లాటీంగ్ స్టోర్స్ ఉంటుంది. పరిసరాల్లోని ఆర్కియూలాజికల్ ఏరియాల్ మరికాన్ని భవనాలున్నాయి. వీటిలో ముఖ్యమైనవి బాగా పెద్దదైన అలార్మ్ దర్వజా గెట్, రెండు మసీదులు. ఈ మసీదుల్లో ఒకటైన కుతుబ్ టీల్ ఇస్లాం అనేది ఉత్తరాది ప్రాచీన మసీదుల్లో ఒకటి. గతంలో ఉన్న కట్టడాల మెటీరియల్స్ ను తిరిగి ఉపయోగించి ఈ మసీదును నిర్మించారు. ఇక్కడ ఉన్న తుప్ప పట్టని ఇనువ స్తంభం ప్రాచీన భారతీయుల లోహ విజ్ఞానానికి నిదర్శనంగా నిలిచింది.

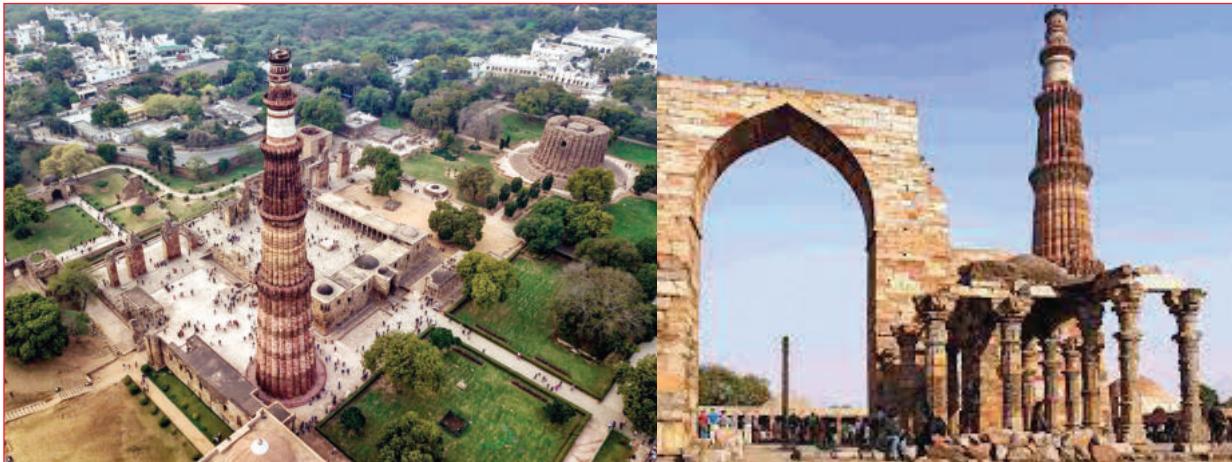
ప్రాధాన్యం:

కుతుబ్ మినార్ కాంప్లెక్స్‌లోని కట్టడాలు భారతదేశంలో ఇస్లామిక్ ప్రారంభ రోజుల్లోని ఆర్కిటెక్నర్, కళాత్మక సాధనలకు నిదర్శనాలుగా ఉన్నాయి.

ఎనిమిది శతాబ్దాలుగా కుతుబ్ మినార్ దిల్లీ దృశ్యమాలికను మించి నిలిచింది. భారతదేశంలో మమ్మక్ (బానిస రాజుల) వంశాన్ని నెలకొల్పిన కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ పేరు మీదుగా దాన్ని కుతుబ్ మినార్ అని అంటున్నారు. దిల్లీని పాలించిన ఐదు ముస్లిం రాజవంశాల్లో బానిస రాజవంశమే మొదటిది. ఈ వంశ సామ్రాజ్యం కాలాక్రమంలో రాజధాని నుంచి తూర్పు, దక్కిణ దిశలకు విస్తరించింది. ఈ వంశం రాజులు 250 ఏళ్ల కంటే తక్కువ కాలమే పాలించినప్పటికీ, వారు అందించిన సేవలు విశిష్టమైనవనే చెప్పావచ్చు. వారి హాయాం ముగిసిన తరువాత కూడా వారి ప్రభావం ఉండింది. మమ్మక్, భిల్, తుగ్గక్, సయ్యద్, లోథ్... ఈ ఐదు వంశాలను కలిపి దిల్లీ నుల్లానేట్‌గా చరిత్రకారులు వ్యవహరిస్తుంటారు.

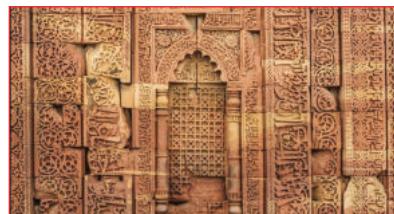
ఎంతో దూరం నుంచి కూడా ఈ 73 మీటర్ల ఎత్తుయిన కుతుబ్ మినార్ కనిపిస్తుంటుంది. యావత్ ప్రపంచంలోనే అతి పెద్దదైన ఇటుకల స్తంభం ఇదే. మసీదులు, భారీ ప్రవేశ ద్వారాల, సమాధుల, దర్జాల కాంప్లెక్స్ లో భాగంగా కుతుబ్ మినార్ ఉంటుంది. ఈ కాంప్లెక్స్ లోనే సరాయి, జలాశయం వంటివి కూడా ఉన్నాయి. తదుపరి రాజులు ఈ కాంప్లెక్స్ ను విస్తరించారు. కొత్త భవనాలు నిర్మించారు. దాన్ని వైవిధ్యభరిత సాంస్కృతిక, ఆర్కిటెక్నర్ దృక్షాఫాలతో తీర్చిదిద్దారు.

రెడ్ శాండ్ స్టోన్స్‌తో నిర్మితమైన ఈ మినార్ ఐదు అంతస్తులతో ఉంటుంది. పదమూడవ శతాబ్దిం నాటికి, ఇల్లుత్తిష్ఠ (బానిన రాజవంశంలో మూడో రాజు) మూడు అంచెలను జోడించాడు. ఈ ఐదు అంతస్తులు ప్రతి ఒక్కటి కుతుబ్ అల్-దిన్ ఇబాక్ ప్రారంభించిన మొదటి దానికి భిన్నంగా ఉంటాయి. ఐదవ అంతస్తు, గుండ్రని అంచులతో అలంకరించబడి, పద్మాలుగో శతాబ్దింలో ఫిరూజ్ ప్రాతాగ్నిక్ చే నిర్మించబడింది. ఈ మినార్ ఆప్స్టినిస్టాన్‌లోని జామ్‌లోని మినార్‌తో సారూప్యతను కలిగి ఉండగా, చుట్టూ పక్కల ఉన్న భవనాలు భారతీయ, విదేశీ శైలి యొక్క సారూప్యతలను ప్రతిబింబిస్తాయి.

వక్కనే ఉండే ఖువ్వత్ ఉల్-ఇస్లాం మసీదు ఉద్యానవనాలు లాంటి వాటికి ఉండే వసారాల డైలిలో ఉంటుంది. అప్పటికే అక్కడ ఉండిన స్థంభాలు, నిర్మాణాలను తిరిగి అమర్షడం ద్వారా ఈ వసారా తరహ నిర్మాణాలను రూపొందించారు. ఇది పూర్తిగా కొత్త భావన. ఆప్స్టినిస్టాన్, ఇరాన్, మధ్య ఆసియాలోని మినార్ల నిర్మాణ డైలులు భారతీయ గడ్డపై సానిక కళాకారులచే అందంగా నిర్మించబడ్డాయి. ఇండో-ఇస్లామిక్ నిర్మాణాన్ని నిర్వచించే స్వదేశీ, విదేశీ నిర్మాణ సంప్రదాయాల మధ్య సుదీర్ఘ అనుబంధానికి ఇది పునాది వేసింది. మసీదు, మినార్ రూపకల్పన భారతీయ డైలుల గొప్పతనాన్ని, ఇస్లామిక్ సంప్రదాయాలను కనబరుస్తాయి.

తరువాతి కాలంలో మొఘలులు భూభాగం, వనరుల

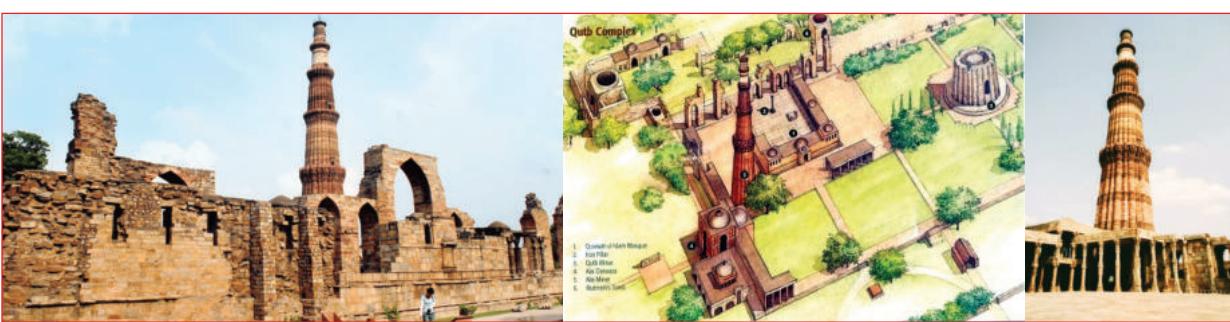
విషయంలో రకరకాల సమస్యలకు లోనయ్యారు. దిల్లీ పరిసర ప్రాంతాలకే పరిమితమయ్యారు. కుతుబ్ మినార్ నెలకొన్న మెహ్రాలీ ప్రాంతాన్ని విపోర కేంద్రంగా మార్చుకున్నారు. తదనంతరం, బ్రిటిష్ పాలకులు, నాటి సైనికాధికారులు కుతుబ్ కాంప్లెక్స్‌ను పిక్షీక్ స్పాట్ గా ఉపయోగించుకున్నారు. 1803లో పిదుగులు, భూకంపం కారణంగా ఈ కాంప్లెక్స్ దెబ్బతింది. 1820లలో మేజర్ రాబ్ర్ట్ స్టీత్ మినార్కు మరమ్మతులు చేయించారు.

తనదైన డైలిలో రెడ్ శాండ్ స్టోన్ ఛత్రి (క్రూపోలా)తో ఈ కట్టడానికి గోత్తిక్-డైలి బ్యాలప్సేడ్ ను జోడించాడు. ఇరవయ్యావ శతాబ్దిం ప్రారంభంలో ఈ ఛత్రి వంటి నిర్మాణం తొలగించబడింది. అది మేజర్ స్టీత్ ఫాలీ అని పిలిచే స్యారుక చివ్వాంగా మినార్ పక్కన ఉంచారు. 1911-12 దిల్లీ దర్జార్ కోసం మసీదు వసారాలను మరమ్మతు చేశారు.

నాటి నుంచి ఏవీసి, దిల్లీ ప్రభుత్వం కుతుబ్ కాంప్లెక్స్‌ను సంరక్షించాయి. ఇది మెహ్రాలీ ఆర్బియలాజికల్ పార్క్ గా వ్యవహరించే ఒక పెద్ద చారిత్రక ఆవరణలో భాగం. ఈ నిర్మాణాలను పూర్వ వైభవాన్ని పరిరక్షించేలా పునరుద్ధరించారు. ఇది భారతదేశంలోని యునెస్కో గుర్తించిన ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశాలలో అత్యధికంగా సందర్శించే వాటిలో ఒకటి.

- జ్యోతి పాండే శర్మ

అనువాదం : ఎస్.ఎల్.ఎస్.

పొదుస్తన్న పొద్దు

ఆస్తమించింది

ప్రజా యుద్ధనౌకగా పేరొందిన
ప్రముఖ జానపద గాయకుడు,
సామాజిక కార్యకర్త గద్దర్
గుండెపోటుతో మృతి

ప్రముఖ జానపద గాయకుడు, సామాజిక కార్యకర్త గద్దర్ (74) కన్నుమూళారు. ఆగస్టు విస వైద్యులు గద్దర్కు బ్రాషాన్ సహరీ చేయగా, కోలుకున్నట్లు కనిపించారు. అయితే, ఊపిరితిత్తులు, యూరినరీ సమస్యలతో ఆయన ఆరోగ్యం మరింత కీళించగా ఆస్పత్రిలో చేరించారు. ఆగస్టు నెన ఆస్పత్రిలో చికిత్స పొందుతూ మరణించారు.

ప్రజా గాయకుడు, ఉద్యమకారుడు

గుమ్మడి విరల్ రావు అని కూడా పిలువబడే గద్దర్ ప్రథాసంగా తన రంగస్థల పేరు ద్వారా ప్రజాదరణ పొందారు. సామాన్య ప్రజలు ఎదుర్కొంటున్న వివిధ సమస్యలపై దృష్టిని ఆకర్షించి తన పాటల ద్వారా ప్రజా గాయకుడిగా పేరు తెచ్చుకున్నారు. అంతేకండా ప్రముఖ దర్శకుడు బి.నర్సింగరావు నిర్మించి మరియు దర్శకత్వం వహించిన “మా భూమి”, “రంగుల కళ”

వంటి చిత్రాలలో తన పాట, నటన సినిమాల్లో మొదలైంది.

గద్దర్ చరిత్ర

గద్దర్ (గుమ్మడి విరల్ రావు) 1949లో తెలంగాణలోని వెదక్ జిల్లాలో ఒక దళిత కుటుంబంలో జన్మించారు. తల్లి పేరు లచ్చమ్మ, తండ్రి పేరు శేషయ్య. నిజామాబాదు జిల్లా మహబూబ్ నగర్, హైదరాబాద్లో విద్యాభ్యాసం పూర్తి చేశారు. ఇంజనీరింగ్ చదివారు. హైదరాబాద్లో 1975లో గద్దర్ బ్యాంకు రిక్రూట్‌మెంట్ పరీక్ష రాసి కెనరా బ్యాంకులో క్లర్కుగా చేరారు. తర్వాత వివాహం చేసుకున్నారు. భార్య విమల, ఇద్దరు కొడుకులు సూర్యకిరణ్, చంద్రకిరణ్ (2003లో చంద్రకిరణ్ అనారోగ్యంతో మరణించాడు). కూతురు వెశ్చల సంతాపం. 1980వ దశకంలో అజ్ఞాతంలోకి వెళ్లి పీపుల్ వార్ గ్రూప్ అనే అండర్ గ్రోండ్ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీతో సంబంధం పెంచుకున్నారు. జననాట్యమండలి

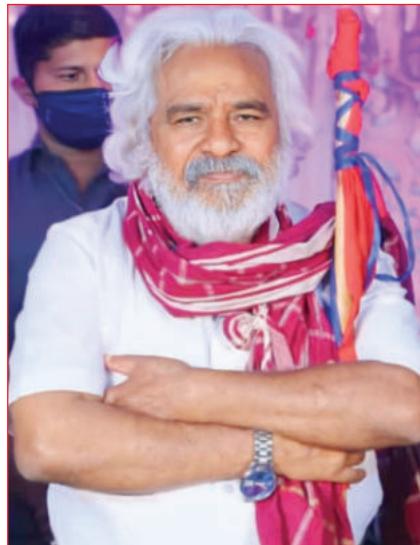
ఆనే నాటక సంస్థను స్థాపించిన వారిలో గద్దరు ఒకరు. ఆ తర్వాత నక్కలైట్ సంస్థ సాంస్కృతిక విభాగంగా ఎదిగారు. 1984లో తన బ్యాంకింగ్ వృత్తిని విడిచిపెట్టి, అతను జన నాట్య మండలిలో నిమగ్నమయ్యారు. వారి ఫిల్మలు సూర్యకిరణ్ మరియు చంద్రకిరణ్ 1985 నుండి హిమాయంగర్లోని ఆక్షిఫర్ గ్రామర్ సూర్య హస్టల్లో 10వ తరగతి వరకు విద్యాభ్యాసం చేశారు.

గద్దర్ తెలంగాణ దాటి, పక్కన ఉన్న రాష్ట్రాలలో కూడా హిందీలో ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు. మాహోయస్ట సిద్ధాంతాలను ఇతర రాష్ట్రాలకు విస్తరించారు. ముఖ్యంగా 1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో విద్యార్థిగా పాల్గొని, 2009 తెలంగాణ ఉద్యమంలో ప్రముఖగా యుక్కిగా వెలుగొందుతూ బహుమఖ పొత్తలు పోషించారు. 2002లో అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వంతో వరవరరావుతో పాటు మాహోయస్ట ప్రతినిధుల తరపున చర్చలు జరిపారు.

అంతేకాకుండా, గద్దర్ 1987లో కారంచేదు దళితులపై ఊవకోత తర్వాత జరిగిన పరిణామాలలో పాల్గొని మద్దతు నిచ్చారు. తన ప్రయాణంలో, గద్దర్ ఒక అంకితమైన విష్వవారుడిగా ఉద్ఘాటించారు.

1997లో గద్దర్పై కాల్పులు

1990 ఫిబ్రవరి 18న జన నాట్య మండలి ఆధ్వర్యంలో గద్దర్ ప్రాదరూబాదీలోని నిజాం కాలేజీ గ్రాండ్స్లో నిర్వహించిన భారీ బహిరంగ సభకు 2 లక్షల మంది హాజరయ్యారు. 1997 ఏప్రిల్ ను ఆయనపై కాల్పులు జరిగాయి. ఈ ఘటన నుంచి బయటపడిన తర్వాత.. విష్వవ సాహిత్యాన్ని ప్రజలకు అందించారు.

గొప్ప కవిని కోల్పేయింది

తెలంగాణ రాష్ట్రం గొప్ప కవిని కోల్పేయింది. ఉద్యమ సమయంలో గద్దర్ కీలక పాత పోషించారు. గద్దర్ తన గళంతో కోట్ల మందిని ఉత్సేజ పరిచారు. గద్దర్ కుటుంబ సభ్యులకు తన ప్రగాఢ సానుభూతి.

- కల్పకుంట్ల చంద్రశేఖరీరావు,
తెలంగాణ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి

తొలిసారి తన ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. ఆయన ఓటు వేసి గొప్ప అనుభూతి పొందారు. గద్దర్తోపాటు ఆయన

విష్వవ రచయితల సంఘం ద్వారా ప్రజలను చైతన్య పరిచార. 2002లో ప్రభుత్వంతో చర్చల సమయంలో నక్కలైట్ గద్దర్, వరవర రావులను తమ తరపున పంపారు. తెలంగాణ ఉద్యమంలో గద్దర్ పాత ఎనలేనిది. ఆయన రాసి, పాడిన 'పొదుస్తున్న పొద్దు' అనే పాట తెలంగాణ వాదనను నిలబెట్టింది.

సీఎం ఆలోచనలకు కన్నీళ్లతో వందనం

సీఎం కేసీఆర్ గొప్ప ఆలోచనకు కన్నీళ్లతో వందనం వలికారు ప్రజా గాయకుడు గద్దర్. నూతనంగా నిర్మిస్తున్న పార్లమెంట్ భవనానికి అంబేద్కర్ పేరు పెట్టాలని సీఎం కేసీఆర్ ఆసెంబ్లీలో ప్రస్తావించడం చరిత్రాత్మకం, తెలంగాణ కోసం ఎంతోమంది త్యాగాలు చేశారని.. మరికొండరు అమరులయ్యారని, అంబేద్కర్ రచించిన రాజ్యాంగంలోని ఒక ఆర్థికల్ లేకుంటే తెలంగాణ సాధ్యం కాదని సీఎం చెప్పడం ఆయన గొప్పతనానికి నిదర్శనం అని గద్దర్ పేర్కూన్నారు. ఈ అంశం తీర్మానంతో ఆగిపోవడ్డని, దేశంలోని 28 రాష్ట్రాల ముఖ్య మంత్రులకు దిశానీర్దేశం చేయాలన్నారు. అలా చేస్తే తాను సీఎం వెన్నంటి వస్తానని గద్దర్ చెప్పారు.

70 ఏండ్రులో తొలిసారి ఓటు

గద్దర్ తన 70 ఏళ్ల జీవిత కాలంలో తొలిసారి ఓటు వేశారు. సికింద్రాబాద్ అల్యూల్ పరిధిలోని భూదేవిగర్లలో ఆయన నివాసం. గద్దర్ జీవితంలో

సతీమణి ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. ఓటు అనేది రాజకీయ పోరాట రూపమని, ఓటు యుద్ధంలో ప్రతి ఒకరూ భాగస్వామి కావాలని పిలుపునిచ్చారు. ఓటు విషాదం ఎవ్వటికే వర్ధిల్లాలని వ్యాఖ్యానించారు. ప్రతి ఒకరు తమ ఓటు హక్కును వినియోగించు కోవడం ద్వారా మంచి ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకోవాలని గద్దర్ పిలుపునిచ్చారు.

గద్దర్ పాటలు

సంగీత మరియు చలనచిత్ర ప్రపంచంలో గద్దర్ యొక్క ప్రయాణం చిరన్మారణీయ క్షణాలతో గుర్తించబడింది. 1980లలో, అతను చలనచిత్రాలలోకి ప్రవేశించారు. దర్జకుడు బి. నర్సింగరావు గారు నిర్మించిన “మా భూమి”లోని “బండెనక బండికట్టి” మరియు వారు దర్జకత్వం వహించిన రంగులక్షలో ‘భద్రం కొడుకో కొమురన్న’ పాట పాడి, నటించారు. ఏరి ఇరువురి ప్రయత్నం యావత్తు తెలంగాణ ప్రజల గుండెల్లో నిలుస్తూ, తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని వాడాన్ని నిలజెట్టుతూ మరిదశ ఉద్యమం వరకు కొననసాగింది.

1995లో అర్ నారాయణమూర్తి నిర్మించిన “బేర్యు రిక్సు” చిత్రానికి “నీ పాడం మీద పుట్టుమచ్చవై చెల్లమ్మా” అనే పాటను రాయడంతో గద్దర్ స్వజనాత్మకత వెలుగులోకి వచ్చింది. ఈ అద్భుతవైన పాట అతనికి నంది అవార్డును తెచ్చిపెట్టింది. అయితే, గద్దర్ ప్రభుత్వ అవార్డులను స్వీకరించకాదదనే నిర్ణయానికి అనుగుణంగా అవార్డును తిరస్కరించారు.

ఎంతో మంది అమరుల మృత్యుపేశలకు అంతిమ సంస్కరం నిర్వహించాడు. రాజకీయ ఔర్ధ్వదీల విదుదల, అమరుల పార్థివేశల స్వాధీన కమిటీలో క్రీయాశీల పాత్ర వహించారు. ఎన్ని వర్గీకరణ సంఖీభావంలో ఏరి సంఖీభావం ఒక ప్రత్యేకత.

మరిదశ తెలంగాణ పోరాటానికి కవిగా, కళాకారుడుగా, ఉద్యమ కారుడుగా తెలంగాణ సాధనలో కళాకారులు, ప్రజాస్వామిక శక్తులతో మరియు ప్రజానంఫు నాయకులతో ఒక సంఘటిత శక్తిగా తెలంగాణ ప్రాంతం శాంతియూత చేపట్టి ముందుకు కొనసాగారు. తదుపరి ఐక్యకార్యాచరణ నమితి, తెలంగాణ కో-ఆర్డినేషన్ కమిటీతో ఉద్యమంలో ముందుకు సాగుతూ ఒక బలమైన వేదికగా ‘తెలంగాణ ప్రజా ప్రంట’ వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడుగా తన శక్తిమేరకు యావత్తు తెలంగాణ వేల కిలోమీటర్లు ప్రయాణించి ప్రజలను టక్కుం చేసి ఉద్యమ సంఘూలకు, రాజకీయ పార్టీలకు అండగా ఉంటూ ఒక శక్తిగా ముందుకు కొనసాగినాడు. అంబేద్కర్, జోతీయులే, బుద్ధిజింసు

మా భూమి చిత్రంలోని ‘బండెనక బండి కట్టి’న పాటను ప్రజ్ఞాహర్ హరిజనవాడలో చిత్రీకరించిన అనంతరం భూపాల్, బి. నర్సింగరావు, గద్దర్

గుమ్మడి విరల్రావు పేరు

గద్దర్గా మారిన సందర్భం..

ప్రభుత్వ కార్బూకమాలు ప్రజలకు తెలవడానికి గుమ్మడి విరల్ (గద్దర్) తన బృందంతో బుర్రకథను ఎంచుకొని ఐపిఆర్ ప్రదర్శనలు ఇచ్చేవారు. ఈ క్రమంలో అలా ఆయన ప్రదర్శనను చూసిన సినిమా దర్జకులు బి.నర్సింగరావు భగత్సింగ్ ఇయంతి రోజున వారితో ఒక ప్రదర్శను ఏర్పాటు చేశారు. తదుపరి బి. నర్సింగరావు తన స్థాపించిన ఆర్ట్ లవర్స్ సంస్థలో చేర్చుకొని వారికి జానపద పాట మరియు ఆట పట్ల మరియు ప్రజలను పైత్య పరిచే విధంగా ప్రోత్సహించి ముందుకు నడిపించారు. 1971లో బి.నర్సింగరావు ప్రోత్సహంతో మొదటి పాట ‘ఆపర రిక్సు’ రాశాడు. ఆ పాటను పత్రికలో ప్రచురణార్థం ‘గదర్’ పేరుతో పంపించడం జరిగింది. అయితే ఆ పత్రిక అచ్చు తప్పు ద్వారా ‘గద్దర్’ అనే పేరుతో ప్రచురితమవ్యదంతో ఆదే ఆయన పేరుగా స్థిరపడింది. అల్లాల్ కేందుంగా నిర్వహించబడుతున్న ఆర్ట్ లవర్స్ సంస్థలో ప్రతి ఆదివారం గద్దర్ ప్రదర్శన ఉండేది. ఆ సంస్థ బృందం భావజాల వ్యాప్తికోసం ఊరూరా సైకిల్స్‌పై తిరిగి ప్రదర్శనలు ఇచ్చేవారు.

అనుసరిస్తా పార్టీ పెట్టాలని, ఎన్నికలో పోటీ చేయాలనీ, ఇక నాతోవ “అంబేద్కర్ మార్గమే” అని నినదించిందు.

2009-2014 తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఆయన పాత్ర చాలా గాఢమైనది, “అమ్మ తెలంగాణమా అకాలి కేకల గానమా..” పాటతో జనాలను లోతుగా ప్రతిధ్వనిస్తూ, ఒక రకమైన బంధాన్ని సృష్టించారు.

2011వ సంవత్సరంలో దర్జకుడు శంకర్ దర్జకత్వంలో తెరకెక్కిన “జైబోలో తెలంగాణా”లోని “పొదుస్తున్న పొద్దుమీద” పాటకు మంచి ఆదరణ లభించింది. ఈ కూర్చు దాని ప్రత్యేక వ్యక్తిగతికు విస్తుతమైన ప్రశంసనలను పొందింది.

ప్రధాన మంత్రి
Prime Minister

New Delhi
అధికారి 30, శక సంవత్సరాలు 1945
21st August, 2023

Smt. Gummadi Vimala Gaddar Ji,

I am deeply pained to learn about the demise of Shri Gummadi Vittal Rao Ji, widely known as 'Gaddar'. Heartfelt condolences to the family in this hour of intense grief.

The themes of his poems and folk songs in Telugu reflected the challenges faced by the disadvantaged sections of the society. His creative works also provided encouragement to the people.

He always remained passionate about the progress of Telangana. His contribution towards revitalising a traditional art form will be remembered by the people.

The deep sense of loss being felt by you can never be expressed in words. May the family and well-wishers be granted the strength to bear this loss.

Om Shanti!

(Narendra Modi)

Smt. Gummadi Vimala Gaddar

Janampata
Plot no.26, Bhudevi Nagar Colony
Venkatapuram, Secunderabad
Telangana – 500015

భారత ప్రధానమంత్రి నరేంద్రమోదీ గద్దర్ భార్య
గుమ్మడి విషుల గద్దర్కు ఆగస్టు 21న రాసిన లేఖ

గద్దర్ చివరి సందేశం

'గుమ్మడి విశల్ నా పేరు. గద్దర్ నా పాట పేరు. నా బతుకు సుదీర్ఘ పోరాటం. నా వయస్సు 76 సంవత్సరాలు. నా వెన్నువూనలో ఇరుక్కున్న తూటా వయస్సు 25 సంవత్సరాలు. ఇటీవల నేను పీపుల్ని మార్చి పాదయాత్రకు మధ్యతుగా 'మా భూమయి మాకే' నినాదంతో పాదయాత్రలో పాల్గొన్నాను. నా పేరు జనం గుండెల చప్పుడు. నా గుండె చప్పుడు ఆగిపోలేదు. కానీ ఎందుకో గుండెకు గాయం అయ్యింది. ఈ గాయానికి చికిత్స కోసం అమీర్ పేటలో అపోలో స్పెక్ట్రా హస్పిటల్లో ఇటీవల చేరాను. జులై 20 నుంచి నేటి వరకు అన్ని రకాల పరీక్షలు, చికిత్సలు తీసుకుంటూ కుదుట పదుతున్నాను. వైద్య నిపుణుల నిరంతర పర్యవేక్షణలో వైద్యం అందుతున్నది. పూర్తి ఆరోగ్యంతో కోలుకొని తిరిగి మీ మధ్యకు వచ్చి సాంస్కృతిక ఉద్యమం తిరిగి ప్రారంభించి, ప్రజల రుణం తీర్చుకుంటానని ప్రజల సాక్షిగా మాట ఇస్తున్నాను. ఇట్లు ప్రజా గాయకుడు మీ గద్దర్ అని జులై 31న మీడియాకు చివరిసారిగా బహిరంగ లేఖ పంపారు.

Congress Parliamentary Party

Sonia Gandhi
Chairperson

Phone : 23014481

August 7, 2023

Dear Smt Vimla Rao,

I am deeply saddened to learn about the passing of your beloved husband, 'Gaddar' Gummadi Vittal Rao.

Gaddar played a pivotal role in using art and culture as a means of expression to bring attention to the struggles of the marginalized and oppressed in society. His dedication to raising awareness about people's issues through his music and his unwavering commitment to his beliefs and ideals was evident throughout his life's journey.

Your support and strength were instrumental in his endeavours, and his legacy will undoubtedly live on through you and your children. My thoughts and prayers are with you and your family at this difficult time. Please accept my heartfelt condolences on this profound loss.

Yours sincerely,

Smt Vimla Rao
w/o late 'Gaddar' Gummadi Vittal Rao
Bhudevi Nagar, Venkatapuram
Alwal, Beside Pochamma Temple
Hyderabad – 500 015

10, Janpath, New Delhi - 110 011

కాంగ్రెస్ పార్టీ వైర్ పర్సన్ లీమటి సోనియా గాంధీ
గద్దర్ భార్య విషుల రావుకు ఆగస్టు 7న రాసిన లేఖ

అధికార లాంఘనాలతో అంత్యక్రియలు..

తెలంగాణ గాయకుడు, ప్రజాయుద్ధనౌక గద్దర్ (74) ఆగస్టు 6న ఆదివారం తుదిశ్వాస విధివిన అనంతరం ప్రజల సందర్భాన్నాం తైరురాబాద్లోని ఎల్లి స్టేడియంలో పారీవ దేహస్నే ఉంచారు. సోమవారం మధ్యాహ్నం 40ంతిమ యాత్రగా అల్ఫాలోని ఆయన ఇంటికి తీసుకెళ్లారు. ఆ తర్వాత మహాబోధి సూర్య గ్రోండ్లో ప్రభుత్వ అధికారిక లాంఘనాలతో ఆయన అంత్యక్రియలు జరిగాయి. ఈ అంతిమ యాత్రకి పెద్ద ఎత్తున ఆయన అభిమానులు, ఉద్యమకారులు, గాయకులు, వివిధ పారీల నాయకులు తరలి వచ్చారు. రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ అల్వార్లోని గద్దర్ నివాసానికి వచ్చి.. ఆయనకు నివాళులు అర్పించారు. చివరిసారిగా గద్దర్ను చూసిన అశేష ప్రజానీకం తీవ్ర ఆవేదనకు గరయారు.

వివిధ రాజకీయ పారీల నాయకులు, ప్రముఖులు, ఉద్యమ నాయకులు, అభిమానులు ఆయనకు నివాళులు అర్పించారు.

- ఎసిక. శ్రీహరి

m : 9849930145

e : ackvs08@gmail.com

గంగాజమున తెహజీబ్-ఉర్రూ ప్రభావం

స్వాతంత్ర్యం తరువాత ఈ మహానగర జీవితం మీద విస్తరంగా పాటలు రాసిన మహాకవి గద్దర్. కార్యకులు, కష్టజీవులే కాకుండా మహిళల జీవితాన్ని వారి సంఘర్షను, పోరాటాలను, ఉద్యమాలను తన పాటలలో వ్యక్తం చేసి తమ హక్కుల సాధనకు ఉద్యమించాలని పిలుపునిచ్చిన కవి గద్దర్. ఇంతే కాకుండా ఈ నగరంలో తరతరాలుగా వస్తున్న సెక్కులల్స్ విలువలకు, గంగా-జమునా తహజీబ్(జీవన విధానం)కు కట్టబడి ఆ విలువలను తన పాటలలో వ్యక్తం చేసి నిరంతరం ప్రచారంలో పెట్టిన మహాకవి గద్దర్. ఆయన ఆగస్టు 6న కాలం చేసినందుకు నివాళిగా ఈ వ్యాసం.

ప్రైదరాబాద్ మీద రాసిన పాటలు స్థానికంగా శతాబ్దాల తరబడి కొనసాగుతున్న గంగా జమున తెహజీబ్ ను తలిపిస్తుంది. ఇక్కా తోక్కే రహీమన్న పాటలో జమాంగీర్ పీర్ పండగ ప్రస్తుతవన వస్తుంది. ఈ దర్శా పూర్వపు మహాబూబ్ నగర్ జిల్లా ప్రాదురుగ్గర్ దగ్గరలో ఉంటుంది. ఈ దర్శా గురించి ప్రస్తావించాలంటే ప్రైదరాబాద్ స్థానిక జీవనరీతి గురించి, విశ్వాసాల గురించి లోతైన పరిచయం ఉండాలి. ఇయ్యాల రేపంట, లప్పుర్ బోనాలంట అన్న పాటలో ఎర్రబోనం తీఢాం పిల్లుల్, గొర్రెపిల్లను కోఢాం పిల్లుల్ అనే చరణం ఉంటుంది. బోనాల పండుగ సామాన్యులైన జంటనగరాల కష్టజీవులు అమ్మవారికి వాటిని అరమివ్వడం ఒక రివాజు. ఆయన పాటలలో ఈ తరపు వ్యక్తిగతిలు రావడం ఆయన నిత్యం ప్రజలలో ఉండడం ఒక కట్టతే మరొకటి ఆయన వ్యక్తిత్వంలోని మానవీయ కోణం. అందులో ప్రజల విశ్వాసాలను గౌరవించాలన్న ఒక విలువ. లప్పుర్ బోనాలలో గొర్రెపిల్ల అయినా జపింగీర్ పీర్ దర్శాను ప్రస్తావించడమనేది అనుకోకుండా జరిగింది కాదు. పోరాటం వల్లే అన్న హక్కులు నమకూరుతాయని చెప్పడానికి ఆయన ప్రతీకిను తీసుకోవడమైంది. నిత్యం దర్శాను దర్శించుకుని అరాధించే ప్రజలలో ముస్లింలతో పాటు తెలంగాణ వాళ్లు వేలాది మంది ఉంటారు. జంటనగరాలు, రంగారెడ్డి జిల్లా, పొలమూరు, నల్గొండ ప్రజలు వీరిలో అత్యధికరు. అదే విధంగా కంపెనీ కూలోడా పాటలో చార్మినార్ (విఎస్టీ ఫాక్టరీ, చార్మినార్ బీడీలను తయారీ పరిప్రమ) చాండ్మీమియను సలాహాయి అని పలకరించి బాల్బచ్చా అచ్చా ప్రో అంటాడు. “ముస్లింలం మేం బాబు” అన్న పాట పట్టణ ప్రాంతాలలో వారి దుస్సితిని సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితుల కోణంలోంచి చూసి ఈ పాటలో వాఖ్యానిస్తాడు. ఆయన వాఖ్యానం చాలా క్లుపుచే అయినా వారిజీవితపు సంఘర్షణలో చోటు చేసుకున్న వాస్తవికతకు అధ్యం పడుతుంది. స్వాతంత్ర్యాను సిద్ధించిన తర్వాత నవాబీ జీవితం నుంచి వారి పతనం మొదలై చివరంకి రోడ్డుపొంటి చిన్న వ్యాపారులుగా మారి నిత్యం పేదరికంలో కొట్టుమిట్టాడే వారి పరిస్థితిని ఎంతో మానవీయ కోణంతో చిత్రించాడు. ముస్లింల దుస్సితిని సచార్ కమిటీ గుర్తించక ముందే గద్దర్ వారి సమాజం ఆర్థికంగా చాలా దిగొఱి పోదాన్ని చిత్రించింది. దైతుల దుస్సితి మీద వరిచేలు, వ్యవసాయ కూటి మీద “సిరిమల్లె చెట్టుకింద లచ్చుమెయ్యా, మాదిగల దుస్సితి మీద

“ఎలరో ఈ మాదిగ బతుకు” అన్న పాటలయితే ఎంతటి మమేకత్వంతో రాశాడో అంతే మమేకత్వంతో, ఆర్థితో రాసిన పాటిది.

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య రంగంలో మరో అర్దదైన ఘనత సాధించిన కవి గద్దర్. కవితా చంధస్సులోని ప్రతి ప్రతీక, పొందిక కుదిరి వ్యక్తికరణలో ఉర్రూ గజల్, పర్రియన్ రుబాయీత్ లక్ష్మణులను సంతరించుకున్నాయి. ఈ కారణం వల్లే ఆయన పాటలు సులభంగా పాడుడానికి అనుపుగా ఉంటాయి. ఇంగ్లీషు చంధస్సు మీటర్లో రాసిన సానెట్స్ ఏవైనా చదువు కోవడానికి పాడుకోవడానికి వీలుగా ఉంటాయి. ఉర్రూకు చెందిన గజల్, మర్మియా, నజమ్, వీదైనా చదువడానికి, పాడుకోవడానికి వీలుగా ఉంటాయి. పైకి చదువడానికి కూడా ట్రోతలను అలరించడానికి. విమలక్క స్వర్పక్క, లాల్ససలామ్ అన్న పాటలను ఆయన వ్యక్తిత్వాలోతులను, అంతరంగపు ఆప్తిక చలనాలను, పట్టి చూపే అపరూపమైన విపాద గీతాలవి. కన్విలీని తెప్పించే జీవన విషాదం మీద రాసిన కవలు చాలా అరుదు. ఆడవాళ్ల మీద రాసిన గద్దర్ పాటలలో విషాదం మనేది అంతర్లేనంగా ఉంటుంది చివరికి ఎంతటి బాధనైనా అధిగమించాలన్న ప్రతిపాదనతో చాలా సహజంగా వస్తుంది. ఇంతేకాదు తెలంగాణ తెలుగు భాష ప్రభావంతోనే దకని పుట్టింది. కటీ కుతుబ్ఖానుంచి మొదలు పెడితే 17వ శతాబ్దంలో పుట్టిన సులేమాన్ కతీబ్ సుంచి సులేమాన్ ఆరిబ్ సర్వర్ దండా జోర్ వరకు ఉర్రూ భాషా సంప్రదాయాలపై తెలుగు అభివృక్షి ప్రభావం ఉన్నది. తెలంగాణ తెలుగుది ఉజ్జ్వల చరిత్ర. దీనికి గొప్ప ప్రతినిధి గద్దర్. సీనియర్ కవులలో మహాకవి కాళోజీ నారాయణరావు, నారాయణ రెడ్డి నిలస్తారు. ఈ ముగ్గురూ ఉర్రూ ప్రభావంలో ఉన్న వారే. అందుక వారి రచనలే సాక్ష్యం. మనిషి ఎవరైనా కావచ్చు, అతని అంతరంగపు, లోతులలో పుట్టుకొచ్చే భావసంచలనాలకు, వ్యక్తికర జీచే సొలభ్యం ఉర్రూ సాహిత్య చరిత్రకారులంతా రాసి ఉన్నారు. అటువంటి ఉత్సవమైన భాష సంప్రదాయాలు ఉన్న తెలంగాణలో గద్దర్ వంటి కవి అవిర్పించడం యాధృచ్ఛికం అనుకోకూడదు.

తన కవితలలో ఆయన వాడిన ప్రతీకలు ఉర్రూ గజళళలో కనిపిస్తాయి. దకని కావచ్చు, ఉర్రూ కావచ్చు, దక్కణాది భాషా సంస్కృతులకు కేంద్రంగా మనడంతో రూపు దిద్దుకున్నాపై కారణాలు మాత్రం స్థానికమైనవే. గద్దర్ ప్రస్తావించిన జపింగీర్ బాబా ఈ దకని సూఫీయాగులకు చెందిన పరంరకు చెందినవారే. 15వ శతాబ్దంలో అచ్చ తెనుగు సంప్రదాయం, వేమన రామదాసు రూపు దిద్దిన తత్పవకితా సంప్రదాయం భాషగా దకనిని, కవితా రూపమైన గజల్ని విశేషంగా ప్రభావితం చేసింది. ముష్యయా, గజల్ ప్రక్రియ పుట్టింది ప్రైదరాబాద్ లోనే అనే వాడన ఉన్నది. భజనమండల ఈ సంప్రదాయానికి ముష్యయా ప్రక్రియకు దగ్గర సంబంధాలు ఉన్నాయి. దకని సూఫీ యోగులు స్థానిక ప్రజలు నెరిపిన సంబంధాలలో క్రమంగా దకనిని అందులో తత్పవకితకు ప్రతిస్పందనగా గజల్ రూపు దిద్దుకున్నది. గద్దర్ రాసిన సిరిమల్లె, అమ్మా తెలంగాణమా,

మదనా సుందరి, గంగమ్మ స్వతి గీతాలలో పాదుకును అభిష్వక్తి ఉర్దూ గజల్ కవితారీతిని తలపించడంలో ఆశ్చర్యంలో లేదు. ఉమ్మడి పొలమూరుకు చెందిన కవి అహ్మదుదీధిన్ ఉర్దూ గజల్ను పోలిన అనేక గీతాలుగా రాశాడు. అవి తత్క్వగీతాలుగా ప్రచారంలో ఉన్నాయి. తెలుగుబాపలో ఆయన రాసిన ఈ గీతాలను చూసి తత్క్వకవిత పరిశోధకుడు భాస్కర్ యోగి తొలి తెలుగు గజల్ రచయితని అభిప్రాయపడ్డాడు దక్కనీ భాపకు గజల్కు ప్రాణం పోసిన తత్క్వకవిత సంప్రదాయంలో వుట్టి పెరిగిన గద్దర్కు అది వారసత్వంగా సంక్రమించింది.

తత్క్వాల తరబడి తెలంగాణ సామాన్యాన్ని నడిపించిన అచల చింతనతో రూపు దిద్దుకున్న తాత్క్విక కవితా సంప్రదాయంలో పుట్టిపెరిగినందు వల్ల కావచ్చ ఆయన కవితాభిష్వక్తిలో ప్రతిఫలించిన అడవి, జీవరాశి . ఆయన పుట్టిన తెలంగాణకు, చారిత్రిక భూమికకు ఏమైనా సంబంధం ఉన్నదా?.. అన్నది ఒక ప్రశ్న మనసా అన్న కవిత కవిగానేకాదు ఆయన వ్యక్తిత్వంలోతులను, అంతరంగపు ఆత్మికవలనాలను పట్టి చూపే అపురూపమైన రచన. చాల్చిపై చాలా గొప్పగా రాసిన కవులు అరుదే. మనసా అన్న మకుటంతో తత్క్వకవులు అనేకంగా రాశాడు. గద్దర్ కవిత నిండా పరుచుకున్న ప్రతీకలలో రెండు ముఖ్యమైనవి. కన్నీరు, పోరాటం ముఖ్యమైనవి. ఆయనది ప్రధానంగా ట్రీ మనసు. దీనివల్లే కావచ్చ వారి జీవితంలో అడుగుడున పొడుసూపే కన్నీలైని దర్శంచ గలిగాడు. ఉర్దూ కవులలో మాత్రమే కన్నీరు అనేది ప్రతీకగా కనిపిస్తుంది. దీనినే ఉర్దూ కవులు ఆప్ట్ అని పిలుస్తారు. ఉర్దూ కవితా రంగాన గాలిబ్ తర్వాత ఫానీ బిదాయినీ చాలా ప్రముఖుడు. అంతటి వాడన్నది కూడ ఒక వాదన ఉన్నది. తెలుగులో ఈ విషయాన్ని స్వయంగా రాశాడు.

**“మేరే అష్ట్ హమ్ దమ్ క్యూ కప్పూ
బ్హో గయేతో పానీ హై ట్రైర్ గయేతో అంగారే హై” అని అంటారు
“ప్రియతమా ఏమని చెప్పాలి నా కన్నీలైపై
ఆగిపోతే అగ్నికుండం కారిపోతే జలకణం”**

అదే విధంగా మరాలీ మహాకవి, సంస్కృత సానేగురూజీ కూడా కన్నీలైపై కవిత రాశారు. దానినే తెలుగులోకి మహాకవి కాళోజీ తెలుగులోకి తెచ్చారు. తెలంగాణిలోని మెదక్ జిల్లాలో పుట్టి ఉర్దూ సాహిత్య రంగాన దేశప్యాత్తంగా పేరుగాంచిన ఉర్దూ విప్లవకవి మక్కూం కూడ తన ప్రసిద్ధ కవిత “ఇంతేజార్” కన్నీలైతోనే మొదలు పెడతారు. ఈ తరపో అభిష్వక్తి ఉర్దూ కవులలో చూస్తాం. మానవీయ ప్రతిస్పందనలు ఉర్దూలోనైతే మహాకవి గాలీబ్, బహదుర్ షా జాఫర్లలో చూస్తాం.

రుబాయెత్ లక్ష్మణులున్న కవితా చరణాల సహా కథా (అయి వ్యక్తుల జీవినం ప్రతిఫలించే) కవితలో గజల్ను పోలిన పోలిన చరణాల అభిష్వక్తి రూపాలు, వ్యక్తికరణలు అనేకం కనిపిస్తాయి. వారివలే వ్యక్తికరణలో అంతర్గత లయను, వస్తువును దృశ్యంగా రూపుకట్టడం

బాగా సాధించిన కవి గద్దర్. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాహిత్య సాంస్కృతిక ఉద్యమ సందర్భంగా వెలువడిన ఉద్యమ కవితా సంకలనం తెలంగాణ విముక్తి కవిత - చిత్ర - శిల్ప - కళా ఉద్యమ సంచికలో ఈ తరపో కవిత రచన చూడ వచ్చు. ప్రత్యేకమైన శర్ధతో సంచికును సంపాదకుడు సామిడి జగన్ రెడ్డి తీర్చి దిద్దుడం వల్ల ఆ సంచిక రూపు దిద్దుకున్నది.

గతకాలపు తెలంగాణ కవులలో వాసమామలై వరదాచార్యులు (రైతురాజ్యం) రచనలలో, మనతరం మహాకవి సినారాయణ రెడ్డి (బుతువక్తం, జలపాతం) కావ్యాలు రాశారు. ఈ కవులలో ఉర్దూ ప్రభావిత వ్యక్తికరణలు అనేకం కనిపిస్తాయి. 1969 తిరుగుబాటునే తీసుకుంటే దాని పూర్వార్థంగంలో రుబాయెత్ను పోలిన వ్యక్తికరణ రూపాలను విరివిగా ప్రయోగించింది సినారె. తెలుగులో ఎంతటి సాధికారికంగా రాయగలరో ఉర్దూలో కూడా అంతే సాధికారికంగా రాయగల మహాకవి ఆయన. అయితే గద్దర్కు ఉర్దూ రచన, కవిత సంప్రదాయాలతో ప్రగాఢ పరిచయం తగు మాత్రంగా ఉన్నది.

లేనట్టుయితే కవ్వాల్ ప్రక్రియలో ఒక రచన చేసేవారు కాదు. ఉర్దూ గజల్ను ప్రభావితం చేసిన తత్క్వకవిత సంప్రదాయంలో పుట్టి పెరిగిన వ్యక్తి గనుక ఆయనలో ఉర్దూను పోలిన అభిష్వక్తి, వ్యక్తికరణ విశేషాలు, ప్రతీకలు, భావనలు పొదు కొనడం విశేషమేమీ కాదు. ఇక్కడ గమనించ వలిన విషయేమేమిటంబే ఆయన కవితాపాదాల నడకలో దఙ్కారికే విశేషమైనవి తెలంగాణ హిందూస్తానీ సంగీత సంప్రదాయం ఉండడం చూడవచ్చ. ఆయన తండ్రి, తనతో సహా ఈ సంప్రదాయంతో లోతైన పరిచయం ఉన్న వారే (గద్దర్తో ఇష్టేష్టోష్టో), మనసా, దచ్చన్న దారిలో వంటి రచనలలో కనిపించే జీవన విధానం ఉర్దూ గజల్ గీతాలలో కనిపిస్తుంది. “మనసా” కవిత చాలా గొప్ప రచన. ఉర్దూలో ఈ తరపో కవిత రాసిన వారిలో మన తెలంగాణకే చెందిన మహాకవి మక్కూం మొహినుద్దిన్ ఉన్నారు. జాతే జాతే కార్యాన్ బన్తే గయా అన్న ఆయన పేర్ ఇందులో భాగమే.

అది భారతదేశంలోనే ఉర్దూ భాషా ప్రేమికులను ప్రభావితం చేసింది. అంత్యాప్రసాలను కూరిస్తే చాలు ఉర్దూ గజల్ అనుకోవడం ఉమ్మడి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు చెందిన కోస్తా కవులు అనుకోవడం పరిపాటి. వారికి ఉర్దూయే కాదు హిందీతో కూడా ప్రవేశం తక్కువ అంతంత మాత్రమే. ఉన్న హిందీ తర్వాతులకు పరిచయమయ్యారు. ఉర్దూ వచ్చిన వాత్సల్య నామ మాత్రమే. హిందీ వచ్చిన వాత్సల్య అందులో భాగా పాండిత్యం సంపాదించిన వాత్సల్య గతంలో వెప్పుకోతగ్గ స్థాయిలో ఉండే వాత్సల్య. ఈ కారణం వల్ల కావచ్చ అక్కడికే చెందిన కుందుర్తి పచన కవిత పేరుతో దీనిని బాగా ప్రచారంలో పెట్టారు. దిగంబరకవులు రంగంలోకి రాగానే ఆయన ప్రచారంలోపెట్టిన అంత్య ప్రాసలకు అంత్యక్రియలు జరిగిపోయాయి. ఆయన ఊసు లేకుండా పోయారు.

- సామిడి జగన్ రెడ్డి, m : 8000632551
e:samidi.jagan@gmail.com

ఇంజనీర్, దార్శనికుడు

సర్ మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరాయ

15 సెప్టెంబర్ సర్ మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరాయ జన్మదినం. ఈ తేదీని దేశ వ్యాప్తంగా “ఇంజనీర్ డే”గా జరుపుకుంటారు. భారత రత్న పురస్కారం పొందిన మొట్ట మొదటి ఇంజనీర్. భారత రత్న పురస్కారం పొందిన రెండవ ఇంజనీర్ ఎఫిజె అబ్బల్ కలాం. మోక్షగుండం గారు సివిల్ ఇంజనీర్ అయితే అబ్బల్ కలాం గారు ఏరోనాటికల్ ఇంజనీర్. విశ్వేశ్వరాయ గారికి భారత రత్న పురస్కారం 1955లో ప్రధానం చేసింది భారత ప్రభుత్వం. 42 సంవత్సరాల తర్వాత 1997లో ఇంజనీర్ అబ్బల్ కలాం గారు భారతరత్న పురస్కారం పొందినారు. విశ్వేశ్వరాయ నీతి నిజాయాతీల గురించి ప్రచారంలో ఉన్న ఒక కథను ప్రస్తావించుకోవలసిన అవసరం ఉన్నది.

నీతి, నిజాయాతీకి నిలువెత్తు ప్రతి రూపం :

1861లో మైసూర్ రాష్ట్రం కోలార్ జిల్లా, చిక్కబళ్ళాపుర్ తాలూకా మదైనహళ్లి గ్రామంలో త్రేనివాస శాస్త్రి, వెంకట లక్ష్మణ్ దంపతులకు జన్మించాడు ఎం వి. 1881లో బంగళారు సెంట్రల్ కాలేజీ నుంచి బి ఏ వట్టా, 1883లో ముంబాంగు విశ్వవిద్యాలయానికి అనుబంధంగా ఉన్న మానా ఇంజనీరింగ్ కళాశాల నుంచి ఇంజనీరింగ్ పట్టా, 1884 ఫిబ్రవరి నెలలో బొంబాయి ప్రభుత్వ ప్రజా పనుల శాఖలో అనిస్టిట్ ఇంజనీరుగా నియామకం, 1907లో బొంబాయి ప్రజా పనుల శాఖలో సూపరింటెండింగ్ ఇంజనీరుగా పదాన్ని, 1909లో మైసూర్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో చీఫ్ ఇంజనీరుగా నియామకం, 1912లో మైసూర్ రాష్ట్ర దివాన్ గా నియామకం, 1951 లో “నా వృత్తి జీవితానుభవాలు” (Memoirs of My Working Life) స్వీయ చరిత్ర పుస్తక ప్రచురణ, 1955 లో భారత ప్రభుత్వంచే దేశ అత్యన్త శార పురస్కారం “భారత రత్న” ప్రధానం, 1961 లో సెప్టెంబర్ 15 న నూరవ జన్మదిన ఉత్సవాలు, భారత ప్రభుత్వంచే ఆయన బొమ్మతో పోస్టల్ స్టాంప్, First Day Cover విడుదల, 1962 ఏప్రిల్ 14 న బంగళారులో మరణం.. ఇప్పీ ఎం వి జీవితంలో ప్రధాన ఘట్టాలు.

చీఫ్ ఇంజనీర్గా పదవీ విరమణ తర్వాత ఆయనను మైసూర్ సంస్థానానికి దీవాన్ గా రమ్మని మైసూర్ రాజు ఆప్యోసం పంపాడు.

దీవాన్ అంటే ప్రధానమంత్రి స్థాయి పదవి. ఆ పదవిని స్వీకరించే ముందు ఆయన తన బంధువులు, స్నేహితులు, సన్మిహితులు అందరినీ పిలచి “మైసూర్ రాజు వారు దీవాన్ పదవిని స్వీకరించాలా వద్దా అన్న విషయంలో సలహా కోసం మీ అందరినీ పిలిచాను” అన్నాడు. అందరూ ముక్త కంఠం తో స్వీకరించాలి అని చెప్పారు. “దీవాన్ గా నేను ఎటువంటి పక్షపాతం లేకుండా ప్రజలకు సేవలు అందించాలి. అటువంటి దీవాన్ పదవిని స్వీకరించాలంటే మీరు నాకు ఒక హమీజ్వాలి..” ఈ పని చేసి పెట్టమని, ఆ పని చేసి పెట్టమని, ఉద్యోగాలు ఇప్పించమని, కాంట్రాక్టులు ఇప్పించమని నా వద్ద పైరవీలు చేయమని హమీ ఇస్తే తప్ప నేను ఆ పదవిని స్వీకరించలేను.” అన్నాడు. పైరవీలు చేయమని వారి వద్ద హమీ తీసుకొని మైసూర్ దీవాన్ పదవిని అంగీకరించాడు మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరాయ. ఇది ఆయన నిజాయాతీకి అడ్డం పట్టే సంఘటన. ఆయన తన వ్యక్తిగత పనుల కోసం ప్రభుత్వం కల్పించిన ఏ సాకర్యాలను వాడే వాడు కాదట. ఒకసారి క్యాంపిలో ఉన్నప్పుడు ప్రభుత్వ పని ముగిసిన తర్వాత తన రాత పని కోసం వినియోగించే కొవ్వుతీవి కూడా ఆయన న్యంత దబ్బుతో తెప్పించుకున్నాడట.

దీవాన్గా విశ్వేశ్వరాయ :

ఇక.. దీవాన్గా మైసూర్ సంస్థాన అభివృద్ధికి విశ్వేశ్వరాయ అమలు చేసిన ప్రణాళికలు ఎన్నో ఆయన దీవాన్ గా ఉన్న కాలంలో మైసూర్ సంస్థానం అభివృద్ధి పథంలో దూసుకు పోయింది. అందుకే ఆయనను ఆధునిక మైసూర్ రూప శిల్పిగా భావిస్తారు. అందుకు మైసూర్ రాజు కృష్ణరాజు వ్యాపారాల వారు ఆయనకు అన్నీ విధాలా సహకరించాడు. విశ్వేశ్వరాయ స్వీయ దార్శనికుడు, ఆర్థికవేత్త కావడంతో వ్యవసాయాభివృద్ధికి, పారిశ్రామికాభివృద్ధికి, విద్యాభివృద్ధికి మైసూర్ సంస్థానంలో అనేక పథకాలు రూపొందించి అమలు చేసినాడు. మైసూర్ సంస్థానంలో వ్యవసాయాభివృద్ధికి కావేరీ నదిపై ఆయన నిర్మించిన కృష్ణరాజు సాగర్ ప్రాజెక్టును ప్రతిపాదించి స్వీయ పర్యవేక్షణలో పూర్తి చేయించినాడు. ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం దేశంలో అనేక భారీ ప్రాజెక్టుల రూపకల్పనకు

దోహదం చేసింది. ఈ డ్యూం కింద ప్రపంచ ప్రభ్యాతి గాంచిన బృందావన్ గార్డెన్స్ కూడా ఏర్పాటు అయ్యంది. మైసూర్ సంస్థానంలోనే కాదు దేశంలోనే ఈ ప్రదేశం ఒక ప్రభ్యాత టూరిస్ట్ డిస్ట్రిక్ట్ గా మారింది. నినిమా ఘాటింగ్ లు విస్తృతంగా జరిగాయి. ఇప్పటికీ జరుగుతున్నాయి. పారిశామికాభి వృద్ధిలో భాగంగా

ఆయన మైసూర్ సోవ్ ఫ్యాక్టరీ స్థాపించి మైసూర్ సాండల్ నబ్బులు ఉత్త్రత్తు ప్రారంభించారు. కర్ణాటక అడవులలో చందనపు వృక్షాలు విపరీతంగా పెరుగుతాయి. ఆ వృక్ష సంపద ఆధారంగా సబ్బులతో పొటు అనేక చందనపు ఉత్తుత్తులను కూడా ప్రోత్సహించాడు. ఇన్నేళ్ళ తర్వాత కూడా మైసూర్ సాండల్ నబ్బులు విదేశీ సబ్బుల పోటీని తట్టుకొని అత్యధిక ప్రజాదరణ పొందిన సబ్బులుగా నిలచి ఉన్నాయి. భద్రావతి వద్ద పరన్ & స్టీల్ వర్షు పేరిట ఆయన స్థాపించిన స్టీల్ ఫ్యాక్టరీ తర్వాతి స్టీల్ అధారిటీ అఫ్ ఇండియా వారిచే విశేష్యరాయ ఐరస్ & స్టీల్ లిమిటెడ్ గా మారి వేలాది మందికి ఉపాధి అవకాశాలను కల్పించింది. మైసూర్ చక్కర ఫ్యాక్టరీ, స్టీల్ బ్యాంక్ అఫ్ మైసూర్, మైసూర్ ఛాంబర్ అఫ్ కామర్స్‌లు కూడా మౌక్కగుండం వారు స్థాపించినవే. మైసూర్ సంస్థానంలో విశ్వవిధ్యాదికి ఆయన చేసిన దోహదం వెలకట్టలేనిది. 1916లో మైసూర్ విశ్వవిధ్యాలయం (ఆ తర్వాతనే ఉన్నైనియా విశ్వవిధ్యాలయం ప్రాదురాబాద్ సంస్థానంలో 1919లో ఏర్పాటు అయ్యంది), బెంగళూరులో ప్రభుత్వ ఇంజనీరింగ్ కళాశాల, మైసూరులో చామరాజేంద్ర వృత్తి విద్యా కళాశాల తదితర విద్యా సంస్థలను ప్రారంభించాడు. 1916లో ఏర్పాటు అంఱ మైసూర్ విశ్వవిధ్యాలయం ఆనాటి రాజ సంస్థానాల్లో వెలసిన మొదటి విశ్వవిధ్యాలయం. ఈ సంగతులన్నీ తన స్వీయ చరిత్ర “నా వృత్తి జీవితపు జ్ఞావకాలు (Memoirs of my working life)”లో పొందుపరచాడు.

మౌక్కగుండం రచనలు :

విశేష్యరాయ దార్శనికతకు ఆయన రచించిన గ్రంథాలే నిదర్శనంగా నిలుస్తాయి.

ఆయన రచించిన గ్రంథాలయ

విపరాలు :

1. Reconstructing India (1920)
2. Rural Industrialization in India (1931)
3. Unemployment in India -- Its causes and Cures (1934)
4. Planned Economy for India (1934)
5. Nation Building : A Five Year Plan

దీవాన్గా ఎంవి

- for the Provinces (1937)
6. District Development Scheme (1939)
7. Prosperity through Industries (1942)
8. Village Industrialization (1942)

9. Memoirs of my working life (1951)

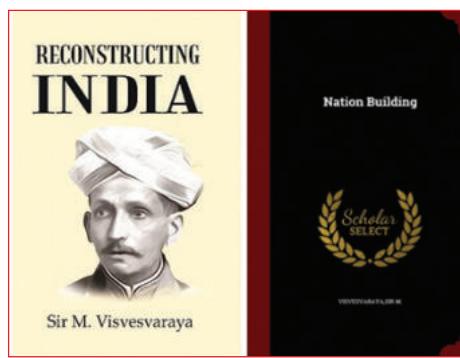
తన రచనలతో స్యూతంత్రియానికి పూర్వమే ఆయన దేశ వ్యాప్తంగా మేధావిగా, దార్శనికుడిగా గుర్తింపు పొందినాడు. 1938 లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ “నేపసల్ ప్లానింగ్ కమిటీని” ఏర్పాటు చేసింది. అప్పుడు సుభాష్ చంద్ర భోస్ భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడిగా ఉన్నారు. ఆ కమిటీకి అధ్యక్షుడిగా ఎవరిని నియమించాలి అన్న చర్చ జరిగినప్పుడు అందరి చూపులు ఎం వి పైనే ఉన్నాయి. ఎందుకంటే ఆనాటికే ఆయన దేశాభివృద్ధికి సంబంధించిన ఐదు ముఖ్యమైన పుస్తకాలు ప్రచురించి ఉన్నాడు. ఒక మేధావిగా, ఉన్నత శ్రేణి ఆలోచనాపరుదిగా అప్పటికే పేరుగాంచిన ఎంవి, నేపసల్ ప్లానింగ్ కమిటీకి

అధ్యక్షుడిగా ఎన్నిక కావడానికి అన్ని అర్థాతలు కలిగి ఉన్నాడు. అయితే ఆ కమిటీ కాంగ్రెస్ పార్టీ ఏర్పాటు చేసింది కనుక పార్టీలో మేధావిగా, రచయితగా, దేశ రాజకీయ రంగంలో పరపతి కలిగిన నాయకుడిగా గుర్తింపు ఉన్న జవహర్ లాల్ సెప్రూం వైపే పార్టీ వర్గాలు మొగ్గు చూపాంఱి. అంఱ ఎం వి కూడా కమిటి నభ్యానిగా ఎన్నిక య్యాడు. విశేష్యరాయ పదవిలో ఉన్నప్పుడు, పదవుల్లో లేనప్పుడు అనేక కమిటీలో అధ్యక్షుడిగా లేదా సభ్యుడిగా పని చేసి ఆయన దేశం ఎదుర్కొన్న అనేక సమస్యలకు పరిష్కారాలు సూచించిన మేధావి. ఈ సంగతులు కూడా ఈ స్వీయ చరిత్రలో ఆయన ప్రస్తావించినారు.

ఎంవి 1955లో భారత రత్న పురస్కార ప్రదానం

స్యూతంత్రియానికి పూర్వం నుండి నెప్రూంకి మౌక్కగుండం అంటే అప్పారమైన గౌరవం. ఆయన ప్రధానమంత్రిగా బాధ్యతలు స్పీకరించిన తర్వాత 1954లో భారత రత్న పురస్కారాలు ఇప్పడం ప్రారంభమయింది. రెండో సంవత్సరమే అంటే 1955 లోనే నెప్రూం విశేష్యరాయను భారత రత్న పురస్కారానికి ఎంపిక చేసినాడు. అది ఉచితం కాలంలో ఒక లెజెండ్. నీతి నిజాయితికి మారుపేరైన ఒక ఇంజనీర్గా, ఆలోచనాపరుదిగా, మార్ధదర్శకుడిగా ఆయన ఈ దేశానికి అందించిన సేవలకు గుర్తింపుగా ఆయనకు ఈ పురస్కారం దక్కింది. అందుకు ఈ దేశంలోని ఇంజనీర్లు అందరికీ ఎంతో గుర్తుకారణం. అందుకే ఆయన జన్మ దినాన్ని (15 సెప్టెంబర్) జాతీయ స్థాయిలో “ఇంజనీర్స్ డే”గా జరుపుకుంటున్నారు.

మౌక్కగుండం రాసిన లేభలకు ప్రధాన విపరాలకు ఎంపిక చేసినాడు. అది ఉచితం కాలంలో ఒక లెజెండ్. నీతి నిజాయితికి మారుపేరైన ఒక ఇంజనీర్గా, ఆలోచనాపరుదిగా, మార్ధదర్శకుడిగా ఆయన ఈ దేశానికి అందించిన సేవలకు గుర్తింపుగా ఆయనకు ఈ పురస్కారం దక్కింది. అందుకు ఈ దేశంలోని ఇంజనీర్లు అందరికీ ఎంతో గుర్తుకారణం. అందుకే ఆయన జన్మ దినాన్ని (15 సెప్టెంబర్) జాతీయ స్థాయిలో “ఇంజనీర్స్ డే”గా జరుపుకుంటున్నారు.

ఎంవితో ప్రధానమంత్రి నెప్రూ

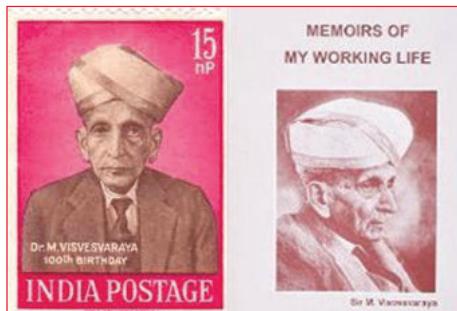
ఎంవికి 1955లో భారత రత్న పురస్కార ప్రదానం

మంత్రికి నెప్రూ వ్యక్తిగతంగా స్పందించేవారు. నెప్రూ విధానాలను ఎంత నొప్పిగా విమర్శించినా విశేష్యరాయపై నెప్రూకి ఉన్న గౌరవం ఏ మాత్రం తగ్గలేదు. అయిన సలహోలు సూచనలు చాలా మట్టుకు అమలు పరచేవాడు. వీలు కాకోతే అదే విషయాన్ని ఉత్తరాల్సో వినయంగా వివరిస్తూ రాసేవాడు.

సివిల్ ఇంజనీర్ గా దేశ వ్యాప్తంగా ప్రొదరాబాద్ సహా అనేక రాష్ట్రాలకు ఆయన చేసిన సేవలు ఇప్పటికే విన్నటంగా చర్చకు వచ్చాయి. ఈ సంగతులను కూడా ఆయన జీవిత చరిత్రలో రచయితలు వర్ణించి ఉన్నారు. భారత రత్నపురస్కారానికి ముందు అనేక పురస్కారాలు, అవార్డులు, అనేక విశ్వ విద్యాలయాల గౌరవ డాక్టరేట్ పట్టాలు అయినను వరించాయి. విశేష్యరాయ సూరవ జన్మ దినం సందర్భంగా భారత ప్రభుత్వం ఆయన బొమ్మతో ఒక పోస్టల్ స్టాంపును కూడా విడుదల చేసింది. జీవించి ఉండగానే ఎం వి కి ఇటువంటి గౌరవం దక్కడం విశేషం.

నగ్వ్యార్లో ఏర్పాటు చేసిన నేషనల్ ఇన్సిట్యూట్ అఫ్ టెక్నాలజీ (NIT) కి, ఆయన స్థాపించిన బెంగళారూలోని ప్రభుత్వ ఇంజనీరింగ్ కళాశాలకు ఎంవి మరణానంతరం ఆయన పేరే పెట్టారు. ఇవన్నీ ఆయన ప్రతిభకు మాత్రమే కాదు ఆయన నిజాయితికి, ఆయన జీవితంలో ఆవరించిన విలువలకు కూడా దక్కిన పురస్కారాలు. ఆయన దేశంలో ఉండే ఇంజనీర్లు అందరికీ ప్రాతఃస్నానాల్సీయుడు. ఆయన ఎప్పుడూ ఇంజనీర్లకు ఎన్ని తరాలు గడచినా సదా సూటి ప్రదాతగానే ఉంటాడు.

మోక్కగుండం విశేష్యరాయ జీవిత చరిత్రలు ఇంగ్లీష్, హిందీ సహా అన్ని భారతీయ భాషల్లో వెలువదినాయి. తెలుగులో కూడా ఆయన జీవిత చరిత్రలు అస్య అయినాయి. వాటిల్లో డా. జానుమద్ది హానుమచ్చాటి, డా. కొండవీటి మురళి, టిటి సుబ్రయ్య, వి సీతారామయ్య గార్లు రాసిన పుస్తకాలు తెలుగు పారకులకు అందుబాటులో ఉన్నాయి. అయితే 1951లో ఆయన ఇంగ్లీష్లో

రాసిన స్మీయు చరిత్ర “నా వృత్తి జీవితపు జ్ఞాపకాలు (Memoirs of my working life)” మాత్రం కనుడు భాషలో తప్ప తెలుగు సహా ఏ భారతీయ భాషలో అనువాదం కాలేదు.

ఇప్పుడు నా ద్వారా తెలుగులోకి అనువాదం కావడం సంతోషంగా ఉంది. సుధీభూతమైన వృత్తి జీవితంలో తన అనుభవాలను, తాను చేపట్టిన ప్రాజెక్టులు, తాను సాధించిన విజయాలను, భారత దేశాభిపృష్ఠకి ప్రణాళికలను, అలోచనలను ఈ పుస్తకంలో ఆయన సవివరంగా నమోదు చేసినాడు. నవ భారత నిర్మాతల్లో ఒకరైన ఇంజనీర్ దార్జినికుడు మోక్కగుండం విశేష్యరాయ స్మీయు చరిత్రను అనువదించాలని ఒక ఇంజనీర్ గా సంకల్పించాను. ఈ అనువాదాన్ని ధారావాహికంగా ప్రచురించడానికి “సంచిక” అంతర్జాల పత్రిక సంపాదకులు కస్తారి మురళీ కృష్ణ గారు అంగీకారం తెలిపినారు. 21 వారాలుగా మోక్కగుండం విశేష్యరాయ స్మీయు చరిత్ర అనువాదాన్ని “సంచిక” అంతర్జాల సాహిత్య పత్రికలో, సోషల్ మీడియాలో పారకులు చదివి ఉన్నారు. పుస్తకంగా వచ్చినప్పుడు ఒకేసారి చదువుతామని చాలా మంది మిత్రులు నాతో అన్నారు. ఒక పరిచయ వ్యాపం, ముందు మాట, 19 అధ్యాయాలతో ఈ అనువాద రచన పూర్తి చేశాను. ఈ అనువాదం నాకు కూడా సంతృప్తిని మిగిల్చింది. ఈ పుస్తకాన్ని తొలిసారిగా 2021 లో ఎం వి జన్మదినం సెప్టెంబర్ 15 కు వారం రోజుల ముందు చదివాను. ఇంజనీర్ దే రోజున భారత ఇంజనీర్ల సంస్థ, తెలంగాణ రాష్ట్ర విభాగం వారు [Institution of Engineers(India), Telangana State Center] ఏర్పాటు చేసిన సభలో ప్రసంగించడానికి తయారోతున్న క్రమంలో ఈ పుస్తకాన్ని చదపడం జరిగింది. ఈ పుస్తకం గురించి నాకు చాలా కాలంగా తెలుగు. కానీ పుస్తకాన్ని చదివే అవకాశాన్ని ఇంతకాలం తీసుకోలేకపోయాను. చదివిన అనుంతరం నాకు ఎం వి కొత్త కోణంలో ఆవిష్కరిం అయినాడు. ఆయనలో కేవలం ఒక ప్రతిభావంతుడైన ఇంజనీర్ మాత్రమే కాదు దేశాభిపృష్ఠకి, జాతి నిర్మాణానికి, ప్రణాళికా

బద్ధమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ నిర్మాణానికి ఆయన తీవ్రంగా ఆలోచించాడని, అందుకు అనితరసాధ్యంగా ప్రమించాడని తెలుసుకొని ఆశ్చర్యపోయాను. ఆయన రాసిన పుస్తకాల జాబితా చూస్తే ఆయన దృష్టి పెట్టిన కీలకాంశాలు ఇవే అని తెలుసుంది. ఈ పుస్తకం ద్వారా ఎం వి వృత్తి జీవితానికి సంబంధించిన చరిత్ర, ఆయన సమకాలీన భారత దేశ చరిత్ర (1880-1950), ఆయనతో సన్నిహితంగా మెలిగిన బ్రిటిష్ అధికారులు, స్వదేశీ నాయకుల వ్యక్తిత్వాలు కూడా తెలుస్తాయి. ఈ పుస్తకంలో ఎం వి జీవితంలోని ప్రధాన ఘట్టాలను.. జననం నుంచి మరణం దాకా కాలక్రమంలో చేర్చినాను. 19 అధ్యాయాలలో ఆయన ప్రస్తావించిన వారి ఫోటోలు, ఇతర సంబంధిత ఫోటోలను లభ్యమైనవి కూడా సందర్భాన్ని చేర్చినాను. చివరలో ఎంవి ఫోటో గ్రాలరీ కూడా చేర్చాను.

అనువాదం గురించి ఒక మాట. ఇది మక్కికి మక్కీ అనువాదం కాదు. కొన్ని సందర్భాలలో విశేష్యరాయ గారి ఇంజనీరింగ్ పరిభాషను సరళీకరించడానికి కొంత స్వేచ్ఛ తీసుకున్నాను. ఆయన రాసిన పెద్ద పెద్ద వాక్యాలను చిన్న వాక్యాల్సీకి కుదించి సరళీకృతం చేశాను. మొత్తం మీద ఎం వి గారి భావధారకు ఏ నష్టం జరగకుండా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకున్నాను. ఈ పుస్తకం వెలువడి 72 సంవత్సరాలు గడిచాయి. ఈనాటి పరిస్థితుల్లో ఆనాడు ఆయన వెలిబుచ్చిన అన్ని అభిప్రాయాలతో మనకు ఏకీ భావం ఉండకపోవచ్చు. స్వేతర్ష కనిపించవచ్చు. ఆయనకు బ్రిటిష్ అధికారుల నుంచి, మైసూర్ రాజు వారి నుంచి, ఇతర వృత్తి నిపుణుల నుంచి అందిన ప్రశంసల ఉటంకింపులను ఈ పుస్తకంలో విస్తరం పొందు పరచినాడు. అవేంటి అబద్ధాలు కావు. వాటిని పక్కన పెడితే ఆయన జీవిత కాలంలో అనేక రంగాలలో చేసిన కృషి మొత్తంగా దేశాభివృద్ధికి ఆయన పడిన తపన ఈ స్వీయ చరిత్ర “నా వృత్తి జీవితపు జ్ఞాపకాలు (Memoirs of my working life)” పుస్తకం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. ఈ స్వీయ చరిత్రలో ఎంవి కేవలం తన వృత్తి జీవితానుభవాలను మాత్రమే నమోదు చేయడానికి పరిమితం అయినాడు. తన పుట్టుక, బాల్య జీవితం, కుటుంబ జీవితం తదితర

మగడి లేకుండా ఎం వి

యూరవ్ వర్యాటనలో ఎం వి

వ్యక్తిగత జీవితాన్ని అసలే ప్రస్తావించలేదు. ఈ స్వీయ చరిత్రకు ఇది ఒక లోటు అనుకోవచ్చు. ఎంవి వృత్తి జీవితాను భావాల ఇప్పటికీ మనందరికి. ముఖ్యంగా దేశాభివృద్ధిలో పాలు పంచుకుంటున్న రాజకీయ నాయకులకు, అధికార్కు, ఇంజనీర్లకు నుండిని ఇచ్చేదే. 21 వారాలుగా సంచిక అంతర్జాల పత్రికలో ఆచ్చయిన ఈ అనువాదాన్ని పారకులు విశేషంగా ఆదరించారు. 2023 జూలై నాటికి ఈ అనువాదాన్ని పూర్తి చేసి ఆయన జన్మదినం 15 సెప్టెంబర్ నాటికి పుస్తకంగా ప్రచురించాలని నా సంకల్పం నెరవేరుతున్నందుకు సంతోషిస్తున్నాను. ఈ అనువాదాన్ని ప్రోట్సహించి ప్రచురించిన “సంచిక” సంపాదకులు శ్రీ కుస్తారి మురళీ కృష్ణ, ఉప సంపాదకులు శ్రీ సోమశంకర్ గార్డుకు వ్యాదయపూర్వక ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాను. పుస్తకానికి

సంపాదకుడిగా వ్యవహారించి అనువాదాన్ని మరొక్కసారి కూలంకషంగా చదివి అస్పష్టంగా ఉన్న కొన్ని పేరాలను మూలంతో సరిపోవ్చి మెరుగుపరచి, ఆక్సర దోషాలను సపరించి అతి తక్కువ తప్పులతో వెలువడటానికి సహకరించిన నా సహచర ఇంజనీర్, మిత్రుడు శ్రీ నల్లూ విజయ్ కుమార్కు బుఱపడి ఉంటాను.

ఇది నా మొదటి పూర్తి స్థాయి అనువాద రచన. ఎం వి విక్టోరియన్ ఇంగ్లీష్ రచనా పద్ధతిని తెలుగులోకి సరిగా దించానా లేదా అన్నది పారకులు ఎట్లాగూ అంచనా వేస్తారు. దేశాభివృద్ధికి ఇంకా మనం చేయవలసింది ఎంతో ఉన్నది. ఆ కృషిని ముందుకు కొనసాగించడానికి ఈ పుస్తకం తప్పకుండా నుండిని ఇన్నందని నముక్కుతున్నాను. మోక్కగుండం విశేష్యరాయ స్వీయ చరిత్రను పారకులు ఆదరిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

(సర్ ఎంవి స్వీయ చరిత్ర “Memoirs of My Working Life” తెలుగు అనువాదం “నా వృత్తి జీవితపు జ్ఞాపకాలు” పుస్తకానికి రాసిన ముందు మాట)

- శ్రీధర్రావ్ దేశ్పాండ్,

m : 94910 60585

e : irrigationosd@gmail.com

స్వార్థిదాయకం.. తెలుగులో తీర్పు

ఇంగ్లీష్ భాషపై అంతగా ప్రాపీష్యం లేని లేదా ఇంగ్లీష్ భాషపై ప్రాథమిక జ్ఞానం లేని సామాన్యాన్ని ఇంగ్లీషులో కోర్టులు వెలువరించిన తీర్పులను అర్థం చేసుకోవడం చాలా కషాం. స్వాతంత్యం వచ్చి ఏండ్లు గడిచినా న్యాయ పరిపాలన ఇంగ్లీషులో జరగడం, తీర్పులు ఇంగ్లీషులోనే ఉండడం కొంత బాధ కలిగించే విషయం. హైకోర్టుల్లో తీర్పులు ప్రాంతీయ భాషల్లో వెలువరించడానికి కొన్ని రాజ్యాంగపరమైన ఆటంకాలు ఉండవచ్చు. అయితే వాటిని పార్లమెంట్, నుంపీంకోర్టులు అనుకుంటే అధిగమించవచ్చు. అది పెద్ద కష్టమైన పనేమీ కాదు. న్యాయం కోసం వచ్చిన ప్రజలకు వాళ్ళ భాషలో తీర్పులు చెప్పడం ముఖ్యమైన విషయం. అయితే ఈ దిశగా స్వాతంత్యం వచ్చిన ఇన్ని ఏండ్ల తర్వాత కూడా గట్టి చర్యలు తీసుకోలేదు.

కృతిమ వేధను అందుటులోకి వచ్చిన తర్వాత ప్రాంతీయ భాషల్లో తీర్పులు చెప్పడం అంత కష్టమైన పని కాదు. అనువాద సమయ ఉన్నా దాన్ని సులువుగా అధిగమించవచ్చు. ఆ అనువాదాన్ని నరిదిద్దడంలో న్యాయమూర్తులు కొంత శ్రద్ధ వహించాలిగా ఉంటుంది. తీర్పులు ప్రజల భాషలో ఉండాలని నిర్ధారించడానికి ఏ భాషా శాస్త్రవేత్త అవసరం లేదు. ప్రజల భాషలో తీర్పులు వచ్చినప్పుడు ఇతరుల సహాయం అవసరం లేకుండా పార్టీలు తీర్పును అర్థం చేసుకోవడానికి వీలవుతుంది. వారి సహాయం ఆదా అవుతుంది.

సుట్రీం కోర్టులో ఇంగ్లీష్

ఆ మధ్య ప్రధాని వీడియో కాఫ్సరెన్స్ ద్వారా న్యాయశాఖ మంత్రులు, కార్బూడర్యుల అభిల భారత సదస్యును ప్రారంభించారు. న్యాయ వ్యవస్థను సులభతరం చేయడానికి న్యాయవ్యవస్థలో ప్రాంతీయ భాషల ఉపయోగం ఆవశ్యకత గురించి ఆ సందర్భంగా ప్రధాని నాక్కి చెప్పారు. కొత్త చట్టాలు ప్రాంతీయ భాషల్లో రాయాలని, దాని వల్ల న్యాయవ్యవస్థ ప్రజలకు చేరువుతుందని అన్నారు. చట్టపరమైన భాష ప్రజలకు అవరోదంగా మారకూడదని ఆయన అన్నారు. మొఘలుల కాలంలో కోర్టుల్లో ఉర్దూ భాష ఉండేది. ఆ తర్వాత పర్సియన్, పార్సీ లిపిలకు మారింది. బ్రిటీష్వాల్క పాలనలో కూడా ఆ భాషలు కొంత కాలం కొనసాగాయి. ఆ తర్వాత ల్రిటీష్ వారు మన దేశంలో ఆంగ్లభాషను ప్రవేశపెట్టారు. చట్టాలను ఇంగ్లీషులో రూపొందించారు. మన రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చిన తర్వాత కూడా 15 సంవత్సరాలు ఇంగ్లీష్ వాడకాన్ని ఆమాదించారు. ఆర్డికల్ 343 ప్రకారం హింది అధికార భాష. ఆర్డికల్ 348(1)(ఎ) ప్రకారం పార్లమెంట్ చట్టం ద్వారా భాషను నిర్ధారించే వరకు సుట్రీంకోర్టు హైకోర్టులో జరిగే అన్ని ప్రక్రియలు ఆంగ్లంలో జరుగుతాయి. ఆర్డికల్ 348(2) ప్రకారం రాష్ట్రపతి పూర్వ సమృతితో, హిందిని గానీ ఇతర భాషలను గానీ అధికారిక అవసరాల కోసం సుట్రీంకోర్టు, హైకోర్టుల్లో ఉపయోగించవచ్చు.

కొత్తరప్రదేశ్, బీపార్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రాలు తమ హైకోర్టుల ముందు విచారణలను కొనసాగించడానికి ఆయా

గవర్నర్లు అధికారం ఇచ్చారు. తమిళనాడు రాష్ట్రం కూడా ఆ దిశగా ప్రయత్నాలు చేస్తున్నది. అయినప్పటికీ ఈ అంశాలు ఏపీ హైకోర్టు ఇచ్చే తీర్పులకు వర్తించవు. విచారణల్లో ఇతర భాషలను ఉపయోగించినప్పటికీ హైకోర్టులు తమ తీర్పులను తప్పనిసరిగా అంగ్రెంబోనే అందించాలిన్న ఉంటుంది. అధికార భాషా చట్టం, 1963 ప్రకారం.. హైకోర్టు తమ తీర్పులను ఇంగ్లీష్ కాకుండా ఇతర భాషల్లో ఇష్టుడానికి గవర్నర్ అనుమతి ఇష్టువచ్చు. అయితే ఇంతకు ముందు చెప్పినట్టుగా రాష్ట్రపతి పూర్వ అనుమతి అవసరం ఉంటుంది. అలా ఇచ్చినప్పటికీ, ఆ తీర్పులోపాటు ఇంగ్లీష్ లో కూడా అనువాదం అందించాలిన్న ఉంటుంది. రాజ్యాంగ నిబంధనలతోపాటు ఈ నిబంధనలు చదివితే ఈ చట్టం కూడా ఇంగ్లీష్ కే ప్రాధాన్యం ఇచ్చినట్టు కన్ఫిస్చన్ ది. అధికార భాషా చట్టంలోని సుట్రీంకోర్టు ప్రస్తావన లేదు. అంటే ఆక్కడ ప్రక్రియలు నిర్వహించాలిన ఏకైక భాష ఇంగ్లీష్ మాత్రమే.

ప్రాంతియ భాషను ప్రోత్సహించాలి

న్యాయస్థానాల్లో స్థానిక భాషను ప్రోత్సహించడం అవసరం. దీనివల్ల న్యాయవ్యవస్థ విశ్వాసం పెరుగుతుంది. న్యాయం సులభంగా, త్వరగా, అర్థమయ్య విధంగా ప్రయత్నాలు కొనసాగించాలి. అందుకు అవసరమైన ప్రణాళికలను హైకోర్టులు, ప్రభుత్వాలు చేవటలి. ప్రాంతియ భాషల్లో తీర్పుల వల్ల న్యాయవ్యవస్థ ప్రజలకు చేరువుతుంది. ఆ దిశగా ఈ తీర్పు వల్ల మరోసారి చర్యలు ముఖ్యరం అవ్యాలని ఆశిస్తున్నాను.

జిల్లా కోర్టులకు స్ఫూర్తి

జిల్లా కోర్టుల్లో తెలుగు భాషా వినియోగానికి ఎలాంటి అభ్యంతరాలు లేవు. సివిల్, క్రిమినల్ కేనుల్లో తెలుగును వినియోగించడానికి నిబంధనలు ఉన్నాయి. సివిల్ ప్రోసెంజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 137 ప్రకారం ఏదైనా ప్రాంతియ భాషను కోర్టు భాషగా నిర్ణయించే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఉన్నది. అయితే హైకోర్టును సంప్రదించాలిన ఉంటుంది. అలాగే క్రిమినల్ ప్రోసెంజర్ కోడ్లోని సెక్షన్ 272 ప్రకారం క్రిమినల్ కోర్టుల్లోని భాషను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్దేశించవచ్చు. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో, తెలంగాణలో అలాంటి ఉత్తర్వులను ప్రభుత్వాలు జారీ చేశాయి. హైకోర్టు తెలుగులో తీర్పును ప్రకటించడం ద్వారా జిల్లా కోర్టుల న్యాయమూర్తులు తెలుగులో తీర్పులు చెపుడానికి స్వార్థి పొందుతారన్న విషయంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు.

అలాగే హైకోర్టులు ప్రాంతియ భాషల్లో తీర్పులు చెప్పే విషయంలో చర్చ కచ్చితంగా జరుగుతుంది. ఆ చర్చ ఆశావహ దిశగా ప్రయాణం చేస్తున్నది భావిస్తున్నాను. దేశం నలుమూల నుంచి సుట్రీంకోర్టుకు కేనులు వచ్చినట్టే న్యాయమూర్తులు,

న్యాయవాదులు దేశంలోని ఆన్ని ప్రాంతాల నుంచి వస్తారు. తమకు పరిచయం లేని భాషల్లో తీర్పులను చదవడం కొంత కష్టమైన వని. కానీ అసాధ్యమైన వని కాదు. కృతిమ వేదన్నను వినియోగంలోకి వచ్చిన తర్వాత అనువాదాలు కష్టసాధ్యం కాదు. ఇప్పుడు మన దేశంలో న్యాయవ్యవస్థ బాగా అభివృద్ధి చెందింది. ఇతర హైకోర్టుల తీర్పులను అందరూ చదివే అవకాశం ఉంది. అందుకు ఇంగ్లీష్ భాష తోడ్పుడుతుంది. అందులో సందేహం లేదు. అట్లా అని ప్రాంతియ భాషలను విస్తరించడానికి వీల్చేదు. ఇంగ్లీష్ ఎంత ముఖ్యమో, తెలుగు అంతకన్నా ముఖ్యం.

కొత్త ఒరవడికి శ్రీకారం

తెలంగాణ హైకోర్టు తొలిసారిగా తెలుగులో తీర్పును వెలువరించింది. ఇది ఒకరకంగా చరిత్రాత్మకమైన విషయంగా పేర్కొనవచ్చు. ఆస్తి వాటాకు సంబంధించిన అప్పీలుపై హైకోర్టు సీనియర్ న్యాయమూర్తి జస్టిస్ నిల్సన్ నగేష్ ఫీమపాకలతో కూడిన ధరాశ్వనం తెలుగులో 44 పేజీల తీర్పును వెలువరించింది. ఇది తెలుగులో చెప్పినప్పటికీ ఇంగ్లీష్ ప్రతి కూడా అవసరమే. ఎందుకంపే ఈ లిటిగేషన్ ఇక్కడితో ఆగిపోదు. సుట్రీంకోర్టు దాకా వెళ్లే అవకాశం ఉంటుంది. ఆక్కడ అధికార భాష ఇంగ్లీష్. తెలుగు తెలియని న్యాయమూర్తులు ఎందరో ఉంటారు. హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు తెలుగులో తీర్పులు చెపువచ్చను చర్చను అలా ఉంచితే.. తెలుగులో హైకోర్టు తీర్పు చెవుడం అప్పోనించదగ్గ పరిణామం.

ఇంగ్లీష్ ప్రతి ఎలాగూ ఉంటుంది. కాబట్టి ఎవరికి అభ్యంతరం ఉండాలిన అవసరం లేదు. న్యాయమూర్తులు ఇంగ్లీషులో తీర్పులు చెప్పినప్పటికీ, కృతిమ వేదన్నను ఉపయోగించి ప్రాంతియ భాషలో తెలుగు ప్రతి తయారు చేయడం అవసరం. ఆ తెలుగు ప్రతిని న్యాయమూర్తులు సంవరించడానికి అవకాశం ఉంటుంది. వాళ్ల చెప్పిన భావం సరిగ్గా తెలుగులోకి అనువాదం అయ్యండానన్న విషయం వాళ్ల పరిశీలించే వీలు ఉంటుంది. తెలుగులో తొలి తీర్పును హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు ప్రకటించి ఒక కొత్త ఒరవడికి స్ఫోర్చు చేయాలి. ఇది కోర్టుల్లో తెలుగు భాషాభివృద్ధికి తోడ్పుడుతుండని ఆశించవచ్చు.

(తెలంగాణ హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి నిల్సన్ రావు తెలుగులో వెలువరించిన తీర్పుపై రచయిత వ్యాసం ‘వెలుగు’ దినప్రతికలో ప్రచురితమైంది)

-మంగారి రాజేందర్ (జింబో)

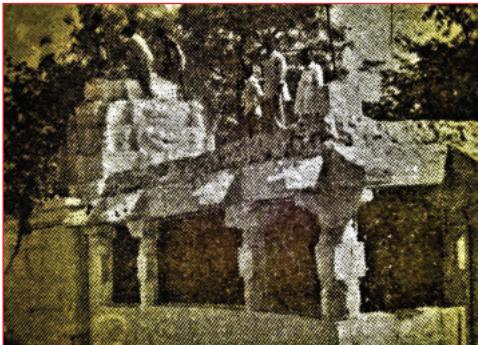
m : 9440483001

e : rajenderzimbo@gmail.com

పోవమ్మ

రంగనాయకాలయం

వండికాంబాలయంలో లింగం

ముడిగెల మహిషాసురమృతిని

ఆలేరు మా ఉఁడు

మాఘారు ఆలేరు. మాది యాదగిరిగుట్ట-భువనగిరి జిల్లా:

మాఘారు ఒక నదీలోయ నాగరికత నింపుకున్న పల్లెదీవి. వూరు చుట్టూ వాగుల వడ్డాణం. ఆలేరు ఇప్పడొక మండలకేంద్రం. మాఘారు నుండి 202 జాతీయరహదారి వెళుతున్నది. తెలంగాణానేలిన అందరి పొలనలో ఆలేరు ఉన్నది.

ఆలేరు పేరు కథ: చిన్నప్పుడు మా తాత ఈ వూరిలో పెద్దపులునే తరిమేటన్ని ఆపుల మండలుండేవని అందువల్లే ఆపులున్న ఈ వూరు ఆపులురు లేదా ఆపులేరుగా, రాను రాను ఆలేరుగా పిలుబడ్డదని చెప్పేవాడు. కాదు ఆరు ఏరులు పారే ఊరే ఆలేరుగా పేరుపొందిందని ఒక వాదం. కైఫీయతు ఏమిటంబే ఒకరాజు(?) రంగనాయకుని విగ్రహాన్ని తనరాజ్యానికి తీసునక పోతున్నపుడు విగ్రహమున్న బండి ఇక్కడి నదిపాయలో దిగబడిపోయి కడలలేదట. అపుడు రంగనాయకుడే రాజకు కలలో కనిపించి ‘శ్రీరంగపట్టుంలో సప్తకావేరులున్నట్టు ఇక్కడ ఏడుపాయలు ప్రవహిస్తున్నందున ఇక్కడే తనవిగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించి దేవాలయం నిర్మించమన్నాడట. ఈ కథను రంగనాయకుని గుడిపూజారి కీ.శే. కొండమయ్యగారి భార్య పెప్పారు. ఈ దేవాలయం 16 వ శతాబ్దిలో నిర్మించబడ్డది కనుక క్రీ.శ. 1034 నాటి సైదాపురం శాసనంలో పేర్కొన్న ఆలేరు కా పేరట్లు వచ్చే అవకాశమే లేదు.

కొలనుపాకలో లభించిన క్రీ.శ. 1106 ఏప్రిల్ 6 నాటి శాసనం కొలనుపాక సోమేశ్వరస్వామి అంగరంగ భోగాలకు ఆలేరు-40 కంపణంలోని గోప్పిపాటు గ్రామాన్ని దానంగా డుచ్చినట్టున్నది. గోప్పిపాటు అంటే ఆపులవల్లే అని అర్థం. ఆపులవూరు, ఆపులయేరుకు సంస్కృతికరణమే ‘గోప్పిపాశం’ అయివుండోచ్చు. కంపణం అంటే 40 నుండి 60 గ్రామాలకు కేంద్రంగావున్న పాలకప్రాంతం. చాళు క్య చక్రవర్తి జగదేకమల్లుని కాలాన కొల్లిపాక-7000 విభాగంలో ఆలేరు-40 కంపణంగా వుండేది. ఒక ప్రాంతియాధికారి ఇక్కడ పాలకుడుగా వుండి కంపణంలోని గ్రామాలను ఏలుతుండేవాడు.

ఆలేరి ఏటి పుట్టుక:

దిగువమానేరు రిజర్వ్యాయరు (కరీంనగర్) నుండి మొదలైన వాగ్కాటి రామెంచ దగ్గర చీలి రెండు దిక్కులకు వెళ్ళింది. ఒకటి పరోక్తీ వైపు, మరొకటి రామెంచ వైపు. ఒకపాయ పరోక్తీ నుండి కోపాడ (ప్రోయు తుమ్మెదవాగు), శనిగరం చెరువు, బసపాపార్, నంగునారు, ధూళిమిట్ట, బైరాంవల్లి, ఆకునూరు(దాటినంక మరొకపాయ), చేర్యాల, బచ్చస్తుపేట, కొలిపాక నుండి ఆలేరు... ఇంకొకపాయ దొమ్మట, గజ్జెల్, జగదేవపూర్, పీరపల్లి, గంధమల్ల, రేచికుంట, కొలిపాక నుండి ఆలేరు చేరుతుంది. ఆ వాగు ఆలేరుకు ఉత్తరాన వున్న కొలిపాక ఈవలి నుంచి ఈశాన్యాన మలుపు తిరిగి బచ్చస్తుపేట నుండిచ్చిన వాగును కలుపుకుని ఆలేరు వాగయింది. ఆలేరు పేరు మీదనే ఆలేరువాగు కాపేరొచ్చింది. ఆలేరు వాగు మాసీనదికి ఉపనది. ఈ వాగు మెదక్, నల్లగొండ జిల్లాల గుండా 118 కి.మీ.లు ప్రవహించి మాసీనదిలో కలుస్తున్నది.

ఆలేరుకు పదుమట ఇంకా రెండు వాగులు (వరద ప్రవాహోలు) న్నాయి.

కథి: గొల్లోనిచిఱ. దీనికి రత్నాలవాగు అని పేరున్నది. కాని మా విరువంటిగోపాలకృష్ణ సార్ అది రత్నాలవాగు కాదు రాటునాలవాగుంటాడు. నిలువురాతిస్తంభాల గాడుల్లో పొందించిన గడకర్మలతో నీళ్ళు తేడే నీటియంత్రాలను రాటునాలంటారు. అట్లాంటి రాతిస్తంభాలు మాకు కొలనుపాక గొల్లమరం ముందర, మాసాయి పేట గుమ్మటాల దగ్గర కనిపించాయి.

రెండవ వాగు: ఏ(ఈ)దులవాగు. ఇది చాలా చిన్నవాగు. రత్నాలవాగుకు పైన 1 కి.మీ దూరంలో ప్రవహించే వాగు. ఏదులవాగు దరుల్లోనే పాతరాతియగం ఆనవాళ్ళు లభించాయని ఎన్.ఎన్. రావు అనే చరిత్రకారుడు 'Stoneage Cultures in Nalgonda' అనే తన పరిశోధనాగ్రంథంలో పేర్కొన్నాడు.

ఆలేరిబాట: పూర్వం ప్రాదరాబాదు నుండి వరంగల్ వరకు

ఎదుర్ల పొలిమేరలో వనం మైసమ్మ

ఆలేటి దగ్గా

రాఘవకూట కాలపు వీరగల్లు

రంగనాయకస్వామి

ఒక ప్రాచీనమార్గం వుండేది. ఈ మార్గంలోనే బొద్దుభిక్షుకులు ప్రయాణించినట్లు తెలుస్తున్నది. సార్థకావులు కూడా ఈ బాటలోనే బంగళాభాతం చేరి, అక్కడ నుండి విదేశాలకు నోకాయానం చేసేవారట. సుత్తనిపాతంలో శ్రమణకుల మార్గం ఆలేరుగుండానే సాగించిని రాసున్నదని మా చారిత్రక మార్గదర్శి విరువంటి గోపాలకృష్ణ గారన్నారు. (సుత్తనిపాతం గాధలు: 9711, 1010, 1013, సార్థకావులు, రచనః మౌతీచంద్ -పేజి నెం. 54)

ఆలేటికి పూర్వ చారిత్రకసాక్ష్యాలు: ప్రస్తుతమున్న గ్రామానికి 3 కి.మీ. దూరంలో (రఘునాథ పురం-రాజపేట దారిలో) శోభిలిమడుగు దగ్గర గొల్లోనిమాస్యంలో ‘ఉల్లి’ పొటిగడ్ల అని పిలిచే ‘ఉల్లిరిపాటిగడ్ల, పాతవూరు శిథిలాలున్నాయి. అక్కడ వ్యవసాయం చేస్తున్నవారికి మధ్యశిలాయగపు, నవీనశిలాయగపు గొద్దుళ్ళు, సుత్తెలు వంటి రాతిషిమయుట్లు, మషీహుసలు, పెద్దసైజు (14x9 అ.ఎ.) కొలతల ఇటుకలు, మందపాటి పెంకులు దొరుకుతున్నాయి.

ఆలేరు నీటిపుట్టి: పూరికి ఉత్తరాన ఒకప్పటి పెద్దవాగు (ఆలేరువాగు) ప్రవాహమార్గంలో ఊటపవరెలు పదిదాకా ఏర్పడి వున్నాయి.

1. ఏముకుంటపరై (పూరికి వాయవ్యాన 3కి.మీ. దూరంలో ఏముకుంట దగ్గర), 2. బంటిపరై (పూరికి వాయవ్యాన 2కి.మీ. దూరంలో బైరకుంట దగ్గర), 3. రామసముద్రంపరై, 4. రెడ్డిపరై, 5. ఇటుకరాళ్ళపరై 6. పెద్దపరై (ముడిగెల నుండి పెద్ద కాలువ) సాయిగూడం కాలువ, 7. కాలిపాకపరై, 8. తుంగ చంద్రమ్మపరై 9. లచ్చించెవి పరై, 10. లొట్టపరై (మంతపురికి కాలువ), 11. తలపరై లేదా ఇక్కుల్లిపరై (తాటి ప్రమాణం లోతుండేదట), 12. బైరోని బొంద

జవిగాక మాకు వర్షపుటీని నిలువచేసుకునే కుంటలు : 1. ఏముకుంట, 2. బైరకుంట, 3. చింతకుంట (పాత బీరపు గుడి దగ్గర), 4. పోచమ్మకుంట, 5. నాగుల కుంట (?), 6. శోభిలి మడుగు (బండ్రు బీరపు కొట్టం దగ్గర), 7. కొచ్చెరువు (ఇప్పటి జూనియర్ కాలేజి దగ్గర) వుండేవి.

ఈ పరైలనుండే 1. రామసముద్రం కాలువ (శాకర్ల కాలువ), 2. రెడ్డికాలువ (కుమ్మరింధు దగ్గరి కాలువ), 3. పర్కెకాలువ, 4. పెద్దకాలువ, 5. కొత్తకాలువ, 6. శాయిగూడం కాలువ, 7. మైలోని కాలువ, 8. చంద్రమ్మ కాలువ, 9. సోమరాజుబాయి కాలువ, 10. గోనె కాలువ (ఏముకుంటలోనికి), 11. మంతపురల్లరస కాలువ (లొట్టపరై నుండి)

కాకటీయుల శాసనాల్లో మూసేటి కాలువ, ఆలేటికాలువ, భొమ్మకంటి కాలువ, కూచినేని కాలువల ప్రస్తావన వుంది. ఆలేటివాగు నుండి తీసిన కాలువే ఆలేటికాలువ. కొలనుపాక రెవెన్యూ రికార్డులో ఆలేటికాలువ ప్రస్తావించబడింది. క్రీ.శ.1074 నాటి కొలనుపాక శాసనంలో అనగరస అను మాండలీకుడు సూర్య అనే బ్రాహ్మణునికి అరసర కాలువ ప్రక్కన కొంతభూమిని దానం చేసాడు. ఈ కాలువ మంతపురల్లరస కాలువగా పేర్కొనబడింది. ఈ కాలువే ఆలేరునుండి మంతపురికి పోయే ఊటకాలువగా గుర్తించబడ్డది.

ఏముకుంట నేమికుంటనా? కావొచ్చు. మా అమ్మ చిన్నపుడు చెప్పిన కథ నిజమే అయితే ఈ కుంట నేమికుంట కావచ్చు. ఏముకుంట ప్రాంతంలో గిన్నెదేవర బంగారుగుడి వుండేదట. దాన్ని సుదర్శన చక్రం వంటిది కాపాడుతుండేదట. ఒక మాంత్రికుడు (కాలాముఖైశ్వరులా?) ఛండాలా(పామాచార, కౌలాచార) పూజలతో గుడిని అపవిత్రం చేసి బంగారం దోచుకుని గుడిని తగులపెట్టాడట. అపుడు కొందరు గుడిలోని విశ్రాంతి విగ్రహమను తీసుకుని మాయావి మంత్రాలకండకుండా ఏరు (మంత్రప్రభావం ఏరు దాటదట) దాటించి దాచిపెట్టాడట.

రాజరాజేంద్రచోళుడు క్రీ.శ.1008లో, క్రీ.శ.1042లో రాజేంద్రచోళుడు కొలనుపాకను ధ్వంసం చేసి, తగులబెట్టించినట్లు చరిత చెపుతున్నది. జైనదేవాలయాలను, బనదులను కూల్చాడని తెలుస్తున్నది. దారిలో వున్న ఆలేరు కూడా ధ్వంసం చెయ్యబడి వుంటుంది.

ఆలేరు నుండి కొలనుపాక దారిలో (గ్రామ సచివాలయం) ఆలేరు శాసనం బయల్పడింది.

ఆలేరుశాసనం: నల్గొండ జిల్లా శాసనసంపుటి-1లో 42వది. రెడ్డికాలువ ఒద్దున లభించిన శాసనంలో శాసనకాలం తెలియదు. విశ్వామి సం. (ఏ సం.మో) జయంతిపురం రాజధానిగా పాలిస్తున్న త్రిభువనమల్లదేవుని కాలం నాటిది. ఈ శాసనంలో ఆలేరు-40 కంపణం సవదార సోమనాయకుడు పేర్కొనబడ్డాడు. సోమిరెడి, బూదిరెడిపేర్లు కూడా రాయబడి వున్నాయి.

ఇతర శాసనాలు: ఆలేరు గురించి సైదాపురం (క్రీ.శ.1034 జూన్ 4వ తేది) శాసనంలో ఆలేరు-40, ఆలేరు కంపణంగా పేర్కొనబడింది. కొలనుపాకను పాలించిన పారమార జగద్దేవుడు తన (రాజరక్షకుడు) సవదార (పిదుప కాలంలో చోదరిగా మారిన పిలుపు) సోమయ నాయకునికి ఆలేరుని ఇచ్చాడు. ఆలేరు అప్పటి పాలనా

కేంద్రంగాను, రెవెన్యూ కేంద్రంగా వుండేదని తెలుస్తున్నది.

ఒకప్పుడు ఈ హృషీ మహాకాళి దేవాలయం వుండేదట. అది ఏ వరదమేటల్లో మునిగి వున్నదో. మా హృషీ మాడు అంజనేయుని గుళ్ళున్నాయి. మాహృషీని రంగనాయకుని గుడి, 16వ శతాబ్దం నాటిదని ప్రతీతి. గుడిలోని రంగనాయకుని శిల్పం అద్భుత కళాఖండం. ఇంతటి విగ్రహం శేరంగపటుం తర్వాత మరక్కడా లేదని అంటారు. ప్రతి వైశాఖపొరిముకు తీర్థం సాగేది. పాతగుడిలోని అర్థమంటపం, అలయం పైకప్పు పైన మా చిన్నపుడు వున్న మునుల (జైనులు?) శిల్పాలు ఇప్పుడు లేవు. ఇప్పుడున్న గుడిగడల్లో చాళు క్యుల శిల్పకళా స్తంభాలు రెండు, మాడు అగుపిస్తున్నాయి. గుడి లోపల ఒకటి, గుడిబయట మరొకటి బీరగల్లు లున్నాయి. ఒకప్పటి జైనబసదిని వైష్ణవాలయంగా మార్చి వేసినట్లు చెప్పారు చారిత్రకపరిశోధకులు. అక్కడికి దగ్గరలో చాముండేశ్వరిగుడి వుంది. ఆ గుడిని కూడా మనరుధరణలో మార్చివేసారు. గుడి లో చాముండేశ్వరి, శివలింగం, వినాయకుడు, సూర్య విగ్రహములున్నాయి. ఒకప్పుడు ఇక్కడ త్రికూటాలయం వుండేదో. గుడి ముందర సగ్గురూపంలో మహిషాసుర మర్దన, భైరవుడు, 1అడుగు ఎత్తున్న హనుమంతుడు, చిన్నవైన లింగాలున్నాయి. మేం చిన్ననాడు చూసిన అర్థమంటపం ఇప్పుడు లేదు. అక్కడికి చేరువలో బొడ్రాయి దగ్గర మరొక శివాలయం వుంది. దేవాలయం లోని శివలింగం తెల్లనిరంగులో వుంది. గుడి ఎదుట వున్న వినాయకునిశిల్పం తేలి చూస్తే చాళుక్యుల నాటిదని తెలిసిపోతున్నది.

ఒకప్పుడు వుండే పోచమ్మకుంటకు పడుట వున్న పోచమ్మ దేవాలయంలో మాడు దుర్గ విగ్రహములున్నాయి. మరొక విగ్రహం శిథిలమై విరిగివుంది. గుడిబయట పోతరాజుగా పూజలందు కుంటున్న బీరగల్లు వుంది. గుడిలో వున్న మరొక శిల్పం అది శైవాచార్యునిది.

రైలుకట్ట వెంట మాలోల్ల పోచమ్మ, కిష్టార్డిచెలకలో మాదిగల పోచమ్మలున్నారు. అందులో వున్నవి దుర్గల శిల్పాలే. రైలుకట్టకు దగ్గరలో గౌరిదేమ్మ గుడివుంది. అది 60 ఏళ్ళ కిందటిదే నంటారు. రైలుకట్టకు అవతలివైపు రైల్స్టేప్సేపన్ దగ్గరలో వున్న శివాలయం రాజరాజేశ్వరునిది. 150 ఏళ్ళ కింద నిర్మించబడ్డదట. రైల్స్టేప్సేపన్ కు ఎదురుగా ధర్మశాల వుండేదట. ధర్మశాల బాయి కూడా వుండేది.

ఇప్పటి పోలీన్ స్టేపన్కు దగ్గరగా పురాతనకాలం నాటి మసీదుకు 150 యేళ్ళ వయసు. ఎదురుగా దగ్గా వుంది. అది సయ్యద్ జ్ఞాన్యాయిల పొ ఖాది సమాధిగా ప్రసిద్ధం. ఖాది బాగ్దాద్ కు చెందిన అష్ఫల్ చియాబాని మనవడు స్కృత్యధం నిర్మించినదే ఆలేరుదగ్గా.

పోచమ్మగుడి కాలాముఖాచార్యుడు

ఇప్పుడున్న రైల్స్టేప్సేపన్ ఎదురుగా గ్రామపంచాయతీ మధిగిలున్నచేట ఒకప్పుడు 'కరోడీరి నాకా' (Check Post) వుండేది. మాకు అక్కడ వుండే చిన్నభవనం యాదికే. మా హరిలో 1918లోనే పోలీన్ స్టేపన్ ఏర్పాటిందట. మా హరి అడ్డగట్ల విజయ్ గారి ఇంటి ప్రాంతంలో నిజాం కాలం నాటి 'జాగీర్ బాది' వుండేది.

తాళ్ళకు వెళ్ళి రామసముద్రం తొప్పలో కాటమయ్యగుడి వుంది. అక్కడే వున్న రైన్ మిల్లు గోడకు దగ్గరగా ఒక బావి (కోనేరు) వుండేది. హాఁసేసారు. దానికి పైన కొద్ది దూరంలో భూదేమ్మ గుడి వుండేదట. రైనుమిల్లు లోని బావిలో మట్టి ఒరలు బయటపడ్డాయని మానాన్నహాళ్ళు చెప్పుండేవారు. మాహూరికి ఉత్తరాన కొలనుపాక దారిలో పెద్దవాగు ఒండ్లును 'ముడిగిల' అనే పేరున్న ప్రదేశం వుంది. ఇక్కడ సర్వాలంకార శోభితయైన మహిషాసురమర్దని, వినాయకుని విగ్రహములున్నాయి. అక్కడికి దగ్గరలో ఆంజనేయుని విగ్రహం వుంది. అక్కడే బెల్లంబోంద లేదా కోనేరు అని పిలుపబడే చతుర్స్థాంకారపు బావి వుంది. మాహూరిలో 33 అమ్మదేవతల గుళ్ళున్నాయి. 7 హార్ (ఆలేరు, రామసముద్రం, శాయగూడెం, మందనపల్లి, ఒపుదూర్ పేట, మంతపరి, ఇక్కడ్లి) పొలిమేరల కూడలి దేవత బంగారు మైనమ్మ.

ఈ అమ్మదేవతలు కాక కాటమయ్య (శ్రీకంఠ మహాశ్వరుడు), పోతలింగం (గుండెలమ్మ గుడి దగ్గర), నంది (బిరిగి వాళ్ళ పొలంలో), భైరవుడు (బొడ్రాయి దగ్గర), వసబ్లిరవుడు(?), మరో భైరవుని బొమ్మ వాగు మీది బస్సులదారిలో మందల కార్యాలయం వైపు ఆలేరువాగులో కుడిదిక్కున్న పెద్ద మీద గంటుబొమ్మ లెక్క చెక్కి వుంది. మాహూరి బీరపుగుడి గొల్లోని ఒట్రె ఒండ్లును వుంది. ఇందులో గొల్ల, కుర్కలు పూజించే లింగాలలో కొన్ని ఆదిమానవల రాతి పనిముట్లు ఎక్కువగా రాతిగొడ్డండ్లు వున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో దాదాపు అన్ని బీరపుగుళ్ళలో నవీన శిలాయుగానికి చెందిన ఆదిమానవల రాతి పనిముట్లు లింగాలుగా పూజలందు కుంటున్నాయి. ఇవికాక శిథిలాలయాల అనవాళ్ళు చాలానే వున్నాయి.

ఇది మా ఊరు ఆలేరీకిథ.

ధన్యవాదాలు:

చరిత్రకు గైడ్ గురువంటి విరువంటి గోపాలకృష్ణ, ఈ దేవతల పేర్లు, జాడలు చెప్పిన చాగంటి (కుమ్మరి) లింగమ్మ, కీ.శే. మల్లెల బీరపు (ప్రభూత ఒగ్గు కథకుడు), కీ.శే. గాయకుడు మంగళి పోపయ్యలకు.

- శ్రీరామేజు హరగోపాల్,

m : 99494 98698

e: akshara25@gmail.com

బతుకమ్మ తోటిదే తీజ్

ఈ విశ్వాన్ని స్పృష్టించి దాని సంచాలనం చేస్తున్న తల్లి పరాశక్తి. అందరి జీవితాల్లో వెలుగులు నించే జగన్మాత ఆమె. ఆ అదిశక్తి అంశగా ముగ్గురమ్ములు ఆవిర్భవించి లోకకళ్యాణం చేస్తున్నారు. పరాశక్తి నుంచి ఉధృవించిన త్రిమూర్తులకు శక్తిని ప్రసాదిస్తా ఆ చల్లని తల్లి అందరిని ప్రేమతో కనిపెట్టుకొని బతుకును వంచుతుంది. అందుకే ఆ అమృతును బతుకమ్మ అని పిలుస్తున్నాం. బతుకమ్మ లాగే ప్రకృతితో ముదిపడిన పండుగ తీజ్. బంజారాలు వారి శ్రేయస్సు, యశోవృద్ధి కోసం తీజ్ను జరుపుకుంటారు.

చెట్టు, పుట్టు, గుట్టలకు నిలయమైన అడవుల్లో గుడిసెలు నిర్మించుకొని గోసేవ, ప్రకృతి సేవ చేస్తూ తమిదైన సంస్కారిని, సంప్రదాయాలను నిలుపుకుంటూ సాగిపోతారు బంజారాలు. అనాదిగా సాతి భవానీలను (నిర్మించుకుంచుకులు) కొలుస్తూ ఆ జగదంబలోనే జగతిని దర్శిస్తారు. మొలకనారును ఆ తల్లికి మారోరావంగా భావించి భక్తిప్రద్ధలతో పూజిస్తారు. ఈ రెండు పండుగలకు దగ్గరి పోలికలు, సామీప్యతలు చాలా విషయాల్లో కనిపిస్తాయి. ఈ రెండు పండుగలు కాలానుగుణంగా కొడ్దిగా ముందు వెనకాల నిర్వహించబడినా రెండింటి లక్ష్మీ స్పృష్టి కళ్యాణమే.

తెలంగాణ రాష్ట్రమంతా బతుకమ్మ పండుగ జరుపబడితే, తీజ్ పండుగను మాత్రం దేవాప్రాంగా జరుపుకుంటారు బంజారాలు. రెండు పండుగల్లో ప్రకృతే ప్రధాన దైవంగా కొలవబడుతుంది. ముత్తెవదులు, కన్నెపిల్లలు తమ జీవితాలు మంగళమయం అవ్యాలనే ఆకాంక్షలోనే ఈ పండుగలను జరుపుకుంటారు. తీజ్ కొండా కోసల్లో, అడవుల్లోని తండ్రాల్లో నిర్వహించబడితే, బతుకమ్మ మైదాన ప్రాంతాల్లో నిర్వహించబడుతుంది. వివిధ రాష్ట్రాల్లో హర్యాలి తీజ్, గణ గోర తీజ్, కజిరి తీజ్, హర్తాలికా తీజ్, అభా తీజ్, అప్రా తీజ్, కాజల్ తీజ్, కేవ్వా తీజ్, తాయ్ తీజ్లు పేర్లతో విభిన్నతను సంతరింపజేసుకున్నది ఈ తీజ్ పండుగ.

అందరికీ శుభం జరగాలని, తమకు మంచి భర్త లభించాలని కోరుతూ

మారో బాపు జబరడ హాంసియే కనాయియో

ఓరి కేటేవున తీజ బొరాదు

కేరాయే కనాయియో...

అంటూ విషపుంగా పాట రూపంలో తండూ నాయకునికి విస్తువించుకుంటారు.

తండూ నాయకు అనుమతితో బంజారాలు గోధుమలు, శనగలు తీసుకొస్తారు. అడవిలోని మేలైన చెట్ల కొమ్ములతో మంచెను నిర్మిస్తారు. దానిపై పుట్ట మన్మతో నింపిన బుట్టల్లో బీజాల్చి వేసి తొమ్మిది రోజులపాటు విధిధరకాల నైవేత్యాదలతో ఆరాధిస్తారు. మొలకలను మేరామా భవానీకి (పార్వతిదేవి) ప్రతిరూపంగా భావించి పాటలు పాడుతూ, తమ సంప్రదాయ సృత్యాలతో తండాను అనందమయం చేస్తారు.

భోదా భోదారే సేవాభాయ కువలో భోదా/

కువలోరో పాచి అకేలా భీ భరే సకేలా భీ భరే..

లాంబి లాంబియే లాంబది ఎకేరియా /

ల్యార ల్యేరియే లాంబది ఎకేరియా

ధోక భారియే లాంబది ఎకేరియా...

అంటూ భక్తిగా పాడే బంజారాల జీవసంలో సేవలాల్ మహారాజ్ తెచ్చిన క్రాంతి సాంస్కృతికంగా, ధార్మికంగా వారి జీవితాలను ఏ విధంగా ఉన్నతంగా మలచిందో ఈ పాట తెలియజేస్తుంది.

సహస దాదేరి భూతీరే భీయో/ తరసీరే భీయో

మారి చదకలి మన ర...

తండ్రాలో ఎందరు ఆడబిడ్డలుంటే

వారి పేరు మీద అన్ని బుట్టలుంటాయి. ఆ బుట్టల్లో ఒక బుట్ట మేరా మా భవానీది, మరొకటి సేవలాల్ మహారాజ్ ది ఉన్టాంది. ఈ బుట్టలను పవిత్ర భావనతో తొమ్మిది రోజులపాటు నిర్వలాప్రతంతో నిష్టగా ఆరాధించడం తీజ్ పండుగలో చూడవచ్చు.

బతుకమ్మ తీజ్ రెండు పండగుల ప్రకృతి మాత్రను ఆరాధించే ప్రజల పూదయ నిర్వలతను ఆపిష్టరిస్తున్నాయి. పండుగలు జరుపుకునే విధానాలు, పద్ధతులు వేరువేరు కావచ్చు. కానీ రెండింటి లక్ష్మీ తోక కల్యాణం అన్నది మాత్రం గమనించవలసిన అంశం. పాట, ఆటల మధ్య ముప్పులు, మొలకలు పరవశించి ప్రాణశక్తిని ప్రుజారణ్యంలోకి ప్రసారం చేస్తున్న విధానం రెండు పండుగలలో కనబడుతుంది. తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం బతుకమ్మ పండుగను ఏ విధంగా గౌరవిస్తోందో అలాగే బంజారా గిరిజనుల సంప్రదాయ తీజ్ పండుగను కూడా సారంగా గౌరవిస్తున్నది. ఈ పండుగలు రెండు తెలంగాణ గడ్డ ఆత్మగోరవ ప్రతీకలుగా దర్శనమిస్తాయి.

- ఆచార్య సూర్యాధనమంయ్

తెలుగుశాఖ, ఉస్కానియ విశ్వవిద్యాలయం G
m : 9849104187

ప్రకృతే సౌందర్యం!

18

ప్రకృతే ఆనందం!!

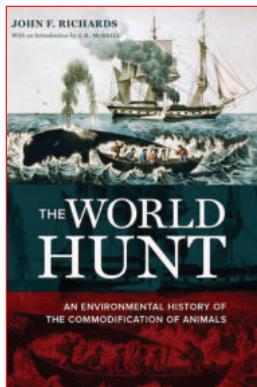
మనిషే మాపాలిట మహో మమ్మారి!

(గత సంచిక తరువాయి)

నా దంతాలే (tusks) నాకు శత్రువులు:

భూమిపై నడయాడే జంతువులలో అతిపెద్ద జంతువును నేనే! నన్ను ఇష్టపడని వారుండరు. పిల్లల్లుతే 'భలే!భలే!' అంటూ కేరింతలు కొడుతారు. ఒకప్పుడు నర్జునుల్లో వినోదాన్ని అందించేదాన్ని. జంతుప్రేమికుల చౌరవతో నాకు నర్జునుల నుంచి విముక్తి లభించింది. కానీ బాహ్యసమాజంలో, అడవుల్లో మానవుల నుంచే ఇంకా విముక్తి లభించక పోగా నిత్యం ప్రాణసంకటంగా వుంది. నా ఆవాస ప్రాంతాల్ని, నడిచేదారుల్ని (corridors) అటవులను నరికి, గసులను తట్టి రెలు, రోడ్సు మార్గాల్ని వేసి, ప్రాజెక్టుల పేరున, వ్యవసాయం ముసుగున ధ్వంసం చేసారు. చేస్తూనే వున్నారు. విధిలేక నేను గ్రామాలపై, పంటలపై దృష్టి సారించడంతో ప్రజలు, రైతులు నావట్ల ద్వేషాన్ని పెంచుకుంటున్నారు. తపాకులతో, కండకాలు తప్పి మమ్మల్ని నిత్యం హతమారుస్తున్నారు.

ఈ స్వర్గ విషయం తెలిసిందే! నన్ను వేటాడడంలో వీరపున్ అంతర్జాతీయ గుర్తింపును పొందింది తెలిసిందే! పేరుకు వీరపున్ అయినా, ఆయన వెనక పనిచేసిన రాజకీయ శక్తుల గూర్చి ఎన్నోసార్లు బయట పడింది గుర్తెరిగిందే! ఒకప్పుడు నా దంతాలకై నన్ను వధించేవారు. రాచరికపు లోగిళ్ళలో, ధనవంతుల ఇళ్ళలో నా దంతాలను, వాటితో తయారు చేసిన వివిధ పాత్రల్ని, అలంకరణ సామాగ్రిని వాడి వారి పోశాదాను చాటుకునేవారు. ఇప్పటికి ఆ చేదు గుర్తులు ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాల్లో, లాటిన్ అమెరికా దేశాల్లోచూడవచ్చు! రాను రాను మొత్తం నాశరీర భాగాలపై మానవుల దృష్టి పడింది. నామాంసం, శరీర అంతర్ఖాగాలు, నాతోండం చివరి భాగం అతి రుచికరమని ప్రచారం చేసి, నిత్యం నన్ను వేటాడం మరింతగా పెరిగింది. చివరికి, నా కాళ్ళను చెత్త బుట్టలకు వాడుకునే నీచానికి ఒడిగట్టారు. నేను భూమిపై నడయాడిన దశనుంచి మానవుడు నన్ను అన్ని విధాల వాడుకున్నాడు. యుద్ధాల్లో గజబలంగా, రాజుల అంబారిగా, అడవుల్లో పెద్ద దుంగల్ని తరలించే యంత్రంగా వాడుకునేది చూసిందే! చివరికి నా దంతాలతో చేసిన ఆభరణాల్ని, గుర్రాలకు, ఇతర పెంపుడు జంతువులకు వాడుతున్నారు. (గ్రీకు ఇతిహసం ఇలియాడ్లో

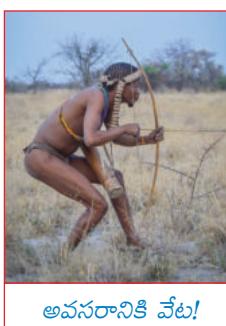

(ప్రస్తావన)

నిజానికి నా ఉనికి ఆసియా, ఆఫ్రికా భండాలకే పరిమితమైనా, వలసవాదం, సామ్రాజ్యవాదం నన్ను బలిపుపును చేసి, వాడుకున్నది. యూరప్ దేశాల్లోని దొరల (lords), రాజాంతపురాలలో నా దంతాల్ని ప్రదర్శించి వారి దర్శాన్ని పెంచుకున్నారు. వీరి ఆకాంక్షలకై 19వ, 20 శతాబ్దపు మధ్యకాలంలో దాదాపు లక్ష ఏనుగుల్ని బలితీసుకున్నారు. 1955-1960 మధ్యన కేవలం గ్రేట్ బ్రిటిష్ లోనే దాదాపు అయిదు వేల కిలోల దంతాలు బహిరంగంగా అమ్ముకున్నారు. వీరి దంతార్థిని (tuskgreedy) తీర్చాడనికి కెన్యాలో నంవత్సరానికి 4-5 వేల ఏనుగుల్ని చంపేవారు. మొత్తం ఆఫ్రికా భండంలో సరాసరి రోజుకు 150 ఏనుగులు వధించబడ్డాయి. ఇది ఇప్పటికి కొనసాగుతూనే వున్నది.

వైఫ్సిఎఫ్ శాండేషన్ అండ్ ఆఫ్రికా జాగ్రథీ

(WFAG) లెక్కల ప్రకారం 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో మా సంభ్య అప్రాచిలోనే 12 లక్షలకు ప్రైగా వుండేది. 2020 వాటికి మా సంభ్య 4 లక్షలకు పడిపోయింది. అంతకుముందు శతాబ్దంలో మా సంభ్య పది మిలియన్లుగా, ఆసియాలో లక్షక్క ప్రైగా వుండేరట! 1980

అవసరానికి వేట!

సరదాల బాట!

దశకంలో భారత్తలో 16 వేలుగా వున్న సంభ్య ప్రస్తుతం 28 వేలకు పెరగడం మాత్రం అనందదాయకం. అయినా పరిస్థితి ఆశాజనకంగా లేదు. అంతర్జాతీయ ప్రకృతి పరిరక్షణ నంథ్ (IUCN) జాబితా ప్రచురించే రెడ్ లిస్టులో ఆసి యా ఏనుగులు అపాయకర (endangered) స్థితిలో, ఆఫ్రికా ఏనుగులు ప్రమాదపుటంచున (vulnerable) స్థాయిలో వున్నట్లు పేర్కొని.

ఇప్పుడు చెప్పండి! ఈ భూమిపై నా ఉనికికి భద్రతా వుందా! వుందంటే అది కొంతమంది మనుషులలోనే! రాజకీయాల్లో, చట్టాల్లో మాటల్లో, రాతల్లో మాత్రమే! చేతల్లో అంతా ధ్వంస రచనే! చివరికి మా కోసం ఏర్పాటు చేసిన రక్షిత ప్రాంతాల్లో కూడా మాకు భద్రత లేకుండా పోయాంది. ప్రాజెక్టుల పేరున, గనుల తవ్వుకాల పేరున మా ఆవాసాల్ని కొల్లగొడుతున్నారు. మా దారుల్ని మూసివేస్తున్నారు. గోతులను తప్పి దారుల్ని

- ప్రపంచంలోని మొత్తం వినుగులలో 55 శాతం భారతీయే వున్నాయి.
- ఇందులో 25 శాతం వినుగులు కర్నాటక రాష్ట్రంలో కలవు.
- దేశాంధ్రాలో 33 వినుగుల రక్షిత ప్రాంతాలున్నాయి.
- 14 రాష్ట్రాల్లో 10 సహజసిద్ధ వినుగుల ఆవాసాలు (landscapes) వున్నాయి.
- నిజానికి వినుగులు నడుయాడే ప్రాంతం 80 వేల చ.కి.మీ. కాని ఇది కుంచించుక పోయింది
- వినుగుల గుంపు 250 చ.కి.మీ. నుంచి 3500 చ.కి.మీ. సంచరిస్తాయి.
- దేశంలో 101 వినుగుల దారులు (corridors) వున్నాయి
- వీటిలో 60 శాతం ప్రధాన రహదారులలో కలిసిపోయాయి
- 22 శాతం దారులు రైల్వైలైన్లో అనుసంధానమయ్యాయి.
- మనిషి, వినుగుల ఘుర్చణలో ప్రతి సంవత్సరం 50 వినుగులు చనిపోగా సుమారు 400 మంది మృత్యువాత పడుతున్నారు
- రైళ్ళు ఫీకొని కూడా ప్రతి సంవత్సరం పదుల సంఖ్యలో వినుగులు మరణిస్తున్నాయి.

మృత్యుల్లి బతకనీయంది

ధృసం (disuse) చేస్తున్నారు. ఎంత సాధువులమైనా, అభిద్రతా భావంతో రెచ్చిపోయి దాడి చేయాల్సి వస్తుంది. అలాంటి సందర్భాలలో కొంతమంది మా దాడిలో ప్రాణాలు కోల్పోవడం మాకు బాధను కల్గిన్నన్నది. వీటన్నింటిని ఆర్థం చేసుకొని మా మానాన మృత్యుల్లి బతకనీయంది.

భద్రం వున్న యుద్ధం చేయలేని నిస్సాహాయురాని!

నేలపై జీవించే భారీకాయపు జంతువులలో నాది రెండోస్టానం! చూడడానికి నేను ఏనుగులా ఆకట్టుకోలేకున్నా, నేనో శాఖపోరపు జీవిసే! ఎవరికి హానిచేయని దాన్ని. అయినా ఏ జంతువుకు లేనట్లు నాపేరుకు ‘మృగం’ అని చేర్చారు. పోతే, ముఖంమై మొనతేలిన ఓ అవశేష భాగం కత్తిలా వుండడమే నా పాలిట మృత్యుడిగా మారింది. నిజానికి ఎముకలేని కండర నిర్మాణం. చిన్నపాటి దెబ్బ తగిలినా అది విరిగిపోతుంది. అయినా సంవత్సరం తిరగకుండానే అది తిరిగి పెరుగుతుంది. ఇలా దెబ్బతిన్నా, తిరిగి పెరిగే భద్రమే నా ఉనికికి ప్రమాదకరంగా దాపురించింది. ఈ భద్రంచే తయారు చేసిన పొత్తలో విషం కలిపిన ఏ పదార్థమైనా, తాగే వ్యక్తికి హాని జరగదనే తప్పుడు ప్రచారం అనాదిగా కొనసాగడంతో రాజులు, భోగులు, విలాసవంతులు, నా భద్రంచే చేసిన ‘బీర్’ (goblet) పొత్తకు ఎనిటిని విలువకట్టి తమ మందు సీసాల పక్కన పెట్టుకుంటారు. దీనికి తోడు ఈ కొమ్మును ధరిస్తే యువ్వనం తరగదని, పరాక్రమ వంతులు

అవుతారనే తప్పుడు ప్రచారంతో నా భద్రాన్ని బంగారంతో సమానంగా భావిస్తారు.

ఏనుగులాగానే మా ఉనికి ఆప్రికాలో, ఆనియాలో అత్యధిక సంఖ్యలో వుండేది. కాని, ఇప్పుడు కుమమర్గితను (extinction) జాబితాలో

మా మానాన మృత్యుల్లి జీవించనీయంది

చేర్చారు. నేను ఏనుగంత ప్రాధాన్యతను సంతరించుకోకున్నా, ఏనుగుల వేటలో భాగంగా మాజాతిని మానవ జాతి వేటాడేది. 1920లో ఫ్రెంచ్ దేశపు కన్నాన్ నాలుగు సంవత్సరాల కాలంలో మా జాతిని 350 పైగా వధించాడు. నిజానికి ఆయన వేట ఏనుగులది. కాని, దారిలో మామానాన మేముంటే, వాడి తుపాకి సరదాకి మాట్లాగురిపెట్టాడు. అంగీయుడైన జాన్ హంటర్ కెన్యా ప్రభుత్వ కోరికమేరకు 800 భద్ర మృగాల్ని చంపాడు. ఇలా ఆయన వధించిన మొత్తం సంఖ్య 1600 వందల పైచిలుకే! సుమేరియాలో 1935 నాటికి మా జాతి పూర్తిగా అంతమైంది.

ప్రపంచంలో మా జాతి ఆప్రికాలో, నమీబియాలో, జింబాబ్వేలో కెన్యాలో బిక్కుబిక్కుముంటు గడువుతున్నాయి. ప్రతి 16గంలాకు ఒకటి చొప్పున మేం బల్లైపోతున్నాం. ఈ వధ నమీబియాలో, దక్కిణాప్రికాలో అత్యధికంగా కొనసాగుతున్నది. ఒకప్పుడు మా జనాభా అయిదు లక్షలకు పైగా వుండేది. 1970 నాటికి మా సంఖ్య 70 వేలకు పడిపోగా, ఇప్పుడు కేవలం 30 వేలు కూడా లేదు. ఇందులో భారతీయే ఏనుగుల లాగా మా సంఖ్య 3,700 వరకు వున్నాం. ఇందులో అస్సాంలోనే భాజిరంగా (Kazoranga) జాతీయ ప్రాజెక్టులో 2,613 వరకు వున్నాం. అనగా, ప్రపంచ భద్రమృగాల సంఖ్యలో అస్సాం 85 శాతం కలిగివుంటే, ఈ మొత్తంలో భాజిరంగా ప్రాజెక్టులోనే 70 శాతం భద్రమృగాలున్నాయి.

నా భద్రం ఎలాగో నాకు ఉపయోగం లేకున్నా, దానిపై తప్పుడు నమ్మకంతో ఆసియా జాతి కొమ్ము ధర కిలోకు నాలుగు లక్షల దాలర్లు, ఆప్రికా జాతి కొమ్ము ధర 20 వేల దాలర్లు వరకు పలకడంతో మా జీవితానికన్నా, మా కొమ్ములే అత్యంత ప్రాధాన్యత (మాకు ప్రమాదకరంగా)గా మారిపోయాయి. పైగా ఏనుగు కాళ్ళాగే నా కాళ్ళ గిట్టలతో ఆష్వటీలు (ashtray) తయారు చేయడం నాకేంత అమానకరమో ఆలోచించండి!

అందుకే అంతర్జాతీయ ప్రకృతి పరికణ సంస్థ ప్రచురించే రెడ్ జాబితాలో అంతరించే జంతువులలో నన్న కూడా ప్రమాదకర దశలో (vulnerable) వున్నట్లుగా గుర్తించారు.

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

- దాా లభ్య గాండ్, m : 9440116162

e : drglachaiah@gmail.com

తెలంగాణ అస్తిత్వ ఆత్మగౌరవ పత్రాకం

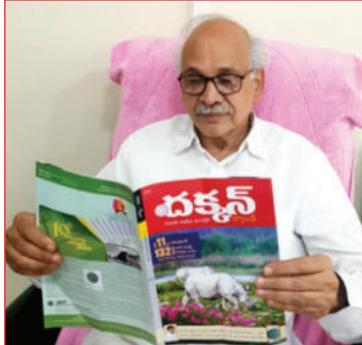
దక్కన్ ల్యాండ్

**పత్రికాక్షరమున్న పదివేల సైన్యము
పత్రికాక్షరమున్న మిత్ర కోటీ
ప్రజకు రక్క లేదు పత్రిక లేకున్.....**

అంటారు పత్రికా రంగ వైతాళికుడు నార్ల వెంకబేస్యరరావు. ప్రజాస్ామ్యం పరిధవిల్లాలంబే పత్రికల పాత్ర అనివార్యం. మానవజీవన వికాసంలో పత్రికలు ఎవ్వటికమ్మడు తమ వంతు పాత్రను నిరంతరాయంగా పోషిస్తూ వస్తున్నాయి. ఆ క్రమంలో 10 ఏళ్ళ క్రితం ఆవిర్భవించిన దక్కన్ ల్యాండ్ సామాజిక రాజకీయ మానసపత్రిక తెలంగాణ అస్తిత్వ ఆత్మగౌరవ పత్రాకగా నిఖిలింది. మరిదశ ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమానికి ఉపాధిరూలుగా ఉంది. తెలంగాణ రాష్ట్ర సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ రంగాలను ప్రతిఫలించే అద్దంగా, అన్యాయాలు అక్రమాలపై ప్రకటించిన యుద్ధంగా దక్కన్ ల్యాండ్ పారకులకు చేరుకుంది.

ఎలక్ష్మానిక మాధ్యమాలు, సోషల్ మీడియాలు ఉప్పేనలై సమాజాన్ని ముంచేతుతున్న ఈ తరుణంలో పత్రికలు నిర్వహించడం కత్తి మీద సామే. అందునా పదేళ్ళపొటు నిరంతరంగా కొనసాగడం, ప్రకటనల పటాటోపాలు, వ్యాపార ధోరణులకు దూరంగా, పవిత్రంగా, పారకుల ప్రయోజనమే లక్షంగా ఇస్నేశ్వరు కొనసాగడం పత్రిక యాజమాన్యం సంపాదకవర్గం సిబ్బంది రచయితల అభిమానుల సమప్పి కృషికి తార్యాణం. వారందరికి అభినందనలు.

ఈక పత్రిక అందిస్తున్న సమాచారం విషయానికౌసే 60

పేజీల్లో పొదిగిన అంశాలన్నీ పర్తమాన సమాజాన్ని ఆవిష్కరించేవే. వివిధ శీర్షికల రూపంలో దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రకటిస్తున్న ప్రచురిస్తున్న విషయాలన్నీ విస్తారమైన సమాచారంతో లోతైన విశేషం చక్కగా చిక్కగా రూపొంది అభిరుచి గల పారకులను ఆకర్షిస్తాయి. ఇంతవరకు వెలువదిన 132 సంచికలను తిరగవేస్తే ఎక్కడా పొల్లు రాతలు సాల్లు కూతలు మచ్చుకి కూడా కనిపించవు. ఇటువంటి సాధికార పత్రికలు సమాజంలో అరుదుగా కనిపిస్తుంటాయి. ఆ వరునలో

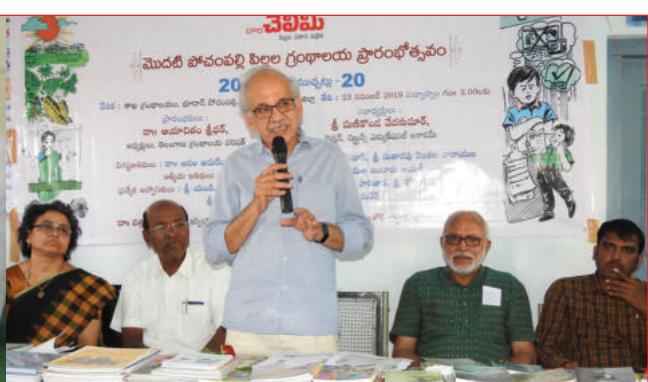
తెలుగులో దక్కన్ ల్యాండ్ అగ్రభాగాన నిలుస్తుంది. పారశాల స్థాయి నుండి విశ్వవిద్యాలయాల దాకా అన్నిచోట్లు వివిధ వ్యక్తులు వ్యవస్థలు నిర్వహిస్తున్న గ్రంథాలయాలో విశేషించి ఇంటింటా ఉండవలిన పత్రిక దక్కన్ ల్యాండ్. ఉద్యోగార్థులకు పోటీ పరీక్షలకు అవసరమైన అముల్యమైన సమాచారం దక్కన్ ల్యాండ్ అందిస్తున్నది. ప్రత్యేకించి విశేషకులకు, వ్యాసకర్తలకు, పరిశోధకులకు, పరిపాలకులకు దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రతి సంచిక ఒక కర దీపిక. నానాటికి విలువలు అంతరించిపోతున్న నేటి చీకరి సమాజానికి దక్కన్ ల్యాండ్ ఒక ఆశాకిరణం. ఈ పత్రిక ఆదర్శంగా మరిన్ని పత్రికలు పారకులకు అందుబాటులోకి రావాలని తెలుగు అక్షరం మరింత సుసంపన్నం కావాలని కోరుకుంటున్నాను. వేదకుమార్ గారికి అభినందనలు.

- డా. అయ్యాచిత్తం శ్రీధర్

అధ్యక్షుడు. తెలంగాణ గ్రంథాలయ పరిషత్
m : 9849893238

2. 4. 2018న హిమయాత్ నగర్లోని ఆస్ట్రిఫర్డ్ గ్రామర్ స్కూల్లలో జాలచెలిమి-1 ముఖ్యమై ప్రారంభించిన సందర్భం

23. 11. 2019న భూరాన్ పోవంపల్లిలో 'జాలచెలిమి' గ్రంథాలయ ప్రారంభిస్తువం

పక్కలు... రైతు నేస్తాలు!

మానవ కార్యకలాపాలు పక్కల పాలిట పెను శాపంగా మారుతున్నాయి. అడవుల తరుగుదల, అవాసాల నష్టం వల్ల దేశీయంగా ఎన్నో జాతుల పక్కలు మనుగడ ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొంటున్నాయి. భారత్తక మాత్రమే ప్రత్యేకమైన కొన్ని జాతుల పక్కలు ఇప్పటికే అంతర్భాసమయ్యాయి.

అభివృద్ధి పేరిట సాగుతున్న కార్యకలాపాలు ఎన్నో రకాల పక్కల ఉనికిని ప్రశ్నార్థకంగా మారుస్తు న్నాయి. పదమాడు వండలకు పైగా పక్కిజాతులకు భారత్త నెలవు. ప్రపంచ పక్కి జాతుల్లో ఇవి 12.4 శాతం. వీటిలో 78 జాతుల పక్కలు (అయిదు శాతం) కేవలం భారత్తలేనే కనిపిస్తాయని, ఇతర దేశాల్లో వాటి ఉనికి ఉండరని ఇహిపల జాలాజి కల్ స్వేచ్ఛ ఇండియా (జెర్వెన్సెన్స్) అధ్యయనం వెల్లడించింది. ఈ 78 జాతుల్లో మూడింటి జాడను కొన్ని దశాబ్దాలుగా భారత్త లో గుర్తించలేదని నిపుణులు చెబుతున్నారు. అవి-మణిపురి బ్యాక్ క్వైట్, హిమాలయిన క్వైట్, జర్జన్ కర్సర్లు. అంతర్జాతీయ ప్రకృతి పరిరక్షణ సంస్థ (బయుసెన్స్) చాలా ఏళ్ళ క్రితమే వాటిని మనుగడ ఎదుర్కొంటున్న జాబితాలో చేర్చింది.

బయుసెన్స్ జాబితా ప్రకారం భారత్తలో 73 ప్రాణిజాతులు తీవ్ర మనుగడ ముఖ్యము ఎదుర్కొంటున్నట్లు కేంద్ర వర్యావరణ, అటవీ, వాతా వరణ మార్పుల మంత్రిత్వ శాఖ నిరుదు రాజ్యసభలో వెల్లడించింది. వాటిలో తొమ్మిది కీరద, 18 పక్కి, 26 సరీస్పవ,

20 ఉభయవర జాతులు ఉన్నాయి. అంత రించే ప్రమాదంలో ఉన్న పక్కల్లో కీర్త ఇండియన్ బస్టర్ (బట్టమేక పక్కి), తదితరాలతో పాటు నాలుగు ఆడవి గుడ్గగూబ రాబందు ఖ్లో ఉన్న రాబందులు ప్రస్తుతం కనిపించడమే అరుదుగా మారింది. డైక్టఫినాక్ బెషధం వినియోగ పశువులు మరణించినప్పుడు, వాటిని తిన్న రాబందులు మృత్యువాత పడుతున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్లోని రోళ్లపాడు, మహారాష్ట్రలోని మరో పక్కల అభయారణ్యాల్లో బట్టమేక పక్కి సంరక్షణకు చర్యలు తీసుకుంటు ఉన్నారు. విపరీతమైన పట్టచీకరణలో భాగంగా చెరువులు, కుంటలు, పచ్చదనం కనుమరుగపుతున్నాయి. ఘలితంగా అక్కడి జీవ వైవిధ్యం దెబ్బతిని పక్కలపైనా ఆ ప్రభావం పడుతోంది. ఈబర్డ్ డాల్ట ఆర్గ్ అనే వెబ్సైట్ గతంలో ముంబైలో 52 పక్కల అవాసాలను గుర్తించింది. నానాటికీ తీవ్రమవుతున్న సగరీకరణ మూలంగా వాటిలో చాలావరకు

ప్రస్తుతం కనుమరుగయ్యాయి. ఇది ఇలాగే కొనసాగితే భవిష్యత్తులో దిల్లీ లాంటి మరెన్నో ప్రదేశాల్లో పక్కిజాతుల మనుగడకు తీవ్ర ముఖ్య తప్పదని వర్యావరణ నిపుణులు ఆందోళన వ్యక్తం చేసున్నారు. పక్కలు చెట్లను ఆశించే కీటకాలు, గింజలు, పండు తదితరాలను తింటాయి. దేశీయంగా అటవీ నిర్మాలన వల్ల పక్కలకు ఆహార లభ్యత తగ్గి క్రమంగా వాటి సంఖ్య తరిగిపోతుంది. చెట్లు తగ్గిపోయినప్పుడు ఆయా పక్కలు వాటి వైపిజాతులకు సులభంగా కనిపించి, వాటికి ఆహారంగా మారే అవకాశం ఉంది. జీవ వైవిధ్యానికి నెలవైన పశ్చిమ హిమాలయ అరణ్యాల్లో భూ వినియోగంలో మార్పుల వల్ల కీటకాలను తినే పక్కల సంఖ్య భారీగా తరుగువడినట్లు రెండేళ్ల క్రితం ఒక అధ్యయనం వెల్లడించింది.

సెల్ఫోన్ టపర్ నుంచి వచ్చే రేడియోస్సన్ వల్ల పక్కల పునరుత్పత్తిపై ప్రభావం పడుతున్నట్లు గతంలో వలు వరిశీలనలు వెల్లడించాయి. ఆ రేడియోస్సన్ తట్టుకోలేక గతంలో పిచ్చుకల సంఖ్య విపరీతంగా తగ్గిపోయింది. సెల్ టపర్ విద్యుదయ స్వాంత క్షీతం వల్ల పక్కలు దిక్కుతోచని స్థితికి చేరి అన్ని దిశల్లో ఎగురుతాయి. ఈ క్రమంలో అవి తమ గమ్మ స్థానాలను గుర్తించడంలో గందర గోళానికి గురవుతున్నాయి. అందుకే భత్తినగధ్ రాష్ట్రం గరియాబంద్ జిల్లా లోని లాచేకెరా గ్రామం ప్రజలు తమ ప్రాంతంలో సెల్ టపర్ విర్యాటును నిషేధించారు. వాటివల్ల తమ ప్రాంతానికి ఏటా వలస వచ్చే ఆసియా ఓపెన్వీల్ స్టోర్స్ అనే పక్కలకు ఆటంకం కలు గుతుండని భావించి ఆ నిర్మియం తీసుకున్నారు. వాటిని ఇబ్బందులకు గురిచేసే వారికి వెయ్య రూపాయల జరిమానా సైతం విధిస్తున్నారు. మరోవైపు వాతావరణ మార్పుల కారణంగా భారత్తకు ఏటా వలస వచ్చే పక్కల సంఖ్య తగ్గిపోతోంది. పంటలను ఆశించే కీటకాలను భక్కించి రైతులకు పక్కలు మేలు చేస్తాయి. గింజలను సుదూర ప్రాంతాల్లో జారవిడిచి ఆడవుల పెరుగుదలకు అవి తోడ్పడతాయి. పుష్పలు పండుగా మారడానికి అవసరమైన పరాగ సంపర్కంలోనూ వాటి పొత్త ఉంది. అందుకే, మన అభివృద్ధి కార్యకలాపాలు పక్కల ఉనికిని దెబ్బతినుకుండా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

టపర్ విర్యాటును నిషేధించారు. వాటివల్ల తమ ప్రాంతానికి ఏటా వలస వచ్చే ఆసియా ఓపెన్వీల్ స్టోర్స్ అనే పక్కలకు ఆటంకం కలు గుతుండని భావించి ఆ నిర్మియం తీసుకున్నారు. వాటిని ఇబ్బందులకు గురిచేసే వారికి వెయ్య రూపాయల జరిమానా సైతం విధిస్తున్నారు. మరోవైపు వాతావరణ మార్పుల కారణంగా భారత్తకు ఏటా వలస వచ్చే పక్కల సంఖ్య తగ్గిపోతోంది. పంటలను ఆశించే కీటకాలను భక్కించి రైతులకు పక్కలు మేలు చేస్తాయి. గింజలను సుదూర ప్రాంతాల్లో జారవిడిచి ఆడవుల పెరుగుదలకు అవి తోడ్పడతాయి. పుష్పలు పండుగా మారడానికి అవసరమైన పరాగ సంపర్కంలోనూ వాటి పొత్త ఉంది. అందుకే, మన అభివృద్ధి కార్యకలాపాలు పక్కల ఉనికిని దెబ్బతినుకుండా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

- ఎం.వి.బాబు

బి.ఎస్.రాములు 75వ జన్మదిన విజోత్సవం

బి.ఎస్.రాములు సామాజిక తత్వవేత్తగా, సుప్రసిద్ధ రచయితగా, బీసీ కమిషన్ తొలి శైర్కన్గా, విశాలసాహిత్య అకాడమి, సామాజిక తాత్క్షిక విశ్వవిద్యాలయం వ్యవస్థాపకులుగా, దళిత (బీసీ, ఎస్సి, ఎస్టి, మైనార్టీ) రచయితల కళాకారుల మేధావుల ఐక్యవేదిక వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులుగా, సమకాలీన రాజకీయ విశేషకులుగా అందరికి తెలుసు. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమంలో తనదైన విశిష్ట పాత్రను నిర్వహించారు.

23 ఆగష్టు 1949న జిగిత్యాలలో జన్మించిన బి.ఎస్.రాములు తొలి కథ 1968 జనవరి బాలమిత్ర సంచికలో జిగిత్యాల కథగా ప్రచురించబడింది. అప్పటినుండి నిరంతరం ఏచిన్న విషయాలపై విస్తరంగా రాస్తూ వస్తున్నారు. 23 ఆగష్టు 2023 నుండి 75వ వసంతంలోకి ప్రవేశించారు. ఈ సందర్భంగా 75వ జన్మదిన ఉత్సవాలను డా॥ వింజమూరి సూర్యప్రకాష్, ప్రో. తాటికొండ వెంకటరాజం, విద్యావేత్త డా॥ బి.ఆర్. అంకం, అంబర్పేట సేవానమితి నిర్వహకులు కార్యక్రమాలను నిర్వహించారు.

23 ఆగష్టు 2023న ఉదయం 11 గం||ల నుండి సాహితీవేత్తలు, అభిమానులు, బంధుమిత్రులు కరోనా కాలం తర్వాత అందరం కలుసుకో గలిగాం అని అనేక విశేషాలను ముచ్చచేంచారు. ఈ సందర్భంగా కొన్ని పుస్తకాల ఆవిష్కరించారు.

ఈ ఉత్సవానికి డా॥ వద్దేపల్లి కృష్ణ, నాచేశ్వరం శంకరం, నేటినిజం దినపత్రిక సంపాదకులు బైసు దేవదాస్, డా॥ కాలువ మల్లయ్య, ఆడెపు లక్ష్మీపతి, కథలాహర్ష కరంట గంగారెడ్డి, ఆటీసి అనందం, సుప్రసిద్ధ గేయ కవి తెలంగాణ సంస్థలి సారథి, కళాకారులు జనగామ శంకర్, రిటైర్డ్ ప్రిన్సిపల్, విద్యావేత్త వద్దకొండ జగదీశ్వర్, రిలైర్డ్ ప్రిన్సిపాల్ ఎం. అనంతయ్య, నిమ్మ కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్, కౌక్కల భాస్కర్, కట్టా ప్రభాకర్, శిరం శ్రీనివాస్, రుప్ర శంకర్, బెనారస్ యూనివర్సిటీలో బి.ఎస్. రాములు సాహిత్యంపై విపోచించే చేస్తున్న సంతు, ఎంబిసి కులాల రాష్ట్ర అధ్యక్షులు నిమ్మలు

మీరు అందరు ఎంతో ప్రేమగా వంపిన జన్మదిన శుభాకాంక్షలు అందాయి. ధన్యవాదాలు. ఇప్పుడు జరిగింది ప్రారంభోత్సవం. సంవత్సరం పాటు జన్మదిన వేదుకలు పుస్తకావిష్ణురణలు ఉంటాయి. బీసీ, ఎస్సి సాహితీ వేత్తలతో జాతీయ స్థాయిలో నిర్మాణం ఏర్పాటు చేసి బాట వేద్దాం. గత అను భావాలతో నూతన సమాజ నిర్మాణం సాహిత్య సామాజిక సాంస్కృతిక ఉద్యమాన్ని ముందుకు పోదాం..

అందరు బాగుండాలి - అందులో మన ప్రజలుండాలి.

సమస్త వర్ర, వర్ర, కుల, లింగ, జాతి, మత, ప్రాంత దేశ, భాష వివక్షలను రూపుమాపుదాం. స్పెష్చ సమానత్వం, సౌభ్రాత్మత్వం, అందరికి సమాన అవకాశాల కోసం కులాంతర మతాంతర మానవీయ సమాజాన్ని నిర్మిద్దాం.

చి పి మండల్ స్థాట్ - కలను సాకారం చేధ్యాం.

-బి.ఎస్.రాములు

పీరన్న, చెన్నమనేని శ్రీనివాస్, జాజుల గౌరి, ఉసికెల శంకరయ్య, హేమలత, పొన్నురు నుండి విజయరావు, కరీంనగర్, పరంగల్, జిగిత్యాల తదితర ప్రాంతాల నుండి అభిమానులు ఈ సభలో పాల్గొన్నారు. ఆప్సోనం సంఘం తరఫున డా॥ సూర్యప్రకాష్, ప్రాపెసర్ వెంకటరాజం, పూలమాలలతో సత్కరించారు.

ఆత్మియులు, పలువురు సాహితీవేత్తలు శుభాకాంక్షలు తెలిపారు. సాహిత్యంలో, తాత్క్షిక రంగంలో, సామాజిక ఉద్యమాల్లో బి.ఎస్. రాములు నిర్వహించిన పాత్ర ప్రత్యేకమైనదని పేరొన్నారు. తరతరాలకు వీరి సాహిత్యం, సిద్ధాంతాలు భవిష్యత్ తరాలు ముందుకు తీనుకు పోతాయని ఆకాంక్ష వ్యక్తం చేశారు. పుస్తకావిష్ణురణల సందర్భంగా ఆయా పుస్తకాల గురించి సంచీప్తంగా అవిష్ణురులు వివరించి విశేషించారు.

సమావేశం ముగింపులో బి.ఎస్. రాములు స్పృందిస్తా, అనేకమంది సాహితీవేత్తలు, రాజకీయ నాయకులు తమ

సందేశంలో నా జీవితమే సందేశం అని అంటారని నేను కూడా అదే అంటున్నాను అని అన్నారు. నా జీవితం, సాహిత్యం, ఉద్యమాలు వేర్పేరు కావని కుటుంబ సభ్యుల సహకారం, బంధువులుపుత్రుల సహకారంతోనే 105 పుస్తకాలు విభిన్న అంశాలపై వెలువరించడం సాధ్యపడిందని, అందరికి ధన్యవాదాలు తెలిపారు. కథా శిక్షణ తరగతులు 'కథలబడి' గ్రంథాలతో వందలాది కథకులు స్వార్థి పొంది ఎదగడం సంతోషంగా ఉందన్నారు. గద్దర్ ఆకస్మిక మరణం తనను కలచివేసిందని, వారి సంస్కరణ సభలు జరుగుతున్న సందర్భంగా జన్మదిన సభ వాయిదా వేద్దాం అని అనుకున్నామని, కానీ సాహితీవేత్తలు, మిత్రులు కనీసం ప్రారంభోత్సవమైనా తప్పనిసరి అదే తేదీన జరపాలని కోరారని, దాంతో అపితక్కువు వ్యాధిలో ఆఫ్సోన సంఘం పూనుకొని ఈ

వ్యాటు చేసిందని, వారికి ధన్యవాదాలు తెలిపారు. వందలాది మంది ఫేనెబుక్ ద్వారా, వాట్ప్ప్ ద్వారా, భోస్స ద్వారా జన్మదిన శుభాకాంక్షలు అందజేశారు. వారందరికి ధన్యవాదాలు అని పేర్కొన్నారు. ఇలా 75వ జన్మదినోత్సవ ప్రారంభ సభ మధ్యాహ్నం 2 గంటల వరకు కన్నులపండుగా సాగింది. భోజనాలు చేస్తూ, భోజనాల అనంతరం కూడా అరగంట దాకా ఆత్మియంగా మాట్లాడుకున్నారు. ఇలా 200 మందికి పైగా పాల్గొన్న 75 సంవత్సరాల ప్రారంభ సభ ఆత్మియంగా మగిసింది. ఈ కొత్త పుస్తకాలను పలువురికి ఉచితంగా అందజేయడం విశేషం.

- కట్టా ప్రభాకర్,
m : 8106721111
e: akumarkatta@gmail.com

పర్యావరణ హిత పరమైన కథలు

ప్రకృతి అంతా పచ్చగా ఉండాలి. పక్కల కిల కిల రావాలతో, పంట పొలాలతో, పాది పంటలతో కళ కళ లాడాలి. అప్పుడే ప్రకృతి అందంగా ఉంటుంది. అదే పర్యావరణం అవుతుంది. ప్రకృతికి మరో పేరు గా నిలుస్తుంది.

అంత గొప్ప పర్యావరణం నేడు ఆపదకు లోనపుతోంది. అనారోగ్యాలకు చిరునామాగా మారుతోంది. దీనికి కారణం ఎవరు?.. సరిగ్గా గమనిస్తే పర్యావరణం"లోనే "రణం" ఉంది. ప్రకృతికి అనుగుణంగా నడుచుకోక పోతే... "రణా"నికి కారణం అవుతుంది.

దీనిని కాపాడవలసిన బాధ్యత.. విచక్షణ జ్ఞానం కలిగిన మానవుని పై ఉంది.

రోగం వచ్చిన తర్వాత మందు వాడటం కన్నా... రోగమే రాకుండా నివారణ చర్యలు తీసుకోవడం చాలా ఉత్తమం.

అటువంటి పర్యావరణం పై అవగాహనను, తీసుకోవలసిన భద్రతను, చేపట్టవలసిన బాధ్యతను.. బాల చెలిమి.. పిల్లల వికాస పత్రిక వారు తీసుకున్నారు.

పిల్లల్లో.. ప్రకృతి వట్ల ప్రేమను, పర్యావరణం పై అవగాహనను కలిగించే ప్రక్రియను చేపట్టారు.

నేటి బాలతో.. రేపటి పొరులు అన్న చందాలో... పిల్లలకు .. పెద్దలకు అవసరమైన పర్యావరణ అవగాహనను కల్పించడానికి, కథా ప్రక్రియను తీసుకున్నారు. పెద్దల చేత.. పిల్లల కోసం.. అటు పెద్దవారి కోసం.. పర్యావరణ హిత పరమైన కథలను చక్కని పుస్తక రూపంలో "పర్యావరణ కథల పోతీలు.. 2023" పేరుతో తీసుకు వచ్చారు. ఈ పుస్తకంలో ఉన్న నల్బై ఏడు కథలూ...

పర్యావరణ హితాన్ని కోరేవే. పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోక పోతే జరిగే పరిణామాలను వివరించేవే. అన్ని కథల మూలం.. కథ పస్తపూ .. పర్యావరణమే అయినా.. ఏ రెండు కథలూ ఒకేలా అనిపించవు. కనిపించవు. అది ఈ పుస్తకం యొక్క ప్రత్యేకత.

రచయితలు, రచయితులు రాసిన మంచి కథలకు పెద్దపీట వేశారు. ఒక దండు గుది గుచ్చి ప్రచరించారు. చక్కని బొమ్మలతో పుస్తకాన్ని ఆకర్షించుటాంగా తీవ్రి దిద్దారు.

భూమి డాక్టర్, అనలైన దైవ కార్యం, అమ్మమాట మొదలుకుని, కొత్తమార్పు, ఆకుపచ్చ వసం వరకూ ఉన్న నల్బై ఏడు కథలూ దేనికవే సాటి అన్నట్టగా ఉంటాయి. పర్యావరణ హితమును, అవసరాన్ని చాటి చెబుతాయి.

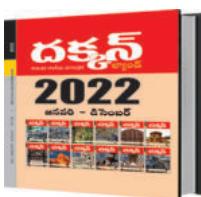
ఇంత గొప్ప బృహత్ కార్యానికి... బాధ్యతగా వహించిన... బాల చెలిమి ఎడిటర్ శ్రీ మణికాండ వేదకుమార్ గారికి ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు తెలుపుతున్నాము.

మరియు పుస్తక రూపంలో రావడానికి కృషి చేసిన త్రీ గరివల్లి అశోక్ గారికి మరియు కథల ఎంపికలో పాల్గొన్న న్యాయ నిర్దేశలకు.. ప్రతీ ఒక్కరికీ పేరు పేరు నా హృదయ పూర్వక ధన్యవాదాలు మరియు అభినందనలు తెలుపుతున్నాము.

ఇంత గొప్ప పుస్తకంలో నా కథ కూడా చోటు చేసుకోవడం గర్వంగా భావిస్తున్నాను.

అందరికీ మరొక్కసారి ధన్యవాదములతో...

- కె.వి.లక్ష్మణరావు
m : 9014659041

నిబద్ధతకు నిలువురుద్దం - దక్షిణల్యాండ్

దక్షిణల్యాండ్ మాసపత్రిక అంబీ నిబద్ధతకు, వాస్తవికతకు నిలువురుద్దం. చరిత్రను, వర్తమానాన్ని నిశ్చబ్దంగా రికార్డు చేస్తున్న సామాజిక, రాజకీయ పత్రిక. విజయవంతంగా పదకొండేళ్లు పూర్తిచేసుకుని పన్నెందవ ఏట ప్రవేశిస్తున్న సందర్భంగా దక్షిణల్యాండ్ యాజమాన్యానికి, సంపాదకులు మజీకొండ వేదకుమార్ గారికి హృదయపూర్వక అభినందనలు.

అనివార్యంగా డిజిటల్ యుగంలోకి ప్రవేశించిన మనం పత్రికను నిరంతరాయంగా పదకొండేళ్లు పూర్తి చేసుకొని విజయవంతంగా పన్నెందో ఏట ప్రవేశించడం ఒక గొప్ప విజయం. దక్షిణ ల్యాండ్ ఏ నంచికకు ఆ సంచిక ప్రత్యేకమైనదే. వర్తమాన రాజకీయ పోకడలు, పర్యావరణం, మన చరిత్ర, మన సంస్కృతి వంటి అనేక అంశాలను అక్షరభద్రం చేయడంలో కశోర నియమాలు విధించుకున్నదని దక్షిణల్యాండ్ పాతకులకు తెలుసు. మనం మరిచిపోయిన అనేక విషయాలతో పాటు ఈ ప్రాంత అనేక విషయాలపట్ల పరిశోధనలు చేసి చక్కబేట వ్యాసాలతో, విశేషాలతో భావితరాలకు పనికొచ్చే విధంగా నిబద్ధతతో తీర్చిదిద్దడంలో దక్షిణ ల్యాండ్ పత్రిక విజయవంతమైనదనే చెప్పాలి.

ఏ విషయం మీద రాసిన వ్యాసమైన నిజాయితితో, అతిశయోక్తులు లేకుండా విశేషమాత్రకంగా, అలోచనాత్మకంగా ఉండటం ఒక ప్రత్యేకత తెలంగాణలో ఇంత రెగ్యులర్సగా వస్తున్న మాసపత్రికలు లేవనే చెప్పాలి. ఈ నాటి యువతకు, విద్యార్థులకు

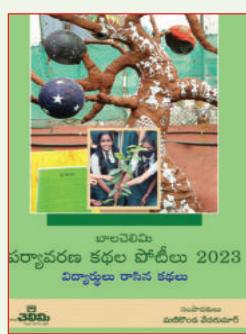
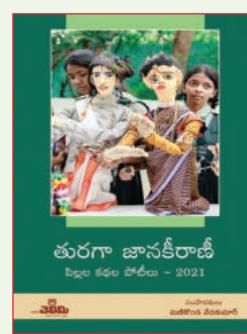
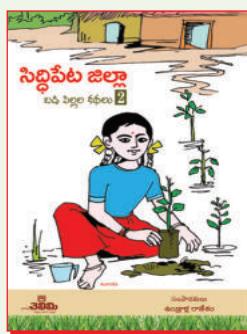
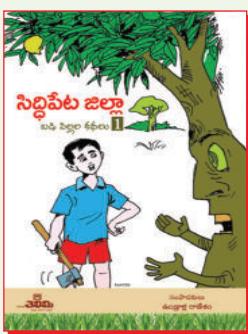

వర్తమాన సామాజిక, రాజకీయ అంశాలపట్ల అవగాహన కలిగించడంలో దక్షిణ ల్యాండ్ పొత్త ఎంతో ఉంది.

కొంత కాలం సాహిత్య అంశాలను స్పృశించినా, చరిత్ర, సామాజిక, రాజకీయ అంశాలకు పరిమితమై పోయింది. వర్తమాన కాలంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత వివిధ రంగాలలో వచ్చిన మార్పులను ఎప్పటికప్పుడు అక్షరభద్రం చేయడం నాకు ఎంతో నచ్చిన అంశం. బుధి జీవులందరికీ ఆభిమానమైన పత్రికగా కొనసాగడం నచ్చింది. పత్రికలకు కొన్ని ఉద్దేశాలుంటాయి. తమ తమ ఉద్దేశాలను పాతకుల మీద ప్రభావం చూపే ప్రయత్నమూ చేస్తాయి. కానీ ఉన్నదున్నట్లు జరిగింది, జరుగుతున్నది ఒక చారిత్రక ప్రయాణంలా ఎప్పటికప్పుడు పొందుపరచడం కష్టమైన వనే. నిజాయితీగా, నిబద్ధతతో, ఉన్నత విలువలతో దక్షిణ ల్యాండ్ పత్రికా రంగంలో ప్రత్యేకతను నిలువుకుంటున్నదుకు మరోసారి అభిసందిస్తూ...

'పత్రికాక్షటున్న పదివేల సైన్యంబు' అన్న నార్ల మాటను గుర్తు చేసుకుంటూ ఒక నాడు గొలకొండ పత్రిక అత్య గౌరవాన్ని నిలచెడితే ఇప్పాల దక్షిణ ల్యాండ్ పత్రిక వేదకుమార్గారి నేత్యత్వంలో తెలంగాణ మట్టి పరిమళాన్ని మూటగట్టి భావితరాలకు అందిస్తున్నదుకు అభిసందిస్తూ...

-కోట్ల వెంకటేశ్వరరావ్
m : 9440233261

చిల్పన్న ఎడ్యుకేషనల్ అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో బాలచెలివు ప్రపంచిని సిద్ధిపేట జిల్లా బడిపిల్లల కథలు-1, 'సిద్ధిపేట జిల్లా బడిపిల్లల కథలు-2', 'తురగా జానకీరాణీ - సిల్లల కథలు', 'పర్యావరణ కథల పోటీలు-2023' అనే నాలుగు కథల పుస్తకాలు వెలుపడినందుకు సంతోషం వ్యక్తం చేస్తున్నాము.

ప్రతులు కావలిన వారు ఈ క్రింబి చిరునామా నుండి పొందవచ్చును.

విడి ప్రతి వెల: రూ.50/-

'Bhoopathi Sadan' 3-6-716, Street No.12, Himayathnagar, Hyderabad-500029, Telangana. Mob: 9030626288

మరియు

- Nava Telangana • Manchi Pustakam
- Nava Chetana • Navodaya Book House

సాలార్ జంగ్ మ్యాజియంలో

“తైమలెన్ ఫోటో ఎగ్జిబిషన్”

ప్రపంచ ఫోటోగ్రాఫీ దినోత్సవం పురస్కరించుకొని సాలార్ జంగ్ మ్యాజియంలో “గ్రాండ్ ఫోటో ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్” ఎక్స్‌పోలో భాగంగా సాలార్ జంగ్ మ్యాజియంలో చిత్రపటాలు, ప్రకృతి, వన్మోహనాలు, వాస్తుశిల్పం నుంచి మతాలు, సంస్కృతాలు, పండుగలు, గిరిజనుల వరకు తైమలెన్ ఛాయాచిత్రాలను ప్రదర్శనకు ఉంచారు.

75 మందికి పైగా దేశ విదేశి ఫోటోగ్రాఫర్ల నుండి 480 ఛాయాచిత్రాలను ఈ ప్రదర్శనలో ఉంచారు. సెప్టెంబరు 4 వరకు ఫోటోలు ప్రదర్శనలో ఉంటాయి. ఈ సందర్భంగా తెలంగాణ వారసత్వం, ప్రైదరాబాద్ వారసత్వం, ఉస్కానియా యూనివర్సిటీలోని ఆర్ట్ కళాశాల వారసత్వం అనే మూడు విభాగాల్లో ఫోటోలు సమర్పించిన నగరంలోని ఫోటోగ్రాఫర్లను ప్రపంచ వారసత్వ దినోత్సవం నేపథ్యంగా సన్మానించారు.

రాష్ట్ర టురిజం డెవలప్మెంట్ కార్బోరేషన్ మేనేజింగ్ డైరెక్టర్ మనోహర్, సాలార్ జంగ్ మ్యాజియం డైరెక్టర్ డాక్టర్ నాగేందరర్ రెడ్డి, Prof.Er. వేదకుమార్ మణికొండ, పైర్మన్, డెక్కన్ హారిబేంజ్ అకాడమీ, సిగ్యూ అకాడమీ ఆఫ్ ఫోటోగ్రాఫీ జనరల్ సెక్రటరీ జనార్థన్, శ్రీ వీరేందర్ సిపిఆర్ట్ (సాలర్జంగ్ మ్యాజియం) మరియు ఎం.సి. శంకర్ ఫోండర్ ప్రెసిడెంట్ ఆఫ్ ఎన్విబిపి, తెలంగాణ, ఇండియా హాజరై ప్రారంభించారు. టర్మి సింగపూర్, ఈజిప్ట్, శ్రీలంకలతో పాటు భారత రాష్ట్రాలైన అస్సాం, బడిశా, వశిష్ఠబెంగాల్, అంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, కర్ణాటకకు చెందిన ఫోటోగ్రాఫర్ల చిత్రాలను ప్రదర్శనకు ఉంచారు.

టర్మికి చెందిన ఓజ్యున్ సిమ్మెంట్, సింగపూర్కు చెందిన వినెంట్ యూ, కెనడాకు చెందిన తారా డే, రిపబ్లిక్ ఆఫ్ సైప్రస్ చెందిన ఆండ్రియాన్ అంధ్రా, ఈజిప్ట్ చెందిన మహ్మద్ హస్నమ్ అప్పుర్, శ్రీలంకకు చెందిన బండారా పాండులా, సాదీ అరేబియాకు

చెందిన నజ్జా అంగ్యాయ్ తదితరుల చిత్రాలు ప్రదర్శనలో ఉన్నాయి. ఒడిశాకు చెందిన ధీర్ వీనీ, వశ్విమబెంగాల్కు చెందిన నరేందు ఘోష్, ప్రైదరాబాద్ కు చెందిన రాధా ప్రసాద్ వారణాసి, అసోంకు చెందిన రత్నజీత్ చౌదరి వంటి భారతీయ ఫోటోగ్రాఫర్ల తమ చిత్రాలను ప్రదర్శనకు ఉంచారు.

ముగ్గురు పిల్లలు వర్షంలో ఆడుకుంటున్న ఫోటో, చిన్ననాటి అమాయకత్వాన్ని ప్రతిభింబించే ఫోటో, మనవరాలితో కలిసి ఓ వృద్ధురాలు ప్రేమ సారాన్ని బంధించి చిరునప్పులు చిందిస్తాన్ని బ్లాక్ అండ్ వైట్ ఫోటో ప్రైలైట్స్ గా నిలిచాయి.

ఈ ఫోటోల్లో వివిధ రకాల మనోభావాలు, లైట్లు, నీడలతో పాటు ఎరువు, పసుపు, నీలం రంగులతో పాటు ప్రకృతి అందాలకు సంబంధించిన ఇతర రంగులను చూపించారు. రోజువారీ దినచర్య చిత్రాలు, నిజమైన భావేద్యగాలను బంధించగా, పండుగలు మరియు స్వత్స్య రూపాల చిత్రాలు సంస్కృతి మరియు కళలను బంధించాయి. దిబ్బలు, వాస్తుశిల్పం, ప్రతిభింబాలతో కూడిన భాళీ రేడ్జు, తెల్లవారు రుఖాము నుంచి తీప్రమైన సూర్యాప్తమయం వరకు ప్రేక్షకుడికి నచ్చే అనేక రకాల భావేద్యగాలు, సున్నితత్వాలు, సంక్లిష్టతలను రేక్టించే పట్టర్ బగ్గు కు అసాధారణంగా ప్రతిభింబించిన చిత్రాలు ప్రదర్శించ బడ్డాయి. ఈ సందర్భంగా ప్రపంచ వారసత్వ దినోత్సవం ధీమ్ ఆధారంగా తీర్చిదిద్ది చిత్రీకరించిన నగరానికి చెందిన ఫోటోగ్రాఫర్లకు బహుమతి ప్రధానం మరియు సన్మానించారు. ఈ సందర్భంగా హారిబేంజ్ ఆఫ్ ప్రైదరాబాద్, ఉస్కానియా యూనివర్సిటీ ఆర్ట్ కాలేజ్ హారిబేంజ్ అనే మూడు కేటగిరీల్లో ఫోటోలు సమర్పించారు.

- సయ్యద్ ఖైజర్ బాఘ,

m : 9030 6262 88
e: input.deccanchannel@gmail.com

కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామ నామాలు

స్థలనామ విజ్ఞానం (టోపోనమి) అనే శాస్త్రానికి సంబంధించి పొశ్చాత్య దేశాల్లో గ్రామ నామాల పరిశోధన ప్రోరంథమై వందేళ్ళకు పైనే అయిందనవచ్చు. భాష పుట్టిన తర్వాతనే పేర్లు పుట్టుకొచ్చాయి. గ్రామాల పేర్లు కూడా అంతే. మారుతున్న కాలానికి అనుగుణంగా గ్రామాలకు ఆయా పేర్లు ఎలా వచ్చాయో అనడానికి చాలా చరిత్రె ఉంది. జనాలు గుంపుగా ఒకభేట స్థిరినివాసం ఏర్పరచుకున్నాక అక్కడ భౌగోళిక, చారిత్రక, సామాజిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా కొన్ని వందల ఏళ్ళ క్రితమే ఊర్ల పేర్లు వచ్చాయని చరిత్ర పరిశీలనే మనకు బోధపడుతుంది.

సామాజిక శాస్త్రాల అధ్యయనంలో స్థలనామ ప్రాధాన్యతను అంగీకరించవలసి ఉంది. మన దేశంలోనే గాక అనేక దేశాల్లో ఈ రంగంలో కృషి జరిగింది. ఇంకా జరుగుతూనే ఉంది. విషయ సేకరణ, వర్గీకరణ వివరాలు సామాహికంగా, వైయుక్తికంగా ప్రత్యేకంగానూ, పత్రికల ద్వారానూ పెద్ద ఎత్తున కొనసాగుతూ ఉంది. మన ప్రాచీన జీవవ్యాప్తిలోని పదాలు స్థలనామాలను కలిగి ఉంటాయని, అవి సమాజ చరిత్ర, సంస్కృతిని తెలియజ్జ్ఞాయిని పలువురు శాస్త్రవేత్తలు స్థలనామ ప్రాధాన్యతలను తమ తమ పరిశోధనల ద్వారా నిర్ణయించారు.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లాకు ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నది. భాష, సాహిత్యం, కళలు, చరిత్ర, సంస్కృతికి పెట్టింది పేరు. స్థలనామ పరిశోధనా రంగంలో కూడా ఈ జిల్లాను ముందు వరసలో నిలబెట్టిన ఘనత కరీంనగర్ జిల్లా హాజారాబాద్ మండల వాస్తవ్యాలు, తెలుగు స్వార్ల ఆసిస్టెంట్ డాక్టర్ తాటిపాముల శ్రీనివాస్ గారిది. వీరు ఉస్సెన్నియా విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు (ఓరియంల్ లాంగ్వేజెస్) విభాగంలో డాక్టర్ పైడిమిట్రీ మాటిక్ ప్రభు గారి పర్యవేక్షణలో 'కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామనామాలు' అనే అంశంపై Ph.D. పరిశోధన చేసారు. జనవరి 2003 నుండి కృషి చేసిన తన సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని డిసెంబర్ 2005లో విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించారు. ఆ తర్వాత జరిగిన స్నాతకోష్టపంలో గౌరవ భారత రాష్ట్రపతి డాక్టర్ ఎ.పి.జె.అబ్బల్ కలాం గారి చేతుల మీదగా డాక్టరేట్ పట్టాను స్వీకరించారు. ప్రస్తుతం కరీంనగర్, రాజన్న సిరిసిల్ల, జగిత్యాల, పెద్దపల్లి జిల్లాలుగా ఉన్న ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లా పరిధిలోని గ్రామ నామాలను పరిశోధించారు.

ఈ సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని ఆరు అధ్యయాలుగా విభజించారు.

ఒక్క అధ్యయాన్ని ఉప శీర్షికలుగా విభజించి పరిశీలించారు. నాల్గవ అధ్యయంలో ఉపశీర్షికలు లేవు, కానీ 113 గ్రామ నామాల చరిత్రలను అందించారు. ఐదవ అధ్యయానికి కరీంనగర్ జిల్లా పరిధిలోని గ్రామ నామాలకు పదకోశాన్ని అందించారు. కేవలం ఆకారాది క్రమంలో ఉన్న పట్టిక రూపంగా కాకుండా, గ్రామ నామం, వ్యక్తమ విభజన, ప్రథమావయపం, మండలం పేరు వివరించారు.

స్థలనామ విజ్ఞానం అనే మొదటి అధ్యయంలో నాలుగు ఉపశీర్షికలు ఉన్నది. ఒకట ఉపశీర్షిక స్థలనామ విజ్ఞానం. ఇందులో స్థలనామ ఆవశ్యకత, గ్రామనామం వివరణ, ప్రాచీన భారతీయులు కనబరచిన శ్రద్ధను చర్చించారు. స్థలనామాల్లో దేశవాళి భాషల్లో జరిగిన పరిశోధన కృషిని వివరించారు. తన పరిశోధనా సమయానికి తెలుగులో జరిగిన గ్రామ నామ పరిశోధన కృషిని వివరించడం జరిగింది. 1945 సంపత్తర కాలం నాటి భారతి మాన పత్రికలలోని వ్యాసాలను ఉదహరించారు. ఊర్ల పేర్లు మార్చిన సందర్భాలు చెప్పారు. రెండవ ఉపశీర్షిక స్థలనామ పరిశోధన స్థల చరిత్ర. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో స్థలనామ సంస్థలు స్థాపించిన దేశాలు, సంపత్తరాలు తెలిపారు. మూడవ ఉపశీర్షిక 'కరీంనగర్ జిల్లా భౌగోళిక ప్రాంతం మార్పులు చేర్చులు'. ఇందులో 2005 కాలం నాటి ఉమ్మడి కరీంనగర్ జిల్లా భౌగోళిక స్థితిగతులను, రెవెన్యూ డివిజన్ల వారీగా, మండలాల వారీగా విభజించారు 2001 జనాభా కెక్కు ప్రకారం కరీంనగర్ జిల్లాలోని 2006

గ్రామ నామాలను తన పరిశోధనకు ఎంచుకున్నారు. నాలుగవ ఉపశీర్షిక 'కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామ నామాలు మూలాధారాలు'. గ్రామ నామాలకు చెందిన భిన్న వర్జ క్రమాల్ని, వాటి పుట్టుహ్లోప్తరాల్ని, నామాంతరాల్ని సేకరించడానికి ఎనిమిది రకాల మూలాధారాలను ఉపయోగించిన క్రమాన్ని తెలిపారు.

భాషా సామాజిక పరిశీలన అనే రెండవ అధ్యయంలో వర్జ పరిశీలన, గ్రామ నిర్మాణ పరిశీలన, అర్థ పరిశీలన, నైర్సర్యిక - సాంస్కృతిక - చారిత్రకాది విశేషాలు అనే నాలుగు ఉపశీర్షికలు ఉన్నది. వర్జ పరిశీలనలో వర్జ సమామ్యాలు పట్టికలను అచ్చులు, హల్లుల ప్రకారం అందించారు. అచ్చు, హల్లులతో మొదలయ్యే గ్రామ నామాల సంభ్యా పట్టికను ఇచ్చారు. తెలుగులో వర్జ వ్యత్యాయ మూలాలన ఏర్పడిన హల్లుంయుక్కాలు గ్రామ నామాలలో కనిపించిన విధానాన్ని అందించారు.

గ్రామ నామ నిర్మాణ పరిశీలనలో గ్రామనామ నిర్మాణ స్వరూప

సంబంధాలను పరిశీలన ద్వారా చర్చించారు. అనమస్తాలు, సమస్తాలు లేక నామ బంధాలు, అస్వష్ట నామ బంధాలు, స్వష్ట నామ బంధాలు అంశాలతో గ్రామ నామాలను ఉదహరించారు. సంబంధార్థక నామ బంధాలు, స్తలార్థక నామ బంధాలు, విశేషణ సూచి బంధాలు'గా గ్రామ నామాలను విభజించి శాఖ చిత్రాలలో చూపించారు.

అర్థ పరిశీలనలో సామాన్య నామ నిర్దేశకాలు, సంజ్ఞానామ నిర్దేశకాలు అను రెండు వర్గాలుగా విభజించి ఆయా గ్రామ నామాలు ఏర్పడిన నిర్దేశకాల రకాలను తెలిపారు. లోకనిరుక్తిలో గ్రామ నామాలను జూపద నిర్మతి, పండితలోక నిర్మకులుగా చర్చించి ఉదహరించారు.

సైసరిక, సాంస్కృతిక, చారిత్రకాది విశేషాలలో జిల్లాలోని గ్రామ నామాల్లో శిల, పర్వత, అలచి, భూ, ఉన్నతభూ, వృక్ష స్వర్ణ, సరీసుప, జంతు, పక్కి, కుల, మత, జాతి నిర్దేశక గ్రామ నామాలను విభాగాల వారీగా వర్గీకించారు.

ముదువ అధ్యాయం కరీంనగర్ జిల్లా చరిత్ర. చరిత్ర పూర్వ యుగంలో తొలి పాత రాతియుగం, మధ్య పాత రాతియుగం, పాత రాతియుగం, సూక్ష్మ రాతియుగం, కొత్త రాతియుగం, ఇనుప యుగం, తొలి చారిత్రక యుగాలకు సంబంధించిన చారిత్రక సమాచారం ఉన్నది.

ప్రాచీన యుగంలో నందరాజులు, మౌర్యులు, తొలి ఆంధ్రరాజులు, శాత వాహనులు, విష్ణు కుండిసులు, రాష్ట్ర కూటులు (బాదామి చాళుక్యులు), వేములవాడ చాళుక్యులు, కళ్యాణి చాళుక్యులు, రామగుండం ఏడరాజు వంటి కరీంనగర్ జిల్లాతో చారిత్రక అనుబంధమున్న ప్రాంతీయ సమాచారం ఉన్నది.

మధ్య యుగంలో కాక్షియులు, రాచకొండ రేవర్ల (వెలమ) నాయకులు, బహుమనీ సుల్తానులు, కుతుబ్హాఫీల పాలన పరిణామకుమం ఉన్నది. ఆధునిక యుగంలో మొగలుల పరిపాలన, జెరంగజేబు, బహాదుర్ పొ, జహందర్ పొ, ఘరూక్ సయ్యద్, రఫీయుద్దరాజత్, రఫీయుద్దోలా, అసఫ్ జాహీ నవాబుల పాలన, స్వాతంత్ర్యేద్యమం, తెలంగాణ సాయంథ పోరాటం వంటి చరిత్ర వివరాలు వరున క్రమంలో ఉన్నవి.

నాలుగవ అధ్యాయం కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామ నామాల చరిత్ర. ఈ గ్రామ నామాల చరిత్రను తెలుసుకోవడానికి శాసనాల ఆధారాల ద్వారా, ఫెఱర్స్ అండ్ ఫెస్టివల్స్లోని సమాచారం ద్వారా, లోక నిరుకుల ద్వారా గ్రామ నామాల చరిత్రలను ఉపాత్మకతకు తావు లేకుండా నిర్ధారించినట్లు పరిశోధకుడు తెలిపారు. దాదాపు 113 గ్రామ నామాలకు చారిత్రక పరిణామ క్రమాన్ని తెలియజేశారు. వాటిలో అనంతగిరి, ఇల్లండకుంట, కొండగట్టు, కట్టుశ్రుతు, కరీంనగర్, ఎలగుందుల, కాళేశ్వరం, కుక్కల గూడూరు, కొత్తకొండ, కోల్చిలింగాల, కోరుట్ల, గంగాధర, గుంజపడుగు, గట్టుసింగారం, గుల్లకోట,

గొడిశాల, చంద్రపల్లి, చోప్పదండి, జగిత్యాల, జనగాం, జమ్మికుంట, జూలపల్లి, ధర్మపల్లి, ధర్మారం ధూళికట్ట, సందగిరి, నాంపల్లి, నగునూరు, నరసింహల పల్లె, ప్రతాపగిరి(కోట), పొషిగాం, పెద్దంపేట, పెర్చుపల్లి, పెద్దబోంకారు, పోతుగల్, బెజ్జింకి, మంధని, మల్లాపూర్, మత్తురం, మెట్ పల్లి, మేదారం, మెలంగూరు, రాంపూర్, రామగిరి (కోట), రామగుండం, రాయికల్, రేపాక, వెంగుమట్ల, వరికోల్, వాల్గొండ, వెల్లుల్, వేములవాడ, శ్రీరాంపూర్ కాలువ, సంకేపల్లి, సంగెం, స్తంభంపల్లి, సర్వాయిపేట, సిరిసిల్ల, సుందిల్ల, సుల్తానాబాద్, హుజూరాబాద్ వంటి ప్రసిద్ధమైన గ్రామ నామాలు ఉండడం విశేషం.

ఐదవ అధ్యాయం కరీంనగర్ జిల్లా గ్రామ నామ పద కోశం. ఈ పద కోశాన్ని అకారాది క్రమంలో గ్రామ నామాలను, వాటి వ్యాకరణ విభజన, ప్రథమ అవయవం, మండలం పేరు వివరించారు. గ్రామ నామం, ఆ నామ నిర్దేశం చేయడానికి, మండలం చెప్పడానికి,

సంకేత పదాలు ఇప్పడం జరిగింది. కడవ జిల్లా గ్రామ నామాలు, మెదక్ జిల్లా గ్రామ నామాలలో పదకోశం ఉపయోగించిన పరిశోధనా పద్ధతిలో ఈ జిల్లా గ్రామ నామాల పదకోశాన్ని అందించి ప్రామాణికతను పాటించడం జరిగింది.

ఆరవ అధ్యాయం గ్రామ నామ పదబంధ విభజన - నిర్మాణం సమస్యలు. ఇందులో గ్రామ నామ ద్వితీయావయవ వివరణ, గ్రామ నామ ద్వితీయావయవ విభజనం, గ్రామ నామ వ్యత్పత్తి నిఫుంటు నిర్మాణ వద్దతి, నిఫుంటు నిర్మాణంలో ఉన్నది.

ఎదురయ్యే సమస్యలు వివరించారు.

చివరగా 'అనుబంధాలు' విభాగంలో బేచిరాకు (జన నివాసం లేని) గ్రామాలు, శాసనాలలోని గ్రామ నామ రూపాలు, క్రీ.శ. 1868 - 2005 వరకు పాలనా వివరాలు, భారత దేశ పుర గ్రామములు (సీసమాలిక) అందించారు. పరిశోధనకు సాయపడిన ఆధార గ్రంథాలను, పత్రికలను ఉపయుక్త గ్రంథ సూచిలో పొందు పరిచారు. ఐదవ అధ్యాయం తప్ప మిగిలిన ఆధ్యాయాల్లో సందర్భాన్ని ప్రమాణికచుకును పాడ సూచికలను ఇచ్చారు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో మెదక్ జిల్లా గ్రామ నామాలు తర్వాత అంతగా ప్రభావితం చేయ గల అగ్రణీశీ పరిశోధనా గ్రంథమిది. ప్రస్తుతం అముద్రితంగా ఉన్నది. ముద్రణ రూపంలోకి తెచ్చి భావి పరిశోధకులకు, కొత్తపొకులకు అందరికీ అందిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. గ్రామ నామ పరిశోధనా రంగంలో తన స్థానాన్ని సుస్థిరం చేసుకున్న పరిశోధకుడు డాక్టర్ తాటిపాముల శ్రీనివాస్ గారికి హృదయపూర్వక శుభాకాంక్షలు అభినందనలు.

- డాక్టర్ మండల స్టోమ్

m : 9177607603

e: mandala.smy@gmail.com

వెదురు విసీరంలో భారత్ రెండో స్థానం

సెప్టెంబర్ 18న ప్రపంచ వెదురు దినోత్సవం

ప్రకృతి సంపదాలో పర్యావరణానికి మేలు చేయడంతో పాటు కోట్ల మండికి జీవనోపాధిని అందించేదిగా వెదురు చెట్లకు ఓ ప్రత్యేకత ఉంది. అంతేకాదు అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో అది చేసే వ్యాపారం బిలియన్ డాలర్లు వుంటుంది. అందుకే వెదురు గొప్పదనం గురించి చెప్పడానికి, వెదురు పెంపకంపై అవగాహన కల్పించే దిశగా ఒక రోజును కేటాయించారు. సెప్టెంబర్ 18న ప్రపంచ వెదురు దినోత్సవం.

- ప్రపంచ వెదురు (పెంపక-పరిరక్షణ నిర్వాహక) సంస్థ.. ప్రతీ ఏటా ఈ దినోత్సవాన్ని నిర్వహిస్తోంది.
- 2009లో బ్యాంకాక్స్‌లో జరిగిన వరల్డ్ బాంబా కాంగ్రెస్‌లో ఈ దేసు నిర్వహించాలని తీర్మానించారు.
- వెదురు పెంపకం, సంప్రదాయ పద్ధతుల్లో వాడకం గురించి, వెదురు వాడకం పెంపాందించేలా చర్యల గురించి.. అన్నింటికి మించి అర్థిక పురోగతికి వెదురు ఉత్పత్తులను ఎలా నిర్వహించుకోవాలో అనే విషయాలపై ఇవాళ ప్రధానంగా చర్చిస్తారు.
- అటవీ గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రధాన ఆధారు వనరు.. వెదురు
- గిరిజనుల జీవనంలో ఇదొక భాగం
- గిరిజనులకు జీవనోపాధిగానే కాకుండా.. వాళ్ల సంప్రదాయాల్లోనూ వచ్చితరును సంతరించుకుంది వెదురు.
- చైనా, భారత లాంబి ఆసియా దేశాల్లో స్థిరమైన అభివృద్ధి లక్ష్యాలు సాధించడంలో వెదురు గణనీయమైన పాత పోషిస్తోంది.
- 65 శాతం సాగుదల ఆసియా ఖండాల్లోనే సాగుతోంది. అమెరికా (ర్యాయం), ఆఫ్రికా ఖండాలు ఆ తర్వాతి ప్లేసెంట్లో ఉన్నాయి.
- గ్లోబల్ బాంబా మార్కెట్ విలువ 2015 నాటికి 72 బిలియన్ల డాలర్లగా ఉంది. 2019 నాటికి అది 98 బిలియన్ డాలర్లకు చేరుకుంది.
- చైనా ఈ విషయంలో 70 శాతంతో అగ్రస్థానంలో ఉండగా.. వెదురు విసీరంలో రెండో స్థానంలో ఉన్న భారత మాత్రం 4 శాతంతో సరిపెట్టుకుంది.

- వియత్నాం, థాయిలాండ్, కాంబోడియాల మార్కెట్ పేర్ల మనకంటే ఎక్కువై.
- మన దగ్గర వెదురు విసీరంగా పెరుగుతుంది. ఇంకా పెరిగే పరిస్థితులు పుష్టిలంగా ఉన్నాయి. కాబట్టి, స్పెషల్ బాంబా ఎకనమిక్ జోస్ను ఏర్పాటు చేసే ఆర్థిక వృద్ధిని సాధించాచ్చు.
- వెదురు వ్యర్థాలతో అద్భుతం చేయుచ్చు. ఆ దిశగా ప్రభత్యాలు, వ్యవసాయ శాఖ, జాతీయ వెదురు మిషన్లు ప్రయత్నిస్తే.. మన మార్కెట్ సైతం తారా స్థాయికి చేరే అవకాశాలు ఉన్నాయి.
- పోవాణియే కుటుంబానికి చెందిన వెదురులో.. 115 జాతులు, 1,400 ఉపజాతుల మొక్కలు ఉన్నాయి.
- కొన్ని జాతులు రోజుకి 30 సెంటీమీటర్ల చొప్పున పెరుగుతాయి. ఎటు నుంచి నరికినా.. వేగంగా పెరుగుతుంది కూడా.

- ఈశాస్య ప్రపంచంలో వెదురును పేదవాడి కలవగా చెప్పంటారు. అంతేకాదు ఆకుపచ్చ బంగారంగా వెదురుకు పేరుంది.
- ఆపోరంతో పాటు కట్టడాలు, నిర్మాణ మెటీరియల్స్, పేపర్, హస్త కళల్లోనూ వెదురును ఉపయోగిస్తారు.
- వెదురు చెట్ల పెంప కానికి రసాయనాలు, పెస్టిసైడ్స్, ఫర్టిలైజర్స్ ఏమీ అక్రదేదు. వేస్ట్ ల్యాండ్లో సైతం పెరిగి.. పర్యావరణాన్ని కాపాడుతుంది వెదురు. అంతేకాదు అధిక వర్షాలపుడు మళ్ళీ కొట్టుకుపోకుండా అడ్డుకుని అడవుల క్షీణతను అడ్డుకుంటుంది.
- పోపక విలువలు సైతం ఉంటాయి.
- వెదురు ఆకులు పశుగ్రాసంగా ఉపయోగపడతాయి.
- సిలికాను మందుల తయారీలో ఉపయోగిస్తారు.
- వెదురు సామాన్లకు, ఫర్మిచర్కు, పరికరాలకు, పోకేస్ వస్తువులకు గ్లోబల్ మార్కెట్లో పుల్ గిరాకీ ఉంది.
- తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కుల వృత్తుల వారికి ప్రత్యేక ఆర్థికాభివృద్ధిని అందించి వారిని ప్రోత్సహిస్తుంది.

- కొత్తాల్ సచిన్,
m : 9701001036
e: kothwalsachin230@gmail.com

వరి స్టానంలో కూరగాయల సాగు

స్టేకింగ్ పద్ధతిలో బీర, కాకర, సారకాయ సాగు
అభ్యదయ రైతుల వినూతు ప్రయోగం

రైతులు ప్రతీ ఏడాది దెండు సీజస్టలో వరిసాగు చేస్తున్నప్పటికీ పెద్దగా అదాయం సమకూరడం లేదు. దీంతో అభ్యదయ రైతులు వినూతు సాగుకు శ్రేకారం చుట్టారు. వరిసాగు చేసే భామిలో, రకరకాల కూరగాయలను వండిస్తున్నారు. దీనికి తోడు, ప్రస్తుతం కూరగాయలకు మంచి డిమాండ్ ఉండడంతో, కూరగాయల నాణ్యత చెడిపోకుండా స్టేకింగ్ పద్ధతిలో సాగు చేస్తున్నారు. రాయికల్ మండలంలోని అలూర్ గ్రామానికి చెందిన అభ్యదయ రైతులను చూసి, ఆ చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లోని మరి కొంతమంది రైతులు సైతం కూరగాయల సాగుకు ఉపక్రమిస్తున్నారు.

జాన్ మొదటి వారంలోనే...

ఈ రైతులు ముందుగా జాన్ మొదటి వారంలో సమావేశమై, ఎలాంటి కూరగాయల సాగుచేయాలో నిర్ణయించుకుంటారు. వినియోగదారుల నుంచి డిమాండ్ ఉన్న బీరకాయ, సోరకాయ, కాకరకాయ, టపూట, అలిసెంత వంటి కూరగాయలు సాగుచేస్తున్నారు. దీంతో నాణ్యమైన విత్తనాలను వివిధ కంపెనీల నుంచి కరీంగరలో కొనుగోలు చేశారు. విత్తనం, కంపెనీని బట్టి 50 గ్రాముల విత్తనాల్ని, రూ.900కు కొనుగోలు చేశారు. విత్తనం నాటే భామిలో పశువుల ఎరువువేసి, ట్రాక్టర్తో రెండు, మూడుసార్లు బాగా దున్నిస్తారు. తర్వాత, మట్టి బెడ్లు తయారుచేసి, వాటిపై సాగునీరందేలా డ్రిష్ పైప్లు వేస్తారు. కలుపు మొక్కలు రాకుండా మల్బీంగ్ పీట్ పైప్ వైతం వేస్తారు. అనంతరం, మల్బీంగ్ పీట్కు రంధ్రాలు చేసి, అందులో విత్తనాలు నాటుతారు.

నాణ్యత దెబ్బతినకుండా స్టేకింగ్

కూరగాయల నాణ్యత దెబ్బతినకుండా కంక బొంగులతో స్టేకింగ్ ఏర్పాటు చేశారు. ఇందుకోసం, తీగజాతీ కూరగాయలైన సోరకాయ, కాకరకాయ, బీరకాయలు నేలపై పారితే ముడుచుకు పోయి, మార్కెట్లో ఇటు ఉండదు. దీంతో మొక్కలకు తీగపారగానే, తీగకు సుతిలతో కట్టి, కంక బొంగులకు పాకించడం చేస్తున్నారు. దీంతో మొక్కకు సరైన గాలి, సూర్యార్థీ తగిలి మొక్క వీపుగా పెరుగుతుంది. మొక్కకు పెద్దగా పురుగులు, తెగుళ్ల ఆశించే అవకాశం ఉండదు.

పురుగు మందులు కొట్టుకుండా... సోలార్ ట్రావెలు..

సాధారణంగా కూరగాయల పంటలను పూత, పింద దశలో పురుగులు ఎక్కువగా ఆశిస్తాయి. దీంతో, రైతుల రకరకాల పురుగు మందులు పిచికారీ చేస్తుంటారు. కానీ, ఈ రైతుల సమాజ శ్రేయస్తున్న కోసం పురుగుమందులు వాడకుండా పురుగులను ఆశించే సోలార్ ట్రావెలు, పండు ఈగ ఆకర్షక బుట్టలు పెడుతున్నారు. మొక్కలు బలంగా పెరిగేందుకు యూరియా, డీపీ వంటి రసాయన ఎరువులు వేయకుండా, మజ్జిగ, బెల్లంతో కూడిన పుల్లటి పదార్థాన్ని మొక్కలకు అందిస్తున్నారు.

మార్కెట్ కూరగాయలు...

తమ పొలంలో పండించిన కూరగాయలను మార్కెట్కు అయితే కొన్ని రోజులుగా వర్షాలు కురుస్తుండడంతో ఇప్పుడివ్వేదే పంట చేతికి అందుతుంది. కాబట్టి రైతుల పొలాల్లో కూరగాయల పంట దిగుబడులు సెప్పెంబర్ చివరి వరకు కొనసాగే అవకాశం ఉంది. ప్రస్తుతం కూరగాయలకు మంచి డిమాండ్ ఉండడంతో, తమకు కలిసి వస్తుందని రైతులు ఆనందం వ్యక్తం చేస్తున్నారు. కూరగాయలు సాగుచేసే రైతులకు సబ్జిషన్ విత్తనాలు డ్రిష్, మల్బీంగ్ పరికరాలు అందించాలని రైతులు కోరుతున్నారు.

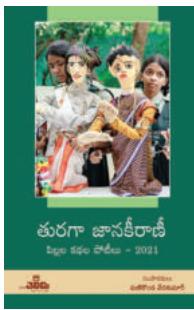
అనబోయిన స్వామి,

బాలారణ్యం, సుస్థిర కేంద్రం

m : 9963 87 2222

e: swamyannaboina@gmail.com

ఒక అరణ్యంలో ఒక చేట ఏనుగుల గుంపు ఒకటి నివాసం వుంటున్నది. ఆ గుంపులో అన్ని వరుస్సుల ఏనుగులన్నాయి. వాటితో పాటు ఐదారు గున్న ఏనుగులు కూడా వున్నాయి.

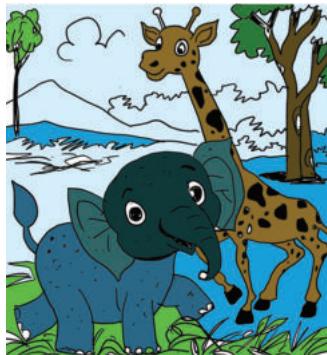
ఆ గున్న ఏనుగుల్లో ఒక మచ్చల ఏనుగుండేది. మిగతా వాటికన్నా తను ప్రత్యేకంగా వున్నానని దానికి గర్భంగా కూడా వుండేది. మిగతా పిల్ల ఏనుగులపట్ల అది దురుసుగా ప్రవర్తిస్తా లెక్కలేని తనంగా వుంటుండేది.

ఆశోరం కోసం అడవిలో తిరుగుతున్నప్పుడు మచ్చల ఏనుగు మొక్కలను తన కాళ్ళతో చిందరపందరగా తొక్కేస్తూ, చెట్ల కొమ్మలను తన బిలమైన తొండంతో ఎదాపెడా విరిచి వదేస్తూ బల ప్రదర్శన చేస్తుందేది.

“మిత్రమా! నోరుతేకపోయినా మొక్కలు కూడా మనలాంటి ప్రాణిలే. అవి మనకు అపోరాన్నిస్తున్నాయి. ఆకలి తీరుస్తున్నాయి. వాటికి ఎలాంటి హని జిరగకుండా మన ఆశోర అవసరాలను తీర్చుకోవాలి.” అంటూ ఒక రోజు జిరాఫీ మందలించ బోయింది.

“అలా చేయటం నాకెంత ఆనందమో నీకు తెలుసా!” అంటూ పెంకెగా సమాధానమిచ్చింది మచ్చల ఏనుగు.

“నీకు ఆనందం కలగటానికి అది అటనుకున్నావా? ఈ అడవిలో ఒక మొక్క పట్టి పెరగటానికి ఎంత కాలం పడుతుందో తెలుసా?”

“అదంతా నా కనవసరం” పెడసరంగా మాట్లాడింది మచ్చల ఏనుగు.

“మనం శాఖాపోరులం. వాటి అవసరం మనకే వుంటుంది. వాటి సంరక్షణ పట్ల మనం ఎంతో బాధ్యతగా వుండాలి. ఆ మొక్కలు లేకుంటే మన జీవులకు మనుగడే లేదు.” జింక హెచ్చరిస్తూ మాట్లాడింది.

“ఈ అడవిలో ఇలాంటి మొక్కలు లెక్కలేనన్ని పుడుతుంటాయి. గిదుతుంటాయి. వాటికేం లోటు గనుక మనం చింతించాలి. నా శరీర దృఢత్వాన్ని వటిష్ట పరచుకోవటానికి ఇంతకన్నా మరో దారి కనిపించలేదు.” బింకంగా పలికింది మచ్చల ఏనుగు.

“అందుకు నువ్వు ఇతర ప్రయత్నాలు చాలా చేయవచ్చు. వదే వదే కూచుని లేవడం. పరుగులు పెట్టడం లాంటివి నీ శారీరక బలాన్ని పెంచుతాయి. అంతేకాదు అడవిలో చనిపోయి ఎండిన చెట్లను విరిచి, పెళ్ళగించి పరిసరాలను శుభ్రం చేయవచ్చు” అంటూ మంచిగా చెప్పింది జిరాఫీ.

ఒక రోజు మచ్చల ఏనుగుతో పాటు అడవిలో ఒక ప్రాంతంలో సంచరిస్తూ కంటబడిన ఆకులు అలములు తింటూ కాలచ్చేపం చేస్తున్నాయి జిరాఫీ, జింకలు.

ఎప్పటిలానే మచ్చల ఏనుగు ఒక ఎత్తయిన గుట్ట మీదకు ఎక్కి ఒక బిలమైన నేరేడు చెట్లు కొమ్మలు ఎదా పెడా విరిచి పోరేయసాగింది. ఆ కొమ్మల్లో ఒక దానికి పెద్ద తేనెపట్లు వేలాడుతూంది. ఎప్పుడయితే

ఉమ్మడి సొత్తు

ఏనుగుపిల్ల ఆ కొమ్మలను విరిచే ప్రయత్నం చేస్తున్నదో, అప్పుడు ఆ తేనెతుట్టే కదిలి దానిని పట్టివున్న తేనెటీగలు గీమంటూ పైకి లేచాయి.

ఏనుగు దుశ్శర్యకు వాటికి అంతులేని కోపం వచ్చింది.

తేనెటీగలు దాని తొండాన్ని పట్టి ములుకుల్లాంటి తమ కొండీలతో కుట్టి పడేశాయి. దాంతో క్షణాల్లో వాటి విషం ఏనుగు తొండంలోకి ప్రాకిపోయి భరింగలేని మంట, బాధ పెట్టసాగటంతో అది పరిగెత్తబోయి గుట్టమీద నుంచి కిందకు దొర్లపడింది.

మచ్చల ఏనుగు శరీరానికి గాయాలయ్యాయి. తేనెటీగ విషం పాకటంతో తొండమంతా ఎర్రబారి వాచిపోయింది. అతికష్టం మీద తోటి జంతువుల నహయంతో స్థావరానికి చేరుకోలగింది.

మర్మాల్లి కల్లా దాని దేహం వచ్చివుండయింది. కదల్లేని స్థితిలో, శరీరం మంటల్లో కాలుతున్నంత బాధలో విలపిల్లాడి పోసాగింది.

తమ బిడ్డ దుస్థితికి ఏనుగులు కస్తీరు పెట్టాయి. జరిగిన సంగతంతా మచ్చల ఏనుగు సహచర జంతువులు పొల్లు పోకుండా వివరంగా చెప్పాయి.

తేనెటీగలు కుట్టడంతో ప్రాణాపాయంలో చిక్కుకున్న తమ మిత్రుడ్ని గురించి చిన్న జిరాఫీ తల్లితో చెప్పింది. ఆ విషం విరుగుడుకు తగిన చికిత్స తనకు

తెలుసుననటంతో, ఏనుగులు తమ బిడ్డ ప్రాణాలు కాపాడమని జిరాఫీ తల్లిని కలిసి మొరపెట్టుకొన్నాయి.

“అడవికి ఉత్తరాన సెలయేటి ఒడ్డున ఎన్నో రకాల జౌఘ మేక్కలు పెరుగుతున్నాయి. ఆ ఒడ్డున పెరుగుతున్న జౌఘ మేక్కలు గుర్తించి చూపింది జిరాఫీ. ఆ మొక్కల కొమ్మలను సరిపడినన్ని విరిచి తీసుకొచ్చాయి ఏనుగులు. ఆ మొక్కల ఆకులను ముద్దలుగా చేసి, రసాన్ని పిండి మచ్చల ఏనుగుకు తాగించాయి. ఆ మందు ప్రభావంతో మచ్చల ఏనుగుకు బాధ నుంచి ఉపసమనం కలగసాగింది.

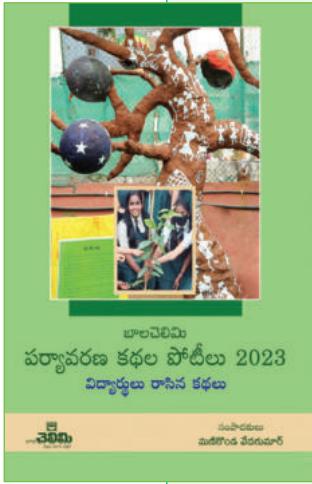
కొద్ది రోజుల్లోనే మచ్చల ఏనుగు తెప్పరిల్లుకొంది. అపోరాన్ని కొద్దికొద్దిగా తీసుకోసాగింది. అనారోగ్యం నుంచి క్రమంగా కోల్కొంటూ ప్రాణాపాయం నుంచి బయటబడింది. గుంపులోని ఏనుగులు, జిరాఫీ, జింకలు ఎంతో సంతోషించాయి.

“చూశావా!” నీ పొగుమొత్తసంతోనే చేజేతులా ప్రాణాల మీదకు తెచ్చుకొన్నావు? ఈ అడవి ఒక్క మన జంతువులకే సాంతమని విర్మిగుకూడదు. సకల జీవజాలానికి అడవి ఒక ఉమ్మడి సొత్తు. అడవిని మనం రక్కిస్తే అది మనల్ని రక్కిస్తుంది.” అంటూ ఏనుగులు మచ్చల ఏనుగుకు బాధ నుంచి చెప్పాయి.

ఆ మాటలతో మచ్చల ఏనుగుకు తన తప్పు తెలిసాచ్చింది. అది జీవిత కాలమంతా మొక్కలపట్ల ఆదరాభిమానాలు చూపింది.

- పల్లారు జివప్రసాద్, ఫోన్ : 9291530714 రు

వన్య సంరక్షణ

పిల్లలకు అత్యంత ఆనందానిచ్చేది ఆట బొమ్మలు, కథల పుస్తకాలే. పార్ట్ పుస్తకాలు అందించే జ్ఞానానికి సమాంతరంగా మరెంతో లోకజ్ఞానాన్ని అందించేది బాల సాహిత్యమే. భాషకు సంబంధించిన ప్రాధమిక పరిజ్ఞానాన్ని అందించేవి కథలే. కొత్త కొత్త పదాలను పరిచయం చేసేది కథల పుస్తకాలే. పుస్తకాలు పిల్లల ఆలోచనా నైపుణ్యాలను పెంచుతాయి. వారి ఊహలకు ప్రాణం పోస్తాయి. వారిలో స్పృజనాత్మకతను పెంచుతాయి.

పిల్లలలో నైతికతను, సమమైన ప్రవర్తనను, మంచి చెడుల అవగాహనను పెంచే బాధ్యతను ఉమ్మడి కుటుంబాల్లో నాయనమ్మలు, అమ్మమ్మలు చేపే కథలు నెరవేర్చేవి. మారిన పరిస్థితులలో ఆ బాధ్యతను బాల సాహిత్యమే నెరవేర్చగలదు.

ఈ మే నెలలో బాలచెలిమి వర్షావరణ కథల పోటీలు - 2023 నిర్వహించింది. తక్కువ సమయంలోనే, వేసవి సెలవులు అయినప్పటికే విద్యార్థుల నుంచి మంచి స్పందన లభించింది. 51 కథలు వచ్చాయి. కథలన్నీ చాలా బావున్నాయి. బాల సాహిత్య నిపుణులు ఈ కథలను చదివి, చర్చించి ప్రచురణకు 24 కథలు ఎంపిక చేశారు. ఈ కథల పోటీలు నిర్వహించి మరియు పుస్తక రూపొన్నిచ్చింది బాలచెలిమి. - వేదకుమార్ మణికొండ

బాల్యం నుండి ప్రకృతి ఒడిలాంటి పల్లెటూర్లో పెరిగి బతుకుదెరువు కోసం పట్టుం చేరాను. అమ్మానాన్నలకు నేను ఒకక్కా నొక్క కూతుర్లి. అందుకే వారిని కూడా నాతోపాటు తీసుకువచ్చాను. సిటీ దగ్గర్లో ఒక ఇల్లు కొన్నాను. చాలా ప్రకాంతమైన ప్రదేశం ఇప్పుడిప్పుడే ఇంట్లు కడుతున్నారు. అమ్మానాన్నలు ఇంట్లనే ఉండే వారు. నేను ఉద్యోగానికి వెళ్లి వచ్చేదాన్ని కొన్నాళ్లకే, ఇంట్లు ఫ్లోక్స్ లీలు కట్టారు. అక్కడక్కూ ఒకటి, రెండు చెట్టీనా కనిపించేవి. ఇప్పుడు అవి కూడా లేవు. ఒక రోజు సాయంత్రం ఆశీసు నుంచి వచ్చాక అలా వరండాలో ఛాయ్ తాగుతూ కూర్చున్నాను. కొన్ని కోతులు ఒకసారిగా మా ఇంటి పైకి వచ్చాయి. తర్వాత ఇంట్లకి వచ్చాయి. అమ్మ నాన్న బయట ఉన్నారు. నాకేం చెయ్యాలో తోచలేదు. ఇల్లంతా చెల్లా చెదురు చేసేశాయి. వాటిని చూస్తుంటే బాగా ఆకలితో ఉన్నట్టున్నాయి. వంటగి అంత చింతరపందర చేసాయి. ఒక్క క్షణం నాకేం అర్థం కాలేదు. కోతులు ఇటు వైపు ఎందుకు వచ్చాయో అనే ప్రశ్న నన్ను వెంటాడుతూనే ఉంది. కాసేపయ్యాక, అవి వాటి ఆకలి తీర్చుకొని వెళ్లిపోయాయి. దారి తప్పి వచ్చినట్టున్నాయి అని అమ్మ అంది. మా ఇంటి చుట్టూ గమనించాను. చెట్లన్నీ నరికి చేశారు. కొంత దూరం వెళ్లాక ఒక ముసలవ్వ కనిపించింది. ఆమెని కూర్చీ బెట్టుకొని, ఆ కోతుల విషయం చెప్పాను. ఆమె ముఖంలోనే ఏంతో బాధ కనబడుతుంది. “గి జాగంతా ఓ అడివి లెక్క ఉండేది. ఈ అడవిలో, కోతులు, నెమత్తు, పక్కలు ఇలా ఎన్నో జీవులు ఉండేవి. ఆయుర్వేదం మందులు కూడా అడివిలోకి వెళ్లి తెచ్చేటోళ్లం. అభివృద్ధి అంటూ చెట్లు కొట్టేసి ఇంట్లు, ఫ్లోక్స్ లీలు కడుతుంద్రు. జంతువులకు ఉండడానికి స్థలం లేక ఊరలకు వస్తున్నాయి.” అని ముసలవ్వ చెబుతుంటే అవ్య కన్నలు చెమ్మ గిల్లాయి. రాత్రంతా నిద్ర పట్లలేదు.

తెల్లారింది. పేపర్ బాయ్ సైకిల్ బెల్ కొడుతూ పేపర్ గేట్

లోపలికి విసిరాడు. వేడి వేడి ఛాయ్ తాగుతూ చదవడం మొదలు పెట్టా. చిపరి పేజీలో ఓ కథనం. నా గుండె పిండేసింది. కస్టిష్ణ ధారలై ప్రపహిస్తున్నాయి. ఆష్టేలియా దగ్గర్లో ఉన్న లార్డ్ హోవ్ (Lord howe) అనే ఐలాండ్లో 70 శాతం పక్కలు ప్లాస్టిక్ తిని చనిపోతున్నాయట. చెట్ల పండ్లు తింటూ హాయిగా ఎగరాల్చిన పక్కలు రంగు రంగులుగా కనిపిస్తున్న ప్లాస్టిక్ కవర్లను తిని చనిపోతున్నాయి.

వీదో ఒకటి చెయ్యాలని అలోచిస్తుండగా పెద్ద శబ్దం ఇంటి వెనక నుంచి. వెళ్లి చూస్తే ఉన్న కాస్త చెట్లను కూడా నరికి వేస్తున్నారు. నేను ఒకక్కాన్ని చేపే వాళ్లు వినరు. మా కాలనీ వాళ్లకి ఇక్కడ ఉన్న పరిస్థితి గురించి చెప్పా. అందులో కొంత మంది వారికి అవసరం లేదన్నట్టు వెళ్లిపోయారు. మరికొండరు సమస్యాపై ఆలోచించారు. వెంటనే అందరం కలిసి చెట్లని నరకవడని వాళ్లకి గట్టిగా చెప్పాం. వాళ్లు వినడం లేదు. అనాడు చిష్టో ఉద్యమంలో చెట్లుని నరకండని అడ్డు కున్న తీరు గుర్తుచ్చి అందరికి ఆ ఉద్యమాన్ని తెలియజేశాను. పక్కలు చెట్ల పండ్లు దొరక్క ప్లాస్టిక్ తిని చనిపోతున్నాయి. వీటిని కాపాడాలంటే ఒకక్కటే మార్గం. చెట్లను రక్కించాలి అంటూ నినాదాలు చెప్పాను. నా మాటలు విన్న వారిలో ఓ చిన్న పాప వెళ్లి చెట్లుని గట్టిగా హత్తు కుంది. తనని చూసి సుధారి పొంది నాతో వచ్చినవాళ్లు చెట్లను హత్తు కున్నారు. అది చూసి వాళ్లు చెట్లను నరకడం ఆపేసారు. “ప్రాణ వాయువుని ఇచ్చే ప్రకృతిని ప్రాణాలు పెట్టి కాపాడు కున్నాం.” మా ఇంటి వెనక ఉన్న భాళీ స్థలంలో కూడా చెట్లను నాటాము.

నాకు అక్కడున్న పరిస్థితిని తెలియజేసిన ముసలవ్వ మా ఇంటికి వచ్చి జంతువులను, ప్రకృతిని మరియు ఆయుర్వేద వైద్యాన్ని కాపాడానని అభినందించింది.

-పి. భవాని, ఫోన్ : 9951256396 ద

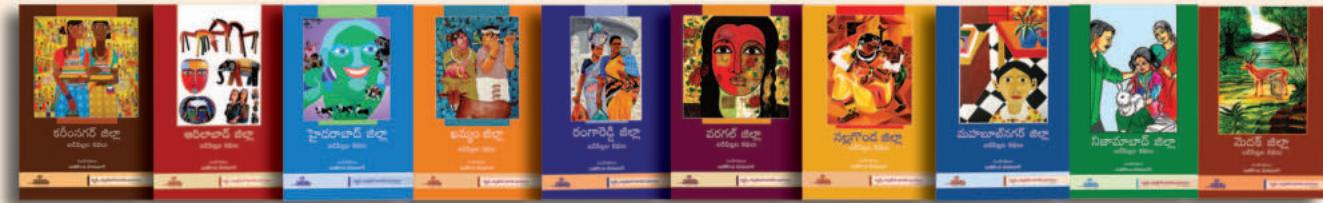
చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ

ప్రైదరాబాద్ (Regd. 720/1982) బాలచెలిమి

పిల్లల వికాస పత్రిక

తెలంగాణ బడి పిల్లల కథలు

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ. 330 • తగ్గింపు ధర రూ. 300

పిల్లలకు అత్యంత ఆనందానిచ్చేబి ఆట బొమ్మలు, కథల పుస్తకాలే. పార్ట్వపుస్తకాలు అంబించే జ్ఞానార్థికి సమాంతరంగా మరింతో లోకజ్ఞానాన్ని అంబించేబి బాల సాహిత్యమే. పుస్తకాలు పిల్లల అలోచనా వైపుభ్రాలను పెంచుతాయి. వారి ఉపాఖాలకు ప్రాణం వాస్తవ్యమే. వారిలో స్పృహాత్మకతను పెంచుతాయి. చిత్ర, సంస్కృతి, కళలు, సైన్స్ మానవ స్ఫూర్ఖావాలు, జంతు స్ఫూర్ఖావాలు, ఆరోగ్య నంబంధిత అంశాలు - ఒకటిమీది ప్రాథమిక విజ్ఞానాభిమిక బాలసాహిత్యం, పిల్లలో వైతికతను, ఆధ్యాత్మికతను, సక్రమమైన ప్రవర్తనను, మంచి చెడుల అవగాహనను పెంచే బాధ్యతను బాలసాహిత్యమే నెరవేర్గలదు.

జథి అప్పంగా మన పిల్లలు రాశిన కథలు, స్వాధైమైన కథలు. 'చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ' తెలంగాణలోని ఉమ్మడి 10 జిల్లాల "బడి పిల్లల కథలు" సంకలనాలుగా అందమైన బొమ్మలతో గతంలో వెలువలించింది. అచి రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లోనూ విశేష ఆదరణ పాండాయి.

అలాగే ఇప్పుడు పిల్లలకోసం తెలంగాణలోని ఉమ్మడి పది జిల్లాల బాల సాహిత్య రచయితలు రాశిన "పెద్దలు రాశిన పిల్లల కథలు" పది సంకలనాలను అందమైన బొమ్మలతో వెలువలించింది. చిన్నారులు, పెద్దలు, సాహితీ వేత్తలు ఎప్పుడీవలె ఈ పుస్తకాలను ఆదలిస్తారని ఆరేస్తున్నాం.

-మచికొండ వేదకుమార్
కైర్చున్, చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ

పెద్దలు రాశిన పిల్లల కథలు (ఉమ్మడి పది జిల్లాలు)

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ. 350 • తగ్గింపు ధర రూ. 300

ప్రతులకు

అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలు. మరియు
'భూపతి సదన్' 3-6-716, ప్రీట్ నెం. 12,
హిమాయత్నగర్, ప్రైదరాబాద్-500029

ఫోన్ : 9030 6262 88

email: edit.chelimi@gmail.com website : www.balachelimi.com

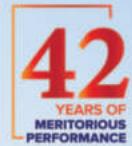

చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ ప్రచురించిన ఇతర పుస్తకాలు

Oxford
Grammar High School

2023-24
Admissions OPEN
PRE PRIMARY

We make
school time the
best time for
your kids

At OGS Juniors, all the children are given a warm, safe, and stimulating environment so that they can grow to become individuals while exploring, imagining, creating, and playing.

- Loving atmosphere & play ground
- CCTV surveillance
- Certified teachers & caring staff
- Kids zone & play area
- Interactive & Value based Learning

CARING TEACHERS & STAFF

Your child will get the best care and attention

ECO-FRIENDLY PRACTICES

We let the children play with nature friendly material

HUGE PLAYGROUND

Your child will get lots of fresh air and playtime

INTERACTIVE LEARNING

Our trusted method helps your child communicate and learn with ease.

Street No. 13, Himayathnagar, Hyderabad | Ph : 040 2763 6214, 99590 20512